

Nahid Sırrı Örik'in Romanlarında Aile

Feyza Sayar

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak
Sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Haziran 2013
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Elvan Yılmaz
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof.Dr.Ömer Faruk Huyugüzel
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç.Dr. Adnan Akgün
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof.Dr. Ömer Faruk Huyugüzel

2. Doç. Dr. Adnan Akgün

3. Yrd.Doç. Dr. Ertuğrul Aydın

ABSTRACT

In this study, The six novels of Nahid Sırrı Örik *Kıskanmak, Yıldız Olmak Kolay mı?, Tersine Giden Yol, Gece Olmadan, Sultan Hamid Düşerken, Kozmopolitler* were examined in terms of family approach.

In the first section of the study, Nahid Sırrı Örik's life, art and works were mentioned. In the second section, generally novels in Turkish Literature which are on the subject of family were mentioned. In the third section, the plot is studied. In the fourth section family and in the fifth section marriage was examined. And in the last section, the results of the family in Nahid Sırrı Örik's novels were evaluated.

Key Words: Nahid Sırrı Örik, Novel, Family, Marriage

ÖZ

Yapılan çalışmada, Nahid Sırrı Örik'in *Kıskanmak*, *Yıldız Olmak Kolay Mı?*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Kozmopolitler* adlı altı romanı aileye yaklaşım tarzı bakımından incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde Nahid Sırrı Örik'in hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde genel olarak Türk Edebiyatında aile konusunu işleyen romanlara değinilmiştir. Üçüncü bölümde olay örgüsü işlenmiştir. Dördüncü bölümde aile, beşinci bölümde evlilik konularına ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Son bölümünde ise Nahid Sırrı Örik'in romanlarında geçen aile ile ilgili sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nahid Sırrı Örik, Roman, Aile, Evlilik

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan danıőmanım Doç. Dr. Adnan AKGÜN'e, benden maddi - manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve her zaman yanımda bulunan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Nahid Sırrı Örik Cumhuriyet Dönemi yazarlarındanr. Yazar Osmanlı döneminin son zamanlarında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki aileleri romanlarına konu almaktadır.

Çalışmanın amacı Nahid Sırrı Örik'in romanlarında aile konusunun nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Konusu aile olan *Kıskanmak* (1937), *Yıldız Olmak Kolay Mı?* (1944), *Tersine Giden Yol* (1948), *Gece Olmadan* (1951), *Sultan Hamid Düşerken* (1957), *Kozmopolitler (...)* romanları ele alınmıştır. Romanlarda; aile, evlilik, karı koca ilişkileri, ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri, yakın akraba ilişkileri, sevgiye, mevkiye, paraya dayalı ilişkileri, ihanet ve evlilik dışı ilişkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Canun Babama

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1 NAHİD SİRRI ÖRİK'İN HAYATI.....	1
1.1 Edebi Hayatı	3
1.2 Eserleri.....	4
1.3 Romanları	5
1.4 Hikâyeler	5
1.5 Piyesler	6
1.6 Seyahatnameler	6
1.7 Hatıra	6
1.8 İncelemeler	6
1.8.1 Edebiyat	6
1.8.2 Tarih.....	6
1.8.3 Tercümeleri.....	7
2 GİRİŞ	8
3 OLAY ÖRGÜSÜ	15
3.1 Kıskanmak.....	15
3.2 Yıldız Olmak Kolay Mı?.....	17
3.3 Tersine Giden Yol	19

3.4 Gece Olmadan	21
3.5 Sultan Hamid Düşerken.....	24
3.6 Kozmopolitler.....	25
4 AİLE İÇİ İLİŞKİLER	28
4.1 Karı- Koca	29
4.2 Anne - Çocuk.....	40
4.2.1 Anne - Kız Çocuk	40
4.2.2 Anne – Erkek Çocuk.....	51
4.3 Baba – Çocuk	55
4.3.1 Baba – Kız Çocuk.....	55
4.3.2 Baba – Erkek Çocuk	58
4.4 Kardeş.....	62
4.5 Yakın Akraba	68
4.5.1 Amca Çocukları	69
4.5.2 Gelin Görümce.....	72
4.5.3 Amca - Yeğen.....	74
4.5.4 Gelin – Kaynana	76
4.5.5 Yenge - Yeğen	78
4.5.6 Yenge - Kayınbirader	78
4.5.7 Etiler	79
4.5.8 Anneanne – Torun	79
4.5.9 Damat – Kayınbaba	80
4.5.10 Gelin – Kayınbaba	80
4.5.11 Kaynana – Damat	80
5 EVLİLİK.....	81

5.1 Sevgiye Dayalı	82
5.2 Çıkara Dayalı.....	83
5.2.1 Mevkiye Dayalı	86
5.2.2 Paraya Dayalı.....	88
5.3 İhanet.....	89
5.4 Evlilik Dışı İlişkiler	97
6 SONUÇ	104
KAYNAKÇA.....	106

Bölüm 1

NAHİD SIRRI ÖRİK'İN HAYATI¹

Nahid Sırrı Örik, 22 Mayıs 1895 İstanbul'da doğar. Örik, Oltulu Örikoğulları ailesindedir. Nahid Sırrı Örik'in ailesi, Örik Ağası-zadeler diye anılmaktadır. Nahid Sırrı Örik'in babası Hasan Sırrı Bey, II. Abdülhamit dönemi Maarif Nezareti mektupçuluğu, Mabeyn mütercimliği ve aynı zamanda hukuk hocalığı yapmış, Shakespeare'den iki oyun çevirmiştir. Hasan Sırrı Beyin dedesi ise, Hacı Kamil Paşanın divan kâtiplerinden Mehmet Sabit Beydir. Mehmet Sabit Beyin babası da, Mehmet isminde bir beydir ve Sabit Bey onun üç oğlundan ortancasıdır. Nahid Sırrı Örik *Eski Zaman Kadınları Arasında* adlı eserinde ailesinin Tiflisli Yahya Paşa isminde birine dayandığını ifade eder. (Örik, 1995: 24)

Yıldız'da, İhlamur'da bir evde doğan Nahid Sırrı Örik'in annesi ise, Üçüncü Ordu Topçu Kumandalığından emekli İbrahim Paşa'nın kızı Melek Hanımdır. Nahid Sırrı Örik'in çocukluğuna dair en hazin hatırası ise henüz dört yaşında iken annesiyle babasının ayrılması olmuştur. Bundan sonra yazarın hayatı üvey anne ve üvey baba yanında geçer.

Nahid Sırrı Örik ilk eğitimini özel hocalardan alır. Yazar, Fransız mürebbiyeler eşliğinde büyür. Ardından Beşiktaş'ta bulunan Afıtab-ı Maarif Rüştiyesi'nden mezun olur. Bir müddet İngiliz ve Fransız mektebinde okur (1912).

¹ YILMAZ, Ayfer (2006), *Nahid Sırrı Örik, Hayatı- Sanatı- Eserleri*, Ürün Yayınları, 1.Basım, Ankara.

Yazar Galatasaray Lisesine yatılı olarak girer, ancak öğrenimini tamamlayamadan buradan ayrılır.

Avrupanın birçok yerlerinde hayatını sürdüren Nahid Sırrı Örik, Birinci Dünya Savaşının ilk yıllarından Cumhuriyetin ilanına kadar (1915-1928) geçen dönemde, Tiflis, Berlin, Paris, Viyana, Roma ve Kopenhag gibi şehirlerde bulunur.

M. Kayahan Özgül bu dönemi şöyle ifade eder:

“Eskiden, ordunun asker ihtiyacı taşradan karşılanırken, ilk defa I. Dünya Savaşı’nda İstanbul’da da asker alındı. Şehrin varlıklı ailelerinden imkân ve fırsat bulanlar oğullarını eğitim bahanesiyle yurt dışına gönderirken uygun şartları yakalayamayanların hayta oğulları da Darülfünun’u tıka basa doldurdular. İstanbul harbe yoksul ailelerin yufka oğullarını gönderdi. Nahid Sırrı ise, papalık nezdinde sefir tayin edilen babasıyla birlikte Roma’ya giderek cepheye yollanmaktan kurtuldu.” (Kayahan, 1996: 9-10)

Cumhuriyetin ilanından sonra memlekete dönen Nahid Sırrı Örik, İstanbul’da Cumhuriyet gazetesinde yazmaya başlar. Daha sonra Ankara’da Maarif Vekâleti Matbuat Umum Müdürlüğünde mütercim olarak görev alır. Yazar, Ankara’da Yaşar Nabi ile ortaklaşa Varlık dergisini çıkarır. 15 Temmuz 1933’te yayımlanan ilk sayısında dergisinin sahibi olarak Sabri Esat gösterilir çünkü Yaşar Nabi Nayır da, Nahid Sırrı Örik de devlet memurudur. Nahid Sırrı Örik derginin ilk iki sayısının anaparasını temin ederken, Yaşar Nabi Nayır da yazı işleri müdürlüğünü üstlenir. (Nayır, 1963: 2)

Bu dönemde Ankara’da bulunan yazar, babasının ölümünden sonra İstanbul’a döner. Örik, gazete ve dergilerde yazılar, hikâye ve romanlar yayımlayarak geçinir. Gazeteci olarak Karadeniz, Marmara çevresi, Trakya ve İzmir civarı, Kayseri’ye kadar İç Anadolu’yu dolaşma imkânı bulur. (Alangu, 1968: 239)

Nahid Sırrı Örik, 18 Ocak 1960 yılında İstanbul'da ölür. Ölümü basında pek yer almaz. Ancak yıllar sonra Sabih İzzet Alaçam, eski Babîâli'yi andığı uzun bir şiirinde Nahid Sırrı Örik'i de hatırlar:

“Birden aklıma geldi bak Nahid Sırrı Örik
Takılırdık ona hep “Merhabalar Bay Erik!”
İçten kuşkulu, sessiz, kapanık bir insandı
Bilmem öteyi buradan daha iyi mi sandı?
Ben olsam etmezdim, onun kadar acele
Bu da boş laf ya... Kimler karşı çıkmış ecele?” (Alaçam, 1971)

1.1 Edebi Hayatı

Nahid Sırrı Örik yazılarında, Nahid Sırrı ve Ayşe Nesrin adlarını, Örik ve İltan soyadlarını kullanmıştır. Yazar çok çeşitli konularda makaleler yazmıştır.

İlk makaleleri *Hayat Mecmuasında* (1928-1930) neşredilen, daha sonra *Türk Yurdu* (1930-1931), *Varlık* (1933-1936), *Ülkü* (1937-1941) ve *Tanin* (1941-1945) gazetelerinde yazıları yayımlanır.

1928-1945 yılları arasında sürekli yazan Nahid Sırrı Örik, bu yıldan sonra özellikle tarihe dayalı yazılar yazar. 1950'li yıllarda *Vatan*, *Dünya* ve *Hürriyet* gazeteleri ile *Tarih Dünyası* ve *Resimli Tarih* gibi dergilerde tarihi konularda makaleleri yayımlanır. Bu yıllarda tercüme eserler de veren Nahid Sırrı Örik, tercümelerinin yarısını 1945 yılından sonra vermiştir.

Nahid Sırrı Örik'in kimliğini, kişiliğini, edebi ve özel tercihlerini belirleyen iki sebepten söz edilir. Bu iki kaynak onun yalnızca özel hayatı ve davranışları değil, sanatçı kimliğini de etkiler. Bunlardan biri ailesinden alarak geliştirdiği edebiyat ve musiki zevki ile tarih bilgisidir. *Eski Zaman Kadınları Arasında* adlı eserinde yazarın hayatında aile kadınlarının tesirinin oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. Anne tarafından, Rus dönmesi olduğu için “Mühtedi” diye anılan

İbrahim Paşa'nın torunu olan Nahid Sırrı Örik, daima bir “Zadegân” hayatı sürdürür.

Nahid Sırrı Örik, sanat camiasından uzak bir sanatçıdır. Yaşar Nabi Nayır'a göre, bu onun sanat anlayışından kaynaklanmaktadır. Sanatçının en belirgin ve tartışılan hususiyetlerinden biri onun dilidir. Arkadaşı Yaşar Nabi Nayır şu yorumu yapar:

“Ömrünün bir kısmı Fransa'da geçtiği ve Türkçe bilgisi kitabı olduğu için koyu bir Osmanlıca ile yazıp konuşmaktan çok haz ederdi. Sonraları bu tutumunu vazgeçemediği bir huy haline getirerek bile bile çağına aykırı düşen bir dille yazmayı sürdürdü. Yergide, gördüklerini, sevdiklerini hele hele sevmediklerini çekiştirmeye bayılırdı”. (Nayır, 1972; 34)

Nahid Sırrı Örik'in dilini “İstanbulun” ve “smokin” şekillendirir; birinde Osmanlı, diğesinde Fransa vardır. Osmanlı'nın geleneksel hayatı içinde şekillenen dili Fransızcanın sentaksı ve kurmaca anlatım zenginlikleri ile birleştiğinde, ortaya Nahid Sırrı Örik'in romancı dili çıkar.

1.2 Eserleri

Nahid Sırrı Örik'in en eski hikâyesi olan *Zeyneb La Courtisane*'dir. Eser, Eylül 1927'de Paris'te *Les Qeuvres Libres* adlı dergide yayımlanır. *Kırmızı ve Siyah* (1929) ve *San'atkarlar* (1932)'dan sonra yine bir Fransızca eserle, *Colera de Sultan* (Sultanın Öfkesi)'la (1933) karşımıza çıkar.

Yazarın ilk romanı *Kıskanmak*'tır. *Kıskanmak* romanı ilk olarak 1937 yılında *Tan* gazetesinde tefrika edilir. *Sönmeyen Ateş*'in ikinci baskısının arka kapağında da romanın adı *Kıskançlık* olarak geçer. Eser 1946 yılında *Kıskanmak* adıyla kitap halinde yayımlanır. 1946 da *Kıskanmak* romanı, 1990'lara kadar pek ilgi görmemiştir. Yazarın ikinci romanı *Yıldız Olmak Kolay Mı?*'nin tefrika edileceği haberi *Tanin* gazetesinin 9 Şubat 1944'de yayımlanan nüshasında verilir; ama tefrikanın başlaması için yaklaşık bir ay geçmesi gerekir. Roman 2 Mart – 27

Mayıs (Nu. 4454/ 181 – 4454/ 267) tarihleri arasında yetmiş altı sayı tefrika edilir. M. Kayahan Özgül'ün çalışmasıyla 1996'da ilk defa kitap halinde yayımlanır. 1948 yılında *Tasvir-i Efkar*'da tefrika edilen *Tersine Giden Yol* romanı 1995'te Arma Yayınları tarafından yayımlanır. *Gece Olmadan* romanı Ethem İzzet Benice tarafından 29 Temmuz – 1 Ekim 1951 yılında Son Telgraf gazetesinde 62 tefrika olarak çıkar. *Sultan Hamid Düşerken* romanının birinci baskısı 1957'de yayımlanır. Eserin ikinci baskısında (1976) adı *Abdülhamid Düşerken* olarak değiştirilir. Roman, 1976'da Kemal Bekir tarafından *Düşüş* adıyla oyunlaştırılmıştır.

Turnede Bir Artist Öldürüldü romanı ise, 15 Temmuz 1958 tarihinde tamamlanmıştır. 1995 yılında Arma Yayınları tarafından yayımlanır. Yazarın son romanı *Kozmopolitler* (2012) adını taşımaktadır.

1.3 Romanları

1. *Kıskanmak* (1937)
2. *Yıldız Olmak Kolay Mı?* (1944)
3. *Tersine Giden Yol* (1948)
4. *Gece Olmadan* (1951)
5. *Sultan Hamid Düşerken* (1957)
6. *Turnede Bir Artist Öldürüldü* (1958)
7. *Kozmopolitler* (2012)

1.4 Hikâyeler

1. *Sanatkârlar* (1932)
2. *Eski Resimler* (1933)
3. *Eve Düşen Yıldırım* (1934)
4. *San'atkarlar ve Bütün Hikâyeler I* (1996)

5. *Kırmızı ve Siyah, Hikâyeler II* (1996)
6. *Eve Düşen Yıldırım, Hikâyeler III* (1998)

1.5 Piyesler

1. *Sönmeyen Ateş* (1933)
2. *Muharrir* (1934)
3. *Oyuncular* (1938)
4. *Bütün Oyunları* (1997)

1.6 Seyahatnameler

1. *Anadolu'da Yol Notları* (1939)
Anadolu'da Yol Notları (2000)
2. *Bir Edirne Seyahatnamesi* (1941)
3. *Kayseri- Kırşehir- Kastamonu* (1955)

1.7 Hatıra

1. *Eski Zaman Kadınları Arasında* (1995)

1.8 İncelemeler

1.8.1 Edebiyat

1. *Edebiyat ve San'at Bahisleri* (1932)
2. *Roman ve Hikâye* (1933)
3. *Hayat ile Kitaplar* (1946)
4. *150 Yılın Türk Meşhurları Ansiklopedisi* (1953)

1.8.2 Tarih

1. *Tarihi Çehreler Etrafında* (1933)

2. *Abdülhamid'in Haremi* (1989)
3. *Bilinmeyen Yaşamlarıyla Saraylılar* (2002)

1.8.3 Tercümelere

1. *Sylvestre Bonnard'ın Cürmü (Anatole France'dan)* (1939)
2. *Gece Yarısı güneşi (Pierre Benoit'ten)* (1939)
3. *Dirlik Düzenlik (George Courteline'den)* (1940)
4. *Kanlı Meydanlar (Blasso İbanez'den)* (1940)
5. *İsveç Kralı XII. Şarl Tarihi (Voltaire'den)* (1940)
6. *Aziyade (Pierre Loti'den)* (1940)
7. *Vadideki Zambak (H.D. Balzac'tan)* (1941)
8. *Goriot Baba (H.D. Balzac'tan)* (1943)
9. *Bir Kır Safası (Thomas Raucot'tan)* (1944)
10. *Bilinmeyen Şaheser (H.D. Balzac'tan)* (1945)
11. *Kandid (Voltaire'den)* (1. Cilt 1945; 2.Cilt 1945; 3. Cilt 1946)
12. *Bezgin Kadınlar (Pierre Loti'den)* (1947)
13. *İstanbul'a Ait Günlük Hatırlar (Anatole Galland'dan)* (1949)
14. *Avrupa ve Fransız İhtilalı (Albert Sorel'den)* (1. Cilt 1949; 2.Cilt 1949; 3. Cilt 1950; 4.Cilt 1951; 5. Cilt 1952; 6.Cilt 1952; 7.Cilt 1953)
15. *Kanımdaki Şeytan (Jack Crecy'den)* (1954)

Bölüm 2

GİRİŞ

Türk Edebiyatında Tanzimat'tan sonra büyük gelişmeler ve değişmeler olur. Bu dönemde Batılı anlamda 1860'tan sonra hikâye ve roman türünde ilk örnekler vermeye başlanmıştır. Fransız romanlarından çevrilen örneklerin tekniğini kısa bir zaman sonra yerli yazarlar da kullanmaya başlar. Tanzimat Edebiyatının en belirgin özelliği, Divan Edebiyatı döneminde var olmayan yazı türlerinin; roman, öykü, tiyatro, makale ve eleştirinin ortaya çıkması ve bu yönde ürünler verilmesidir.

Edebiyat Tarihleri hikâyeciliği Ali Aziz Efendi'nin Muhayyelat'ı ile başlamaktadır. Roman ilk defa Tanzimat edebiyatının birinci döneminde ortaya çıkmıştır. İlk Avrupai hikâye Yusuf Kamil Paşanın çevirmiş olduğu Fenolen'un *Telemak (Telemaque)* adlı eseridir. Sonrasında Şemsettin Sami'nin iki aileyi anlatan, Batılı anlamda yazılmış ilk yerli roman *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872) gelir. Ahmet Mithat Efendi'nin *Kıssadan Hisse* ve *Letaif-i Rivayat*'ı (1870), Emin Nihat'ın *Müsameratname*'si (1873) dikkat çeker. 1892 yılında Samipaşazade Sezai *Küçük Şeyler*'i yazar. Bu eserde Batı edebiyatında görülen günlük olaylar işlenmiştir. Bu dönemde Namık Kemal *İntibah* ile ilk tarihi roman *Cezmi*'yi yayımlar. Ahmet Mithat Efendi, *Felsefe-i Zenan*'da evlilik konusunu ele alarak kadınlar açısından evlilik kurumunun tenkidini yapar. Ahmet Mithat *Hasan Mellah* (1874), *Hüseyin Fellah* (1875), *Felatun Bey ve Rakım Efendi* (1875), *Cengi* (1877) gibi birçok roman yazmıştır. Onun *Felatun Bey ve Rakım Efendi* adlı eseri Türk romancılığının gelişimi açısından önemli sayılabilecek bir eserdir. Romanda iki zıt

tip sergilemiştir. Ahmet Mithat Efendi bunu yaparken az da olsa o kişilerin aile hayatlarına değinmiştir. Ahmet Mithat Efendinin eser vermesindeki amacı halkı eğitmektir. Tanzimat Edebiyatının ikinci dönem yazarlarından Recaizade Mahmut Ekrem'in realizm akımının etkisiyle yazdığı *Araba Sevdası* romanı dönemin önemli diğer eserlerindedir. Sonrasında Nabizade Nazım'ın 1895 yılında yazdığı evlilik, aile hayatı ve kadının durumunu anlatan *Zehra* adlı romanı hatırlanabilir.²

Servet-i Fünun Edebiyatında yazarlar daha çok bireysel duyguları işlemişlerdir. Onlar “Sanat sanat içindir” görüşünü benimserler. Bu dönemin hikâyeciliği Tanzimat Edebiyatına göre toplumun değil bireyin sorunlarıyla ilgilidir. Yine bu dönemde roman ve hikâyelerde olaylar ve kişiler seçkin kesimlerle ilgilidir. Edebiyat-ı Cedide döneminde asıl gelişme öykü ve roman alanında olmuştur. Bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil romanlarında İstanbul'u anlatır. O, 1896-1897 yılında yazdığı *Mai ve Siyah* romanında birbirinden farklı üç aileyi ele alır. 1899-1900 yılında yazılan *Aşk-ı Memnu* romanında da batılı yaşayış tarzına kaymış zengin bir Türk ailesinin hayatı anlatılır. 1901-1902 yılında yazılan *Kırk Hayatlar* romanında ise birden fazla orta halli veya fakir Türk aileleriyle birlikte, tam sosyetik bir aile tipini bir arada işlemiştir. Halit Ziya Uşaklıgil bu üç romanında da aile ve aile yaşamında evin önemi üzerinde durmuştur.

Servet-i Fünun'un ikinci mühim şahsiyeti olan Mehmet Rauf'un *Eylül* adlı eseri Türk Edebiyatı'nda ilk psikolojik romandır. Mehmet Rauf, eserlerinde daha çok psikolojik tahlillere önem vermiştir.

² AKYÜZ, Kenan (1995), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.

Fecr-i Ati Edebiyatı da Servet-i Fünun Edebiyatının devamı gibi sayılmaktadır. Bu edebi hareketten sadece Ahmet Haşim sonuna kadar Fecr-i Ati'nin hedeflerine bağlılık göstermekten geri kalmamıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ortaya çıkan Milli Edebiyat'ta Türkçülük ve buna bağlı olarak dilde sadeleşme hareketi çalışmaları ön plandadır. Milli Edebiyat Hareketi, yeni yazarların ve hatta kendisine önce muhalif olanların ve yeni yetişen gençlerin de katılması ile kadrosunu iyice genişletmiştir. Milli Edebiyat, daha çok hayata ve sosyal meselelere yönelen, yapma dil ve üslubu bir yana bırakarak konuşma dilini ve üslubunu hâkim kılmağa çalışan yeni bir hikâye ve roman tarzıdır.

Bu dönem hikâyeciliğinin çağdaşlaşma yolundaki ilk adımı Ömer Seyfettin'le başlar. Ömer Seyfettin o yıllarda özellikle Fransız edebiyatında etkili olan Maupassant tarzı öykücülüğün Türk edebiyatındaki öncülerindendir. Öyküleri giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Yine Refik Halit Karay'ın, edebiyatımızda özellikle küçük hikâyeleri ile mizah yüklü pek çok deneme yazısı vardır. Yazar, Ömer Seyfettin gibi sade dille yazar.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, eserlerinde yaşadığı dünyayı tüm gerçekleriyle yansıtmıştır. Konuşma dilini savunarak “Halk için sanat” anlayışını benimser. 1899'da yazmış olduğu *Mürebbiye* romanında kalabalık bir aileyi anlatır. Yine aynı yıl yazdığı *Metres* romanında ise yazın yalıda kışın Beyoğlu'nda konakta yaşayan üst sınıf bir aileyi anlatır.

Milli Edebiyat devrinin tanınmış ilk romancısı Halide Edip Adıvar romanlarında Kurtuluş Savaşı, çocukluk hatıraları ve aşk konusunu işlemiştir. Halide Edip Adıvar, kahramanlarını daha çok kadınlar arasından seçer. 1910 yılında yazmış olduğu *Seviye Talip* romanında üç aile işlemiştir. *Handan* romanın da ise

Halide Edip Adıvar, evlilik kurumu ile ilgili birçok tespiti olmuştur. 1916 yılında yazdığı *Gülnuş Sultan* hikâyesi kadının konusu ve çocuksuzluk sorunuyla ilgilidir. *Mevut Hükiim* romanında dört değişik aile tipini işlemiştir. Yine aynı yılda *Raik'in Annesi* adlı romanda da aile konusu işlenir. *Tatarcık* romanında değişik tip evler ve bu evlere uygun aile yapılarına değinilir. *Sinekli Bakkal* romanında yine parçalanmış aileler işlenmiştir. *Akile Hanım Sokağı* romanında, biri kültürlü, aristokrat eski köklü aile, diğeri ise taşradan İstanbul'a gelmiş iki tip aile ele alınır.

Önce Fecr-i Ati'ye girip sonra Milli Edebiyat'a katılan Yakup Kadri Karaosmanoğlu bir çöküş döneminin romancısıdır. Hikâye ve romanlarında dilde sadeleşmenin ve yeni bir edebiyat anlayışının örneklerini vermiştir. Romanlarında Cumhuriyetin kuruluş yıllarına kadar yaşadığı değişim ve dönüşüm süreçlerini konu edinir. 1922'de yazmış olduğu *Kiralık Konak* romanı 1906-1918 yılları arasında geçmektedir. Romanda en çok Naim Efendi ailesinin çöküşü üzerinde durulmuştur. *Kiralık Konak* romanı Osmanlı Devletinin de sembolüdür. 1928 yılında yazılan *Sodom Gomore* romanında İstanbul'un işgal yılları anlatılır. Romanda tek bir aile tipi vardır. Ancak ön planda olan aile değil devrin ahlaksızlığı ve yozlaşmışlığıdır. 1956 yılında *Hep O Şarkı* romanı aile içerisinde baba otoritesinden söz eder.

Reşat Nuri Güntekin birçok eserinde Anadolu ve Anadolu insanının derinliğini, yalnızlığını, yanlış batılılaşmasını işlemiştir. Reşat Nuri Güntekin konuşulan Türkçeyi roman ve hikâye dili haline getirmiştir. 1928 yılında yazdığı *Acımak* romanında karakter tahlili yapmıştır. Bu tahlili yaparken ele aldığı kişinin aile hayatını anlatır. 1930'da yazdığı *Yaprak Dökümü* romanında, batılılaşmanın yanlış anlaşılmasının, ahlak kurallarına göre verilen kesin kararların ailede meydana getirdiği sorunlarla kalabalık bir ailenin çöküşünü anlatır. 1932 yılında

yazılan *Kızılılık Dalları*'nda geniş, kalabalık bir üst sınıf aile işlenir. 1938'de yazılan *Eski Hastalık* romanı ise Kurtuluş Savaşı yıllarında, İstanbul'un işgali ve kurtuluş dönemlerinde geçer. Romanda biri İstanbullu diğeri Anadolu'lu iki aile anlatılmaktadır.

Peyami Safa, romanlarında insan psikolojisini derinlemesine tahlil eder. Eserlerinde sosyal eleştirilerde bulunan yazar, gözlemci bir anlatıcıdır. 1931 yılında yazmış olduğu *Fatih- Harbiye* romanında, 1920-1930 yılları İstanbul'unun doğu-batı ikilemini iki küçük aile üzerinden anlatmaktadır. 1939'da yazdığı *Biz İnsanlar* romanı ise İstiklal Savaşı yıllarında yabancı hayranı olan bir ailenin oğlunu anlatmaktadır. 1949 yılında yazdığı *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* romanı II. Dünya Savaşı günlerinde bir pansiyonda yaşananlar vasıtasıyla değişik tipleri ve yozlaşmayı anlatır. Romanda birden çok aile anlatılmaktadır. 1952'de yazılan *Yalnızız* romanında iki ailenin geçim sıkıntılarından bahsedilir.

Abdülhak Şinasi Hisar, roman ve denemelerine geçmiş zamanın özlemine anlatmıştır. Romanlarındaki kişiler kendi yakın çevresindeki insanlardır. *Fehim Bey* ve *Biz* adlı eseri en önemli romanıdır. 1944'te yazmış olduğu *Çamlıca'daki Eniştemiz* romanında 19.yüzyıl sonu, 20.yüzyıl başındaki İstanbul'unda üst sınıf bir ailenin yaşamını anlatılır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı başlangıçtan itibaren aynı tema üzerinde durmaktadır. Bu temalar arasında Anadolu'ya açılma ve Anadolu insanının hikâyesi ve Kurtuluş Savaşıdır. Eski edebiyat bakımından en önemli yeniliktir. Bu dönemin yazarları toplumun sorunlarına duyarlılıkla yaklaşmışlar, toplumu anlamaya çalışmışlardır.

Bu dönemde Memduh Şevket Esenal'ın 1925'te yazdığı ancak *Meslek* gazetesinde tefrika edilirken yarım kalmış olan romanı *Miras*, Osmanlı Devletinin

çözülme sebeplerini aile ilişkileri içinde anlatmıştır. Yazarın dili sadedir. Sade anlatımı ve kişileri konuşmalarıyla canlandırması çok başarılıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, romanlarında yaşanan günlük hayatın bin bir ayrıntısını, insan gerçeğini göz önünden uzak tutmadan işler. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın roman ve hikâyelerinde insanlar hayatın zevk ve ıstırabını tadan büyük kahramanlardır. 1949 yılında, *Huzur* romanında 1938-1939'ların Türkiye'sinde iki medeniyet arasında kalmış aydın insanların durumunu ve çoğunluğu mutsuz aileleri ele alır. Daha sonra 1955'te yazdığı *Teslim* adlı hikâyesinde ailenin insanları tutsak eden güçlü bir kurum olduğundan bahseder. 1962 yılında yazılan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde ise aile yapılarının zaman içerisinde gösterdiği değişimlerden söz etmektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar, 1975'te yazdığı *Mahur Beste* romanında II. Mahmut devri ile yirminci yüzyılda yaşamış çeşitli üst sınıflardan kişilerin hayatlarını, aile bağları içinde verir.

Cumhuriyet dönemi yazarlarından Nahid Sırrı Örik, kendine has dili ve üslubu ile dikkat çeken önemli yazarlarımızdandır. Nahid Sırrı Örik konak kültürünün yetiştirdiği son nesildendir. Yazar hiçbir edebi harekete bağlı değildir. O, sanat camiasından uzaktır. Eserlerinde konakta yetişmiş olması sebebiyle Osmanlıcanın, Avrupa'da uzun yıllar yaşamış olması sebebiyle de batı dillerinin etkisi hissedilir. Buna rağmen üslubunun soğukkanlılığının, sadeliğin ve akıcılığının okuyucu üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Nahid Sırrı Örik, devrinin üstünde üslupçu bir yazardır. Fransız edebiyatını yakından takip ettiği için geniş bir fikir yelpazesine sahiptir. Onun hırçın ve kavgacı bir yapısı olduğundan insanlara uzak gelir.³

³ ENGİNÜN, İnci (2006), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, 7.Basım, İstanbul.

Basın hayatına 1928 yılında Cumhuriyet gazetesi ile girdiğini belirten Nahid Sırrı, bu yıldan sonra batıp çıkan pek çok gazete ve dergilerde hikâyeler, romanlar, seyahat yazıları, denemeler ve çeviriler vermiştir. 1945 yılına kadar sürekli yazan Nahid Sırrı Örik'i, bu yıldan sonra neşredilmiş birkaç makalesinin dışında görülemez.

Bölüm 3

OLAY ÖRGÜSÜ

3.1 Kıskanmak

Roman, 1994 yılında M. Kayahan Özgül tarafından yayımlanmıştır. *Kıskanmak* adlı roman 222 sayfa ve kırk bölümden oluşur. Kitabın 7 ile 11. sayfaları arasında Enis Batur'un "Tutkunun Negatif Çehresi Üzerine Kanlı Bir Divertimento" adlı yazısı vardır. Enis Batur bu yazısında romanın okurlarına kötülüklerle dolu bir dünya sunduğunu ve kuraldışı bir damarı sakladığını söyleyerek, "*Okudukça kendini ele veren, ilerledikçe çekirdeği güçlenen bir kötülük çiçeği bu: Nahid Sırrı'da bir modern örtünüyor*" der. (Batur, 2012: 7)

Bu çalışmada *Kıskanmak* romanının 2012 yılı basımı esas alınmıştır. Kitap iki ana bölüm otuz sekiz ara bölümden oluşmaktadır. Roman, Seniha'nın ağabeyine duyduğu kıskançlık ve bu kıskançlık sebebiyle ondan intikam almaya çalışmasını anlatır. Nahid Sırrı Örik romanlarında okurlarına kötülüklerle dolu bir dünya sunar.

Seniha anne ve babasının yanında yaşayan çirkin bir kızdır. Ağabeyi Halit yurt dışında eğitim görür. Anne ve babası Halit'e para yetiştirmek için Seniha'nın ihtiyaçlarını görmezlikten gelirler. Onun ağabeyi ile arasında sekiz yaş farkı vardır. Anne ve babası Halit'e para yollamak için Seniha'yı okula göndermezler. Halit fiziksel olarak kız kardeşinden güzel olduğu için Seniha'nın ağabeyini kıskanmadığı hiçbir günü yoktur. Seniha'ya bir gün komşu köşkten biri talip olur. Ancak Seniha'nın anne ve babası çeyiz masrafı çıkar diye bu teklifi red ederler.

Köşkte oturan çocuk Cemil Şevket'tir. Seniha ile Cemil Şevket flört ederler. Cemil Şevket, Seniha ile evlenmek istese de anne ve babası Cemil Şevket'in kızlarına uygun olmadığını bahane ederek bu evliliğe izin vermezler. Oysa Seniha ile Cemil Şevket bir gece bu evlilik işini konuşmak üzere buluştuklarında birlikte olmuşlardır. Ancak Cemil Şevket o geceden sonra bir daha onunla görüşmez.

Halit eğitimini tamamlayıp Avrupa'dan döndüğünde Seniha'yı yine biri ister. Ancak ailesi bu sefer bu talebi geri çevirmez. Ailesinin Seniha'ya uygun gördüğü adam dul ve üç çocukludur. Seniha bu adamla evlenmek istemez. Annesi kızının bu red cevabından şüphelenerek onu bir süre takip eder ancak bir neticeye varamaz. Seniha ve Halit'in anne ve babaları iki yıl arayla ölür. Seniha tamamen ağabeyine muhtaç olur.

Halit İstanbul gecelerinde eğlenirken kardeşi onu evde bekler. Seniha, Halit'in eve uğramadığı dönemlerde eşyalarını alması için göndermiş olduğu hademelerden biriyle birlikte olur. Daha sonra Halit'in işi münasebetiyle Seniha ile ağabeyi Ankara'ya taşınırlar. Halit, yanında daima birinin olmasını istediği için İstanbul'da Mükerrerem adında biriyle evlenir. Seniha ağabeyini güzelliğinden dolayı kıskanırken şimdi de evliliği yüzünden onu çekemez.

Seniha Mükerrerem'in ağabeyini aldatmasını tam iki ay bekler. Mükerrerem, Halit'i Nüzhet ile aldatır. O, Halit'in nöbette olduğu gecelerde Kapuz'da Nüzhet'in yanında geçirir. Seniha bunu bildiği halde Mükerrerem'e müdahale etmez, onu sadece izlemekle yetinir. Nüzhet'in annesi Nuriye Hanım, Seniha'ya Mükerrerem'i uyarmasını aksi takdirde kendisinin Halit'e her şeyi anlatacağını söyler. İntikam zamanının geldiğini düşünen Seniha, ağabeyine Mükerrerem'in kendisini Kapuz koyundaki bir evde aldattığını söyler. Bunun üzerine Halit Kapuz'daki eve gider. Halit, Mükerrerem'i orada bulamaz ancak Nüzhet ile karşılaşır. Nüzhet, Mükerrerem

ile ilişkisi olduğunu itiraf eder. Halit onu vurur ve Nüzhet ölür. Halit tutuklanarak cezaevine gönderilir.

Halit, kızkardeşinden kendisine avukat bulmasını ister. Halit'e avukat bulan Seniha, ona Mükerrerem'in Nüzhet ile ilişkisinden katiyen haberdar olmadığını, ağabeyinin feci bir yalnız neticesinde bu cinayeti işlemiş olabileceğini söyler. Mahkeme sonuçlandığında Halit yedi yıl hapse mahkûm olur. Seniha ise hayatını sürdürebilmek için öğretmenlik yapmaya başlar. Mükerrerem İstanbul'a gider ve orada zengin bir iş adamının metresi olur. Seniha, Halit'in hapisshaneden çıkmaya yakın olduğu bir zamanda ona mektup yazarak anne ve babalarından kalan evin ağabeyine ait en büyük hissesini değerinden daha ucuz bir miktarla almak istediğini söyler. O, ağabeyinin hakkını çiğnemek, onu ezmek zevkini yaşamak istemekteydi. Ancak Seniha planını gerçekleştiremeyerek bu zevke ulaşamaz.

Halit hapisshaneden çıkmadan önce eski arkadaşları sayesinde bir şirkette iş bulur. Seniha öğretmenlik yaptığı yere dönmek üzere bindiği vapurda Mükerrerem ile karşılaşır. Mükerrerem bir barda çalışmak üzere Samsun'a gitmektedir. Roman, Seniha'nın yaşadığı olayları değerlendirmesi, ağabeyi kendinden evvel ölürse biraz huzur bulacağını, bir ölüyü artık belki de pek kıskanmayacağını anlamasıyla son bulur.

3.2 Yıldız Olmak Kolay Mı?

M. Kayahan Özgül'ün gayretleriyle 1996'da ilk defa kitap halinde yayımlanır. Bu çalışmada 2009 yılı basımı esas alınmıştır. *Yıldız Olmak Kolay Mı?* 210 sayfa ve yirmi dokuz bölümden oluşmaktadır. Kitabın 7 ile 15. sayfaları arasında M. Kayahan Özgül'ün “Şevkefza'dan Suzidilara'ya Bir Gezinti” adlı yer alır. M. Kayahan Özgül şarkıcı olmak için 'kötü yol'a düşen fakir kızların

prototipinin Selma olduğunu belirterek romanın bir tarafıyla çok şahsi bir tarafıyla da sosyal bir genişlik ve derinlik taşıdığını belirtir.

“Nahid Sırrı'nın sanki birkaç kelimedede çırpıştırılmış gibi görünen; ama bir kişiliği anında zenginleştiren iç konuşma ve davranışları verişteki başarısı olay örgüsünde tekrarlanmaz. Zengin kişilikler zayıf olaylar yaşarken daha da öne çıktıklarından bu yolun tercih edildiği düşünülebilir veya yazarın roman kişileri üstüne kurulu; ama hikâyenin olay örgüsüyle roman yazmaya çalıştığı söylenebilir.” (Özgül, 2009: 11)

Yıldız Olmak Kolay Mı? Sanat camiasında yaşananları, çekişmeleri ve popülaritesini hiçbir zaman kaybetmeyen “şöhret olma” arzusunun insanların hayatındaki tahribatını anlatan bir romandır. Eserde, sosyal hayata dair pek çok ayrıntı gözler önüne serilir.

Yıldız Olmak Kolay Mı? Adlı roman daktilo Selma'nın yıldız oluşunun hikâyesidir. Roman üç ana ve bölüm yirmi altı ara bölümden oluşmaktadır. İşsiz Selma'nın yıldız olma teklifini kabul etmesi, bunun için derslere başlayarak Seniha Hikmet'i kıskanması, sahneye çıkışı ve Hasan Arif ile birlikte olması ve ölümü romanın olay örgüsünü oluşturur.

Üsküplü Şehsuvar Beyin kızı Selma, annesi Hayriye Hanımla fakir bir hayat sürmektedir. Hayriye Hanım, kocası Şehsuvar Beyin ölümünden sonra tüm servetini kendisinden yaşça küçük İhsan Beyle beraber bitirmiştir. Sonrasında Hayriye Hanım ve kızı Selma çok mağdur bir şekilde yaşamaya başlamışlardır. Mütevazı bir hayat kurmayı düşünen Selma daktilo kursuna giderek daktilo öğrenir. Selma'nın amacı, evlendiğinde çalışarak evine katkıda bulunmaktır. Genç kız daktilocu olarak girdiği şirkete patronu tarafından tacize uğrayarak işten ayrılır.

Bir gün Hayriye Hanım, zamanında Şehsuvar Beyin yanında haftalarca kalan Kemani Celal Bey ile karşılaşır. Kemani Celal, Hasan Arif Beyin yanında çalışmaktadır. Celal Bey ile Hayriye Hanım Selma'yı yıldız yapmak üzere anlaşır. Selma da bu teklifi kabul eder. Kemani Celal'den sonra patronu Hasan

Arif ve yirmi yıldan beri beraber olan ancak nikâhlanmayan sevgilisi Eliza, Selma'yı ziyaret ederek onun sesini dinlerler. Selma, Kemani Celal Beyden ders almaya başlar. Bir süre sonra Hasan Arif, Selma'ya âşık olduğunu ve ona evlenme teklif edeceğini Celal Beye söyler.

Selma'nın evde olamadığı bir zamanda Hasan Arif, Hayriye Hanımdan kızını istemeye gider. Bu teklifi kabul etmeyen Selma, yıldız olmak için Hasan Arif'in metresi olmaya karar verir. Bu arada Hasan Arif'in salonunda sahne alan ses sanatçısı Seniha Hikmet, patronunun yeni bir yıldız yetiştirdiği haberini alır ve kendi salonunu açmaya karar verir. Selma'nın çok sevdiği Cevat Servet adında bir sevgilisi vardır. O, Hasan Arif'in kendisiyle evlenmemesi için Cevat Servet ile birlikte olur.

Selma'nın metres olma teklifini Hasan Arif kabul etmez. Ancak Hasan Arif genç kızı yıldız yapmaktan vazgeçmez. Selma büyük bir ciddiyetle sahneye hazırlanır. Genç kızın sahneye çıktığı ilk gece Hasan Arif ile beraber onun evine gider ve onunla birlikte olur. Selma sahneye çıktığı gecelerde zatürreeye yakalandıktan kısa bir süre sonra hastalığı atlatamayarak ölür.

3.3 Tersine Giden Yol

Tersine Giden Yol romanı 329 sayfadan oluşmaktadır. Roman Cumhuriyet'in ilk yıllarında üvey annesinin kendisine oynadığı bir oyun nedeniyle Ankara'ya gitmek zannında kalan bir paşazadenin hikâyesini anlatır. *Tersine Giden Yol* bireyin tahlili üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu çalışmada 2010 yılı basımı esas alınmıştır. *Tersine Giden Yol* romanı dört ana bölümden oluşmaktadır. Cezmi'nin evden kovularak babası tarafından red edilmesi, Cezmi'nin Ankara'ya gitmesi orada yeni bir hayat kurmaya çalışması, Cezmi'nin Mahmure ile evlenip boşanması, İstanbul'a yeniden dönerek orada bir

müddet yaşaması ve İstanbul'dan ayrılmaya karar vermesi, babasının ölümünü öğrenmesi ve Kayseri'ye iş için gitmesidir.

Cezmi, Osmanlı döneminde eski ayan ve vali Hüseyin Hasip Paşanın oğludur. O, Almanya'da öğrenim görür ancak bir diploma alamadan döner. Cezmi'nin annesi öldükten sonra babası kendinden genç ve güzel bir bayan olan Seza Hanım ile evlenir. Seza Hanım fakir bir ailenin kızıdır ve Hüseyin Hasip Paşa ile serveti için evlenmiştir. Seza Hanım, Cezmi'nin, Hasip Paşanın servetine ortak olmasını istemez ve planlar kurarak onu konaktan attırmanın yollarını arar.

Hüseyin Hasip Paşa karısıyla oğlunu evde uygunsuz bir vaziyette görünce Cezmi'yi evlatlıktan reddederek onu evden kovar. Bugüne kadar hep baba parası yiyen Cezmi amcası Hayrettin Paşanın evine sığınır. Hayrettin Paşa kızı Hamdune'yi düşünerek Cezmi'yi evden gönderme kararı alır. Hamdune Cezmi'ye çocukluğundan beri âşıktır. Hayrettin Paşa Cezmi'yi Ankara'ya gönderir. O amcasının yardımıyla İktisadi Milli Bankasında Almanca tercümanı olur. Cezmi Ankara'da Lili adlı bir dansözle birlikte olmaya başlar. Daha sonra annesinin eski arkadaşı olan Şayan Hanım ile tanışır ve onunla münasebet kurar. Şayan Hanım Ankara İstanbul arasında on beş günde bir gidip gelmektedir. Cezmi bir süre sonra onu Mahmure ile aldatır ve Şayan Hanım tarafından terk edilir. Cezmi Mahmure'nin evlenme teklifini kabul ederek onunla evlenir. O, Mahmure ile evlendikten sonra iyi bir konuma ve işe sahip olur. Ancak o Mahmure'yi pek sevmez. Gözü daha yükseklerde olan Cezmi, milletvekili olan Ziyaeddin Beyin kızı Rezzan'ın kalbini çalar. Bu sırada Mahmure Hanım da Mukbil Kerim Bey ile evlenmeyi düşünür. Mahmure, Cezmi'ye boşanma davası açar.

Cezmi Rezzan tarafından da terk edilir. Yeni kocasını sevmeyen Mahmure, Cezmi Ankara'da yaşamaya devam ederse kendisini onunla aldatacağını anlar.

Cezmi, Mahmure sayesinde İstanbul'da iyi bir işe sahip olur. O, İstanbul'a gittiğinde üvey annesi Seza Hanımın kendisine yaptığı teklifi red etmeyerek babasının servetinden feragat ettiğini belirten bir antlaşma imzalar. Cezmi İstanbul'daki işinden de kovulur.

Cezmi, Ankara'ya dönmeyi düşündüğü bir dönemde Lili'nin kocası Ürgüplü Kemal ile karşılaşır. Kemal Efendi ona Kayseri'de açmış olduğu fabrikada Almanca tercümanlığı yapması için iş teklifinde bulunur. Cezmi bu işi kabul eder. Cezmi, Kayseri'ye gideceği gün babasının ölüm haberini alır ve bir gün sonra yola çıkar.

3.4 Gece Olmadan

Gece Olmadan romanı 187 sayfa ve otuz dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler, üç ana bölüm ve otuz bir ara bölümden oluşmaktadır. Romanda geriye dönüşler vardır. *Gece Olmadan* zengin Musevi Josef Tudela'nın Semiha'ya âşık olması, onunla evlenmek için karısından boşanmak istemesi ve Josef'in karısı Rebeka tarafından zehirlenerek öldürüşünü anlatır.

Bu çalışmada 2012 yılı basımı esas alınmıştır. Semiha'nın evlenme kararı aldığı Ali Hayrettin Beyin, eşine boşanmak istediğini söyleyeceği gece ölmesi, Adnan Harun'un Ankara'da olduğu yıllarda Jozef Tudela'nın evinde kiracı olarak kalması ve Semiha'nın, Adnan Harun sayesinde iş bulup Ankara'ya giderek, onunla evlenme kararı alması, ancak Jozef'in karısı tarafından zehirlenerek öldürülmesi anlatılmaktadır.

Bahaeddin Paşanın torunu Şurayı Devlet azalığından emekli Harun Bey ve Güzide Hanımın kızları Semiha on sekiz yaşında iken Cemil Mahmut adında bir paşazade ile evlenir. Ancak Semiha kocasından ayrılalı beş yıl geçmiştir. O kocasından ayrıldıktan sonra iki yıl boyunca randevu evlerinde çalışır. Semiha,

itibarlı, zengin biriyle evlenmek ister. Semiha Milletvekili Ali Hayrettin Bey ile iki yıl beraber olduktan sonra evlenme kararı alır. Ancak Hayrettin Bey eşi Mehlika Hanıma boşanmak istediğini söyleyeceği gece kalp krizinden ölür. Semiha, Hayrettin Beyin ölüm haberini alınca hayal kırıklığına uğrar ve annesiyle çaresizlik içinde ne yapacaklarını düşünürler.

Semiha'nın Roma sefaretinde katip olarak bulunan kardeşi Adnan Harun bir gün ansızın gelir. Adnan Harun kız kardeşine Ankara'ya gidip orada çalışmasını teklif eder. İki kardeş ertesi gün bazı işler için birlikte şehre inerler ve Beyoğluna geçmek üzere Galata'da tünel önüne geldiklerinde, Adnan Harun'un Ankara'da stajyer hariciye memuru sıfatıyla geçirdiği aylarda bir müddet evinde kiracısı olduğu Jozef Tudela ile karşılaşır. Ankara'nın sayılı zenginlerinden olan yaşlı ama yaşına göre yakışıklı olan bu ihtiyar, Semiha'ya âşık olur ve ona, Ankara'ya gelmesi söz konusu olursa kendi evinin bir odasını memnuniyetle açabileceğini söyler.

Adnan Harun, Jozef Tudela ile karşılaşınca Ankara'da geçirmiş olduğu yıllarını hatırlar. O, Ankara'da Jozef'in kiracısı olduğu o günlerde evde Jozef Tudela'dan yaşlı görünen eşi Rebeka, büyük kızı Roza ve kocası Eskenazi Lorenyo, küçük kızı Jozefin, hasta oğlu Moiz ile karısı Jaklin ve altı yaşındaki oğlu Josef hep bir arada yaşamaktadır. Adnan Harun, evdeki kiracılarla birlikte olmayı alışkanlık haline getiren Jaklin ile beraber olmaya başlar. Tudela'ların küçük kızı Jozefin'de Adnan Harun'a âşık olur. Josef'in yengesinin Adnan'la beraber olduğunu bildiği için ona düşmanlık besler. Rebeka ise Adnan Harun'la konuşarak kızının ona âşık olduğunu söyler. Bu konuşmadan sonra Adnan pansiyondan ayrılarak başka bir daireye taşınır. Jozefin'de kısa bir süre sonra Albreht Vitterman ile evlenir. Adnan Harun iş için Roma'ya gider. Moiz'in hastalığı ağılaşır ve bir gece ansızın ölür.

Jaklin ise oğlu Josef'i bırakarak teyzesinin oğlu Jül Fenero ile evlenerek Edirne'ye gider.

Romanda bu geri dönüşten sonra tekrar Adnan ve Semiha'nın Jozef Tudela ile karşılaştıkları ana gelinir. Adnan Harun kız kardeşine Ankara'da Hariciyede uygun bir iş bulur. Semiha Ankara'ya çalışmaya gider. Jozef Tudela, Semiha'nın geleceğini öğrendiği an Ermeni mahallesinde yaşayan metresi Maryam ile münasebetini bitirir. Semiha'nın gelmesinden bir müddet sonra Tudela ailesi Yenişehir'deki apartmana taşınır. Rebeka, kocası Jozef'in Semiha'ya yaranmaya çalıştığının farkındadır. Jozef, Semiha'ya aşık olur ve karısından daha da uzaklaşarak yattıkları odayı ayırır. Ancak Jozef, genç kadına bir türlü açılmamaktadır. Ankara'ya gelişinin beşinci ayında Semiha'ya iyi bir talip çıkar. Bunu öğrenen Jozef artık dayanamayarak Semiha'ya duygularını ifade eder.

Jozef Tudela, Semiha'nın kendisiyle evlenmesi için gerekirse dinin ve milletini değiştireceğini söyleyerek ona evlenme teklif eder. Semiha, Jozef Tudela'nın teklifini karısı Rebeka'dan boşanırsa kabul edeceğini söyler. Jozef çok geçmeden karısına boşanma kararını bildirerek Semiha ile evlenmek istediğini anlatır. Bu arada Semiha Jozef ile yaptıkları plan gereğince Ankara'daki işini bırakarak İstanbul'a annesinin yanına döner.

Boşanma kararını kocasından duyan Rebeka daha fazla dayanamayarak Jozef'e her gece hazırlamış olduğu ihlamura zehir katarak onu öldürür. Jozef'in öldüğünü duyan Semiha, Ankara'ya giderek olayın iç yüzünü öğrenmeye çalışır. Semiha, Rebeka'nın üvey kız kardeşi Ester'den bütün olayları öğrenir ve adliye binasına giderek otopsi yapılmasını ister. Otopsi raporu sonucunda Rebeka tutuklanır ve her şeyi itiraf eder. Ancak Rebeka hakkında hüküm verileceği günün gecesi kocasının öldüğü saatte kalp krizi geçirerek ölür.

3.5 Sultan Hamid Düşerken

Eser, 265 sayfa ve elli iki bölümden oluşmaktadır. Roman ikinci Meşrutiyetin ilanından Hareket Ordusu'nun İstanbul'a gelişine kadar uzanan tarihsel kesitteki toplumsal ve siyasal gelişmeleri anlatır. Bu çalışmada 2010 yılı basımı esas alınmıştır.

Sultan Hamid Düşerken İttihat ve Terakkinin toplum üzerindeki etkilerini yansıtmaktan sanki özellikle kaçınmış bir romandır. Yazar, toplumdan neredeyse kopuk yaşayan belli bir kesimi odak noktası seçmiş, İttihatçı Şefik'i de bu kesimin Boğaziçi'yle Nişantaşı arasında kalan dar sosyal coğrafyasında tahlil etmiştir. Bununla birlikte İttihatçıların yalnız görgüden değil, bilgidен, birikimden de yoksun olduklarına vurgu yapar.

Roman, 24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanıyla başlar, 31 Mart 1909'da Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girmesiyle son bulur.

II. Abdülhamid, Meşrutiyeti kabul etmiş ve toplantı halindeki Heyet-i Vükela üyeleri Yıldız Sarayından ayrılmışlardır. Meclis üyeleri arasında bulunan vezir Mehmet Şahabettin Paşa toplantı çıkışı Rumelihisarı'ndaki yalısına döner. Yalıda, karısı İzzet Hanım ile kızı Nimet onu endişe içinde beklemektedirler. Meşrutiyetin yeniden ilanı büyük yankılar uyandırmıştır. İnsanlar sokaklara dökülmüş, dükkânlara bayraklar asılmış, gösteriler düzenlenmiştir. Yeni kabinede kendisine yer verilmeyerek emekliye sevk edilen Mehmet Şahabettin Paşanın Maliye Nazırlığı yaptığı dönemde rüşvet aldığı gazetelerde yayımlanır.

Hakkında çıkan haberlere üzülen paşa, bir mektup yazarak kızı Nimet'le İttihat ve Terakki Cemiyetinin merkez olarak kullandığı Servet-i Fünun gazetesine gönderir. Nimet, orada İttihatçı subaylardan Binbaşı Şefik Beyle tanışır. Nimet'ten etkilenen genç adam Mehmet Şahabettin Paşaya kızı Nimet'le evlenmek istediğini

söyler. Nimet, yalıya gelen Şefik Beye onunla evlenmesi için babasının tekrar Ayan Meclisi'ne alınması, kendisinin de mebus seçilmesi şartlarını sunar. Şefik Bey bu şartları kabul ederek yalıdan ayrılır. Şartlar gerçekleşir ve genç adam Nimet'le evlenerek iç güveysi olup yalıya yerleşir. Bir müddet sonra yaşlı ve yorgun olan paşa bütün servetini kızına bırakarak ölür.

Hükümet hala bir kargaşanın içindedir. Meclisten güvenoyu alamayan Kamil Paşa düşürülür, yerine Hüseyin Hilmi Paşa getirilir. Karısının yönlendirmelerine uyan Şefik, bir gece gizlice Hüseyin Hilmi Paşa ile görüşerek ondan nazırlık ister. Ancak, Şefik olumlu cevap alamaz. Şefik'in yaptıkları arkadaşları arasında güvensizlik yaratır. Daha sonra 31 Mart vakası meydana gelir ve Hüseyin Hilmi Paşa istifa eder. Yeni kabineyi kuran Tevfik Paşa, Şefik'i Dâhiliye Nazırlığına getirir.

Selanik'e çekilen İttihatçılar, Sultan Hamid'i tahttan indirmek için Hareket Ordusuyla İstanbul'a doğru yola çıkarlar. Yine Nimet'in tavsiyesine uyan Şefik, padişahla görüşerek Harbiye ve Bahriye Nazırlıklarını kendisine vermesi koşuluyla onu koruyacağını bildirir. Padişah Şefik'in bu talebini kabul etmez. Bu durumu öğrenen Nimet, kocasını Padişah'a karşı tavır alması ve İstanbul'a doğru yola çıkan Hareket Ordusuna katılması için ikna eder. Karısının tavsiyesine uyan Şefik yola çıkar. Daha sonra Nimet Şefik'i Hareket Ordusuna gönderdiği için pişman olur. O, kocasının yakalanacağını ve kendi adını vereceğini düşünerek evden ayrılır. Nimet, Rus bandıralı bir gemi ile Odesa'ya doğru yola çıkar. Şefik ise Ayastefanos'ta yakalanır.

3.6 Kozmopolitler

Kozmopolitler romanı 124 sayfa ve on beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler, iki ana bölüm ve on üç ara bölümden oluşmaktadır. Roman mazide

kalmış bir aşkın intikamını almaya çalışan Prenses Müzeyyen Hanımın entrikalarını anlatır.

Bu çalışmada *Kozmopolitler* romanının 2012 yılı basımı esas alınmıştır. Romanda kocası tarafından aldatılan Enise Hanımın annesi ve kızıyla beraber İstanbul'a yerleşmesi, burada Ali Muhsin Beyle çok eskiden münasebeti olan Prenses Müzeyyen Hanımla tanışması, onunla samimi olması, Mısırlı Prensesin, Enise Hanımın kızını oğluna isteyerek intikam almaya çalışması anlatır.

Ali Muhsin Bey tarafından aldatılan Enise artık dayanamayarak annesi Madam Blanş ve kızı Suzan'ı alıp İstanbul'a yerleşir. Enise ve Suzan, Şahap Hayri Bey ve Madam Hanriyet'in kızları Leyla'nın cemiyet hayatına ilk girişi şerefine yapılan geceye katılırlar. Anne kız Prens Cevat'la daha önce tanışmışlardır. Prens Cevat onların yanına gelerek Enise Hanıma iltifat eder ve onu dansa kaldırmayı ister. Ancak Enise Hanım kızını öne sürerek onun dansa kaldırılmasını ister. Cevat ile Suzan dans ettikleri sırada o, Mısırlı Prenses ile tanışır.

Müzeyyen Hanımın yıllar önce Ali Muhsin Bey ile münasebeti olmuştur. Bu münasebet sonucunda hamile kalan Müzeyyen Hanım, Muhsin Bey tarafından terk edilmiştir. Cevat, Muhsin Beyin oğludur. Prenses Müzeyyen Hanım, Enise Hanımla samimi olup onlardan intikam almayı planlar. O, Enise'ye kocası ve evliliği ile ilgili sorular sorar. Madam Blanş, Müzeyyen Hanımdan şüphelenir. O bu konuda Enise'yi uyararak Müzeyyen Hanımın Ali Muhsin'i daha önceden tanıdığını söyler. Ancak Enise annesinin bu sözlerine kulak asmaz. Madam Blanş kocasının kız kardeşi olan Şayan Hanıma giderek Mısırlı Prenses hakkında bilgi almaya çalışır. Şayan Hanım onunla ilgili bir şey bilmemektedir.

Bu arada Prenses Müzeyyen Hanım, Enise ile çok samimi olarak ondan kızı Suzan'ı oğlu Cevat'a istemektedir. Cevat bu evliliği istemez çünkü o Enise'yi

sevmektedir. Enise ile Cevat Maslak'ta gizli gizli buluşurlar. Bu buluşmadan kimsenin haberi olmaz. Suzan ise Madam Blanş ve annesinin ısrarları üzerine Cevat'la evlenmeyi kabul eder. Enise, Muhsin Beye mektup yazarak kızının Mısırlı Prenses tarafından oğluna istendiğini ve eğer kendisinin de izni olursa vermeyi istediklerini yazar.

Ali Muhsin Bey Kopenhag'da karısı ve kızına tercih ettiği dansöz Magda ile yaşamaktadır. Magda, Muhsin Beye yalan söyleyerek onu Kont Velternik ile aldatır. Muhsin Bey Magda ile olan ilişkisinden bıkmıştır. Muhsin Bey karısı ve kızını bıraktığı için pişman olur. Muhsin Bey aldatılma hadisesi üzerine metresini bırakarak Paris'e gider. O, bu yüzden Enise'nin mektubuna biraz geç cevap yazar. Muhsin Bey bu evliliğin olmasında bir sakınca görmediğini kızının nişan tarihinde orada olacağını bildirir. Mektubu okuyan Enise çok mutlu olur, kocasını hala sevdiğini ve onu özlediğini fark eder. Enise kocasının mektubunu Prenses Müzeyyen Hanıma da okutur.

Enise gittikten sonra, Müzeyyen Hanımın yardımcısı Şayeste, yaptığı şeyin bir cinayet olduğunu nikâh günü Enise'ye her şeyi anlatacağını söyler. Mısırlı Prenses ise bu evliliğin gerçekleşmeyeceğine karar vererek yurt dışı hazırlıkları yapar ve iki gün sonra oğlu Cevat ile İtalya'ya gitmeyi planlar. O, Cevat'la konuşarak Ali Muhsin Beyin onun babası olduğunu Suzan'la evlenemeyeceğini anlatır. Bunun üzerine Cevat da Suzan'ın ders aldığı Mükerrerem Reşit Beyin evine, onunla konuşmaya gider. Cevat, Suzan'a kardeş olduklarını parası bitirse hemen kendisini arayabileceğini söyler. Cevat, iki gün sonra annesiyle İtalya'ya kaçacaklarını da Suzan'a bildirir. Bunun üzerine Suzan, Cevat'a veda ederek yanından ayrılır.

f

Bölüm 4

AİLE İÇİ İLİŞKİLER

Aile yaşanılan toplumun temel taşı oluşturulan evlilik ile kurulan bir kurumdur. Toplum ailedeki insan topluluğunun bir araya gelmesiyle oluşur. Her toplumun kendine özgü bir aile yapısı vardır. Aile bireyin bedensel ve ruhsal gelişiminde karakter sahibi olmalarında ve sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Aile birey ve toplum arasında köprü görevi görür. Aile tüm toplumlarda insanların bir arada yaşamalarını sağlayan kurumdur. Ailedeki değişim toplumsal değişimi yansıtır. Evlilik, süt ve kan bağı ile birbirine bağlı insanlardan oluşan, toplumsal yapıyı oluşturan en küçük sosyal kurum ailedir.

Birsen Gökçe aileyi “Ana-baba ve çocuklar tarafından kan akrabalarından (aile biçiminin gereklerinden) meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birlik” olarak tanımlar.⁴

Önal Sayın’a ise aileyi; “Biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş özdeksel ve tinsel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yerleri bulunan toplumsal bir birimdir”⁵ diye tanımlar.

Nahid Sırrı Örik toplumun en küçük yapısı olan aileyi *Kıskanmak*, *Yıldız Olmak Kolay Mı?*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Kozmopolitler* romanlarında işlemiştir. Onun romanlarında aile ilişkileri çok kopuk olmakla beraber aile yapısı da düzgün değildir. *Kıskanmak*, *Yıldız Olmak Kolay*

⁴ **Birsen Gökçe**, “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”, “Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç Bilim Serisi 5/1 (Derleyen, Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem) Ankara T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1991, s.207.

⁵ **Önal Sayın**, “Aile Sosyolojisi”, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1990, s.2.

Mı?, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Kozmopolitler* romanlarında kadın başkahraman olarak görülür. *Tersine Giden Yol* romanında ise başkahraman erkek gibi görünür ancak onun hayatına yön veren yine etrafındaki kadınlardır. Nahid Sırrı Örik romanlarındaki ailelerin maddi sıkıntılarını, aile fertlerinin birbirleriyle olan iletişimsizliklerini de işlemiştir.

4.1 Karı- Koca

Nahid Sırrı Örik'in romanlarında karı koca ilişkisi genellikle maddiyata ve çıkara dayalıdır. Onun romanlarında karı koca ilişkisi sağlam temellere dayanmaz. Anlatıcı *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Kozmopolitler* romanlarında kahramanların kocalarını niçin aldattıklarını da anlatılır. Karı koca ilişkisinde iletişimsizlik, birbirlerini anlayamama, birbirlerine değer vermeme söz konusudur. Onun romanlarında genellikle çirkin kadın kahramanlar ikinci plandadır.

Kıskanmak romanında, Seniha ile Halit'in annesi Mediha Hanım, babaları Cemal Paşa kendi hallerinde insanlardır. Paşa, II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra emekliye ayrılarak gününü kahvelerde geçiren, aybaşını ipe çeken hesapsız biridir.

Mükerrem'in babası nezaretlerin birinde kalem müdürüdür, öldüğü zaman kızı on beş yaşındadır. Annesi Şaziye çok az okuma yazma bilen basit bir kadındır. Şaziye Hanım eşinin sağlığında kızıyla beraber rahatlık içindedir. Çok sevdiği kocasının ölümü onu pek sarsar, üstüne bir de geçim sıkıntısı eklenir. Şaziye Hanım mektebe giden kızların evde kalacağına inandığı için Mükerrem'in tahsiline devam etmesini istemez. Pek tembel bir öğrenci olan Mükerrem de buna itiraz etmez. Mükerrem artık evde oturup zengin bir koca beklemeye başlar.

Halit Ankara’da yaşadığı dönemlerde iki yıl boyunca İstanbul Beyoğlu eğlencelerine sık sık gidip geldiğinden maddi açıdan sarsılmış yanında daima bir kadın bulunması amacıyla evlenmiştir.

Mükerrem ilk zamanlar Halit’in buseleri altında ona bağlanarak ondan aşk ve vefa yeminleri bekler. O, bu sözleri kocasından ilk aylarda duyar. Mükerrem, içinde bulunduğu rahatlıktan dolayı Halit’e karşı minnet duyar. Anlatıcı ilk zamanlar Mükerrem’in Halit’e hislerini şöyle anlatır:

“İlk önce Halit’in buseleri altında tamamen uyanan vücudu, yaşlılığını henüz fark edemediği bu kocaya kendisini bağlıyor, gecenin hemen her gecenin getirdiği sevgi saatlerinin yaklaşması, her akşam kocasını beklerken ve hele akşam yemeğinden sonra kendisine garip bir ürperme, tuhaf, derin ve leziz bir rahatlık veriyordu. Sonra da bu evde bulunduğu refah Mükerrem’i kocasına karşı derin bir menet hissiyle bağlamıştı.” (Örik, 2012: 71)

Mükerrem rahatlığa alışınca kocasına duyduğu sevgi de azalmaya başlar. Bir süre sonra Halit, Mükerrem’le hiç ilgilenmez, Halit işlerin yoğunluğundan dolayı eve geldiğinde yemeğini yedikten sonra gazetelere göz gezdirip uyur. Kocasını Mükerrem’e karşı artık tamamen ilgisizleşmiştir. Zamanla Halit’le Mükerrem’in geceleri tamamen uyku saatlerinden ibaret olur. Aradaki yaş farkı ve Halit’in ilgisizliği onu başka ilişkilere yönlendirir.

Yıldız Olmak Kolay Mı?’da, Hayriye Hanım, Şehsuvar Beyi kötü bir hayat sürerken tanır ve üç yıl boyunca onun metresi olur. O, kızı Selma’yı dünyaya getirince Şehsuvar Bey tarafından nikâhlanır. Hayriye Hanım, Şehsuvar Beyin ölümünden birkaç ay sonra İhsan Bey adında kendisinden yaşça küçük biriyle evlenir. Hayriye Hanım ile İhsan Bey, Şehsuvar Beyden kalan yalıtı ve konağı satarak tüm parayı bitirirler. Para bittikten sonra İhsan Bey, onu terk ederek ortadan kaybolur. Hayriye Hanım kızı Selma ile birlikte küçük harabe bir evde oturmak zorunda kalarak geçim sıkıntısına düşer.

Tersine Giden Yol romanında, Hüseyin Hasip Paşa, eşi Seniye Hanım öldükten sonra kendisinden yaşça bir hayli küçük olan Seza hanım ile evlenir. Hasip Paşa bir ahabının davetinde görüp beğendiği zayıf, simsiyah saçlı, kara gözlü ve buğday renkli olan genç kızını adeta bir delikanlı gibi sever ve onunla evlenir. Hasip Paşa onun süsü ve zevki için bol bol para harcamaktan çekinmez. Seza Hanım bu zevke alışınca kadar paşanın çok yaşlı olduğu üzerinde durmamıştır. O, çok fakir bir ailenin kızıdır ve Hasip Paşa ile serveti için evlenmiştir. Paşa, kardeşi Hayrettin Paşanın tüm engellerine rağmen servetinin tamamını eşine verir. O, Seza Hanımın kendisini sevdiğini ve onunla serveti için beraber olmadığına inanmaktadır. Hüseyin Hasip Paşa kardeşine Seza'nın kendisini sevdiğini şu satırlarla anlatır:

“Seza dünyanın en iyi kalpli kadınıdır. Ben dünyada şefkati, muhabbeti, fedakârlığı ancak onda gördüm.” (Örik, 2010: 82)

Hüseyin Hasip Paşa rahatsızlanır ve yatalak olur. Seza Hanım konakta olduğu veya konağa geldiği zamanlarda kocasının yanına uğramaz, ziyarette bulunmaz hatta onun ölmemesine hiddetlenir. Paşa ağır ve fena kokan bir odaya gizlendiği, yarı şuurlu yaşamakta inat ettiği için Seza Hanımın büyük davetlere gitmemesi, Avrupa seyahatlerine çıkmaması gerekir. Seza Hanım faydasız yere üzülmemek gerektiğini, bir hafta, beş hafta sonra veya beş ay kocasının elbette öleceğini düşünür.

Hayrettin Paşanın eşi Feride Hanım kısa boylu, iri kafalı güzel olmayan biridir. Hayrettin Paşa da eşini pek güzel bulmasa da onu aldatmaz. Onların Hamdune adında bir kızları vardır.

Cezmi'nin Ankara'da beraber olduğu dansöz Lili, Ürgüplü Kemal Efendinin evlenme teklifini kabul eder ve onunla İstanbul'da evlenir. Lili Macaristan'dan kaçıp Ankara'ya gelmiştir. O sürgün edilmemek için hayatında aldığı ilk evlenme

teklifini kabul eder. Lili bu teklifi kabul ettikten sonra çalıştığı barda birkaç gün daha devam eder ve Kemal Bey ile birlikte ellerinde bavullarıyla hiç kimseye haber vermeden Ankara'dan ayrılır. Dansöz Lili ile Ürgüplü Kemal evlendikten sonra Ayvalık'ta hayatlarını sürdürürler. Onların bir kız ve bir erkek çocukları olur. Lili tam anlamıyla bir aile kadını olmuştur. Ürgüplü Kemal'in Ayvalık civarlarında küçük bir fabrikası vardır. Sadece iş hayatını ve fabrikanın işlerini düşünen Kemal eşinden bıkar. Kocasını, Lili'yi işveli ve boyanıp süslenen kadınlarla aldatır.

Cezmi, Şayan Hanım ve yanındaki iki kız arkadaşıyla ekspreste tanışır. Şayan Hanım ona Mahmure'yi yeğeni, Şehnaz Hanım ise okul arkadaşı olarak tanıtmıştır. Mahmure Cezmi'yi gördüğünde ona âşık olur. Cezmi Mahmure ile evlendikten sonra bir şirkette genel kâtip olur. Mahmure Cezmi'ye âşık ise de kocasını onu pek sevmez ve ilk günlerde kendisinden nefret eder. Bir müddet sonra Cezmi'nin karısına karşı kin ve nefreti biraz diner ve eşiyle aynı yatakta yatmayı, sabah onunla gözlerini açmayı zaruri bir ihtiyaç gibi görmeye başlar.

Mahmure neşeli, tertipli, ev idaresini iyi bilen bir kadındır. O, Cezmi'yle evlendikten sonra onu daha iyi bir işe koyar. Mahmure masrafını cebindeki paraya göre ayarlar. Cezmi'nin bu duruma dikkat etmeyişi, israf etmesi, parası olmayanlara para vermesi hatta bu yüzden borçlanması karısını da bol harcamaya yönlendirir. Daha bir yıl geçmeden Cezmi ile Mahmure'nin evliliği sarsılmaya başlar. O, Cezmi'nin kendisine metres gözüyle baktığını düşünür. Mahmure bunu düşünürken kendisini Cezmi'nin daha üstünde, ondan çok daha dürüst bulur. O, uzun bir zaman bu evliliği ölüme kadar sürdürmeyi düşünür, sonra bunun imkânsız ve anlamsız olduğuna karar verir. Cezmi'nin Mahmure sayesinde edinmiş olduğu iş onun tamamıyla kötü bir şekilde değişmesine sebep olur.

Cezmi artık bu yolu Mahmure olmadan da yürüyebileceğine karar verir. O, karısına metres gözüyle bakar ve bu hissi açığa vurmaz, daha çok onu gizlemeye çalışır. Mahmure artık kocasından kendisine hayır gelmeyeceğini, onun kendisini günün birinde terk edeceğini anlayarak çok geçmeden kendisine aklı başında, dürüst, kazancı bol yeni bir kısmet aramaya koyulur. Cezmi ile Mahmure Hanım zamanla birbirlerinden ayrılma kararı alarak kendilerine başka hayat arkadaşları ararlar. Cezmi, onunla evli olduğu dönemlerde Mebus Ziyaeddin Beyin kızı Rezzan Hanımdan ilgi görmeye başlar. Mahmure Hanım ise Ankara’da klinik sahibi olan operatör Mukbil Kerim Beyin kendisine olan alakasının farkına varmıştır. Karı koca birbirlerine bu durumu hemen açıklamazlar. Bununla beraber karısı, Cezmi ile Rezza’nın ilişkisini ilk günden öğrenir. Mahmure Hanım Cezmi’ye boşanma davası açar. Davanın Mahmure Hanım tarafından açıldığını duyan Rezzan, Cezmi’den ayrılır. Çünkü Rezzan, Cezmi’nin Mahmure tarafından istenmediği için kendisine geldiğini düşünür.

Mahmure Hanım ise Mukbil Kerim Bey ile evlenir. Evliliğinin üzerinden dört ay geçmesine rağmen kocasını bir türlü sevmeyebilir. Onu koca olarak sevmek bir tarafa arkadaşlığını dahi istemez haldedir. O, Cezmi’yi unutamamıştır. O kocasına ihanet etmekten korkar. Mahmure bu yüzden Mukbil Kerim Beyden Cezmi’ye İstanbul’da iyi bir iş bulmasını ve onu oraya yollamasını ister. Cezmi İstanbul’a Galata başmüdürlüğüne Almanca tercümanı olarak yollanır.

Gece Olmadan’da, Jozef Tudela’nın karısı Rebeka kocasından dokuz yaş büyüktür. O, karısını Ermeni mahallesinde yaşayan Maryam ile on bir yıldan beri aldatmaktadır. Ancak Rebeka bu durumdan haberdar olmasına rağmen kocasına bir şey söylemez. Jozef Tudela, küçük kızı Jozefin’in düğününde siyah bir kıyafet giyip adeta gençleşir. Rebeka ise kocasının bu derece genç görünmesini kıskanır. O

kendisinden birkaç yaş genç olan kocasına karşı duyduğu endişeyi, hatta kine pek benzeyen duyguyu otuz küsur yıllık evlilik hayatında bu derecede hiç duymamıştır. Çünkü Rebeka kocasının yanında onun annesi gibi görünmektedir. Zaten Jozef ve Rebeka'nın arasındaki vaziyet yıllardan beri karı kocalıktan ziyade arkadaşlığa dönüşmüştür.

Madam Rebeka hiçbir zaman güzel olmamış, vaktinden erken çökmüş, kocasından hiçbir zaman sevgi ve sadakat beklememiş bir kadındır. Rebeka, Jozef Tudela'nın kendisini vaktiyle parası için almış olduğunu düşünür. Jozef Tudela hayatını tamamen değiştirmeye, bambaşka biri olmaya karar verir ancak Rebeka kocasının bu kararına razı olmaz. Jozef, karısı ile aynı odada uyumak istemediğinden odaları ayırır. Rebeka kocasının bu hareketine cesaret edip müdahale edemez. Ancak o kocasını artık herkes gibi bir yabancı olarak görür. Çünkü Jozef karısından her gün uzaklaştığı gibi ev hayatından da uzaklaşmaktadır. Bu durum Rebeka'ya çok acı gelmektedir.

Jozef Tudela, Adnan Beyin kız kardeşi Semiha ile tanıştığı andan itibaren ona âşık olur. Semiha, Jozef'e mektup yazarak Ankara'ya geleceğini kendisini istasyondan almasını söyler. Jozef bu mektubu okuduktan sonra çok mutlu olur. Ancak o bu haberi karısına söylediği vakit Rebeka, kocasıyla Semiha'nın arasında bir münasebet olduğundan şüphelenerek huzursuz olur. Semiha Ankara'ya çalışmaya gittiğinde Jozef'in kiracısı olur. Semiha'nın Ankara'da beş ayı dolduktan sonra kendisine kısmet çıkar. Jozef bu durumu kaldıramaz ve Semiha'ya duygularını açıklayarak ona evlenme teklif eder. Ancak Semiha, Jozef'e karısını boşadıktan sonra onunla evlenebileceğini söyler. Rebeka her gece olduğu gibi kocasının ihlamurunu hazırlayıp odasına götürdüğünde Jozef ondan ayrılacağını kendisine söyler. O kocasının Semiha'ya âşık olduğunu bilir. Rebeka kocasının bu

boşanma kararını ertesi gün çocuklarına anlatır. Jozef Tudela'nın kararı kesindir ve Rebeka'nın düşünüp taşınması için ona bir hafta süre vermiştir. Bu sürenin sonunda Rebeka'nın mahkemeye müracaat etmesi lazımdır. Sürenin dolmasından bir gece önce Madam Rebeka her gece olduğu gibi kocasına ıhlamur kaynatır ve ona götürür. Jozef ıhlamuru içince demir tadının geldiğini söyler fakat Rebeka papatyasının fazla olduğunu söyler. Rebeka ıhlamurun içine zehir katmıştır.

Rebeka kocasının inlemelerini yan odadan duyar ve inlemeler kesildikten sonra gidip bu odaya onun ölüp ölmediğini kontrol eder:

“Ne kadar zaman? Dakikalar kendisine birer gün gibi uzun gelmiş ve bir an ilacın az konduğundan dolayı bir tesir yapamadığına hükmederek titremiştir. Bu hareketi tekrar etmeye cesaret edebilir miydi? Madam Rebeka nihayet ağır ağır kalktı. Jozef Tudela'nın odasından gelen inlemeler artık kesilmiş bulunuyordu. Bu odaya girip yaşlı kadın elektriği yaktı ve kendi de bir ölü kadar buz kesilmiş bir halde ilerledi. Jozef Tudela'nın yatağı, karyolanın önündeki küçük halı dâhil olduğu halde tarif edilmez bir pislik içinde idi ve adam, yüzü sarı değil, artık yeşil bir renk bağlamış bulunduğu halde henüz ağır ağır belirsiz bir şekilde nefes alıyordu. Karısını fark etmedi. Zaten gözleri kaymıştı. Bu gözler biraz daha kayıp, dudakları hiç kıvılcımlamaz olunca, papatyalı ıhlamurun bütün vazifesini ifa etmiş bulunduğunu Madam Refaka anladı ve iki saat, büyük kızla damadın odalarından hiçbir ses duyulmamak şartıyla, yatak çarşaflarını ve halıyı ortadan kaldırıp bunların yerlerine yenilerini koyduktan sonra- yatak çarşaflarını değiştirirken henüz soğumaya başlayan cesedi de metanetini son haddine kadar kullanarak evirip çevirdikten ve hatta pijamayı değiştirdikten sonra- hamama geçti, ellerini uzun uzun yıkadı. Parmaklarına sinmiş olan koku Leydi Makbet'in ellerindeki kan lekeleri gibi çıkmak, dağılmak bilmiyordu! Dağılmak bilmiyordu!” (Örik, 2012: 160 - 161)

Jozef'in ölüm haberini sonradan duyan Semiha bu ölümden şüphe duyarak Ankara'ya gelir ve arkadaşı Necla'dan işin aslını öğrenmek için yardım ister. Necla, Rebeka'nın üvey kız kardeşi Ester'den her şeyi öğrenir ve Semiha'ya, Jozef'i karısının zehirlediğini söyler. Semiha adliye binasına giderek Jozef'e otopsi yapılmasını ister. Otopsi raporunda Jozef'in zehirlendiği ortaya çıkar. Bunun üzerine Rebeka tutuklanır ve her şeyi itiraf eder. Koca katili kadın hüküm yiyeceği

günün gecesinde saat ikiye doğru kalp sektesinden ve kocasının içine zehir katılmış ihlamuru içerek kusa kusa ölüşünün tam haftasında, aynı gün, aynı saatte ölür.

Jozef Tudela ve Madam Rebeka'nın tek erkek çocukları olan Moiz, anemi hastalığına kapılır. Moiz, Jaklin ile evli ve altı yaşında Josef adında bir erkek çocuğu vardır. O karısını çok sever ancak hastalığından dolayı ona pek yaklaşamaz. Jaklin ise kocasının kötü kokmasına aldırmandan onunla aynı yatakta yatmaya devam eder. Ancak Jaklin kocasını evdeki kiracılarla aldatır. Onun Adnan'dan ayrılması kocası Moiz'i mutlu eder. Çünkü karısının iki hafta boyunca geceleri yatağından hiç kalkmamış olması Moiz için saadetlerin en büyüğüdür. O, kardeşi Jozefi'nin düğününden sonra tamamen fenalaşır. Eve çağırılan Doktor Neşet Lami Bey, Moiz'in temiz havaya, deniz havasına ihtiyacı olduğunu söyler. Bunun üzerine Jozef oğlunu ve gelini Jaklin'i Büyükada'ya gönderme kararı alır. Hareket etmeden önceki gece Moiz fenalaşır ve karısına kendisini kollarına almasını isteyerek onu ne kadar çok sevdiğini, kendisiyle evlendiği için ona minnettar olduğunu dile getirir. Moiz'in gözlerinde fer kalmaz ve Jaklin'in kollarında ölür. Jaklin kocasının ölümüne çok üzülür, yemeden içmeden kesilir. Ancak o kocasının ölümünün üzerinden beş ay geçmeden teyzesinin oğlu Jül Feraro ile evlenerek Edirne'ye yerleşir. Jaklin, Moiz'le dokuz yıl evli kalmıştır. Ancak Jaklin evlendiği gibi fakir olarak Edirne'ye dönmez. Moiz bütün kazancını ona elmas ve tuvalet almaya tahsis etmiş bulunduğu için el çantasında hayli mücevher götürür, bu mücevherlerin arasında bir de banka karnesi mevcuttur.

Zayıf, çirkin ve mal hırsı olan Roza Tudela, çilli ve kirpiksiz çini mavi gözlü Eskenazi Lorenyo ile evlidir. Roza ve Eskenazi Tudela'ların evinde yaşamaktadırlar. Evin küçük kızı Jozefin ise Alman pasaportlu Herr Albreht Vitterman ile tanışır Jozefin Vitterman'ın kendisine karşı göstermiş olduğu

yakınlıktan büyük sevinç duyarak onun evlenme teklifini kabul eder. Jozefin ile Albreht evlendikten sonra Tudela'ların Yenişehir'deki apartman dairesine yerleşirler.

Semiha, birkaç yıl sürmüş olan evliliğinde bahtiyar olmamıştır. O, mutsuzluğunun nedenini kocasının onunla hemen hemen aynı yaşta ve fazla yakışıklı olmasına bağlar ve bu durumu Jozefin'e anlatır. Semiha konuşmasının devamında aşkına ilk önce kin karıştığını sonra aşkının bittiğini ve kocasından ayrıldığını Jozefin'le paylaşır.

Sultan Hamit Düşerken'de, Mehmet Şahabettin Paşanın başından üç evlilik geçer. İlk eşi vezir kızı olan Faize Hanımdır. İkinci eşi Şayan Hanım ise bir cariyedir. Paşadan bir hayli genç olan Şayan Hanım, onun tarafından seçilmiş, odalığa yükseltilmiş ve nikâhlanmıştır.

İlk eşi olan Faize Hanımdan Bahaeddin Bey isminde yirmi beş, yirmi altı yaşlarında üç yıldan beri evli olan bir oğlu vardır. Bahaeddin Beyin eşi Rebia Hanım kızıl hastalığına kapılır. Bütün uyarılara rağmen Bahaeddin Bey eşinin yanından ayrılmaz ve bu hastalık kendisine de bulaşır. Bir hafta arayla ikisi de ölür. Paşa, oğlu öldükten sonra neslinin kuruduğu düşünceyle yas tutar. Faize Hanımın yaşı çocuk doğurmaya müsait olmadığından, Şayan Hanımın ise çocuğu olmadığı için paşanın üçüncü evliliği yapacağı dedikoduları konağa yayılır.

Konaktaki cariyelerden Gülter'in Paşadan hamile olduğu dedikoduları konağa yayılır. Paşa bu haberi alınca büyük bir sevinç duyar ve hemen doktor çağırır. Üç aylık hamile olduğu kesinleştikten sonra Gülter'e oda tahsis edilir. Altı ay sonra da kızları Nimet dünyaya gelince Gülter, paşa tarafından nikâhlanır. Paşa, Gülter ismini değiştirerek ona İzzet ismini verir. Mehmet Şahabettin Paşa, İzzet Hanımı hiçbir zaman sevmez. İzzet Hanım kocası tarafından hor görülür. Paşa onu

zekâ itibariyle basit gördüğü için kendisiyle hiçbir şey paylaşmaz, onun fikrini almaz. Paşayla eşi arasındaki ilişki sadece doğan kızı Nimet'ten öteye gitmez içindir. Paşa ile İzzet Hanım ayrı odalarda yatarlar. İzzet Hanım da kendisinden yaş olarak çok büyük olan kocasını bir türlü sevmeyiz.

Nimet ise Şefik ile çıkarları doğrultusunda evlenmiştir. Şefik Nimet'e âşıktır ve onu mutlu etmek için onun istekleri ve yönlendirmeleri doğrultusunda hareket eder. Fakat Şefik karısını mutlu edemez. Nimet, kocasını politik hırsları için kullanır. Şefik Nimet'in yönlendirmeleriyle padişahın yanına giderek kendisi için nazırlık ister. Padişah Şefik'in teklifini kabul etmez. Bunun üzerine Nimet kocasını padişaha karşı tavır alan Hareket Ordusuna yollar ve Şefik'in orada yakalanmasına sebep olur:

“Şefik'i Hareket Ordusuna göndermek üzere bütün talâkatını kullandığı ve bu ordunun adeta başına geçebileceğine, nazımı olabileceğine kendisini iknaa çalıştığı sırada bunun mümkün bir şey olduğuna şahsen inanmıştı. Fakat şimdi, bu simsiyah ve sessiz soğuk gece içinde, bunun tamamıyla imkânsız bir şey olduğunu mutlak bir hakikat şeklinde kabul etti.” (Örik, 2010: 259-260)

Kozmopolitler'de, Enise Hanım, Türk bir baba ile Fransız ananın tek çocuğudur. O, on dört yaşındayken babası Hayrettin Paşa Viyana'ya tayin edildikten üç buçuk sene sonra Ali Muhsin Bey de üçüncü kâtip olmuştur. Kendisi o zamanlarda yirmi beş yirmi altı yaşlarında, yakışıklı bir delikanlıdır. O Viyana'da Enise Hanıma sevdalanır ve genç kızı ister. Madam Blanş bu evliliğin olmasını istemez ancak Enise, Muhsin Bey ile evlenmek istediği için nikâhları kıyılır. O tarihten itibaren Enise Hanım ile kocasının bütün vakitleri Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde geçer.

Eski bir ulema ailesine mensup ve kazaskerzade olmak sayesinde Sultan Hamit zamanını itibarlı geçiren Ali Muhsin Bey, kurnazlığı sayesinde Meşrutiyet

devirlerinde de İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin güvenini kazanarak Kopenhag elçiliğine tayin edilir.

Ali Muhsin Bey karısını Kopenhag Operasının her türlü kabiliyetinden mahrum, şunun bunun himayesiyle tutunan bir bale artisti olan Magda ile aldatır. Enise, kocasının daha evvel arada bir kısa maceralarına göz yummuştur. Enise ilk zamanlar Muhsin Beyin Magda ile olan ilişkisinin bir hafta devam edeceğini sanmaktadır. O kocasına İstanbul'a gidip oraya yerleşmek istediğini, onun da Ankara'ya gidip yeni hükümetin hizmetine girmek için müracaat etmesini ister. Ali Muhsin Bey, karısına Avrupa'da kalacağını söyler. Bunun üzerine Enise, kocasına Danimarka'dan ayrılmayı teklif eder. Muhsin Bey bir ara İstanbul'a gitmeye razı olur ancak bu fikrinden bir süre sonra vazgeçer. Bu arada Muhsin Bey ve ailesi Sefaret binasından ayrılarak bir otele yerleşirler. Ali Muhsin Bey, ailesini otelde bırakarak gecesini gündüzünü dansöz Magda'nın yanında geçirir. Enise Hanım otel odalarında kocasıyla burun buruna yaşamaktan sıkıldığı gibi o dansözü ziyarete giden ve gece çok geç vakitlerde dönen kocasına çok sinirlenir. Enise ve kocası bir gün daima mevcut olan sebepler yüzünden kavga ederler. Enise kocasıyla artık açık açık konuşmaya karar vererek, kendisinden bir tercih yapmasını ister. Ali Muhsin Bey Magda'yı karısına ve kızına tercih eder. Enise Hanım ise yirmi yıllık kocasından ayrılarak annesini ve kızını alıp İstanbul'a yerleşir. O, Kopenhag'da kalan kocasına kaşı kin duyar Enise Hanım sadece otuz iki dişini gösteren her şeye gülmekten başka bir şey bilmeyen kabiliyetsiz bir balet artistinin kendisine tercih etmiş olduğu için kızgındır.

Ali Muhsin Bey, karısının bütün bir hayat için kendisine ikram ederek gittiği Magda için yapmış olduğu fedakârlığı günler geçtikçe mantıksız bulmaya başlar. O, Magda ile olan ilişkisini koparmak için çareler arayarak dansöze

yedirdiği paralara acımaya başlar, karısının yolladığı mektupları sabırsızlıkla bekler. Bu sabırsızlığın asıl sebebi de mektupların içinde kendisinin İstanbul'a hareketini icap ettirecek bir şey bulunması ümididir.

Enise Hanım kocasına, kızları Suzan'ın Mısırlı Prenses tarafından oğluna istendiğini yazarak kendisinin ne düşündüğünü, eğer nişan olursa İstanbul'a gelip gelemeyeceğini sorar. Bunun üzerine Muhsin Bey, nişan tarihi belli olduktan sonra kendisine bildirilmesini kızının nişanında orada olacağını yazar. O, kocasının mektubunu okuduktan sonra mutlu olur ve kocasını hala sevdiğini, onu özlediğini anlar:

“Enise Hanım ilk önce imzayı gördü ve sonra, merdiven başında durup telgrafın üç satırını ağır ağır okudu. Bundan sonra da dönüp merdivenleri indi, sokağa çıktı, Teşvikiye'ye inen caddeye sapacak yerde yukarıya tramvay caddesinden Şişli'nin nihayetinde süvari karakolu cihetine doğru ilerledi. Ağır ağır böyle yürürken içine dolmuş ve onu Müzeyyen Hanımın evine gidecek yerde bu yola sürüklenmiş olan hissin sadece sevinç olduğunu birden bire fark etti ve kendi nefsinden adeta utandı. Genç kızlık rüyalarına hakikat halini vermiş olan bu adamı demek ki, hala seviyor ve özlemiş bulunuyordu. Aynı zamanda onun da bu gelmeye şitap edişine bakarak, aynı şekilde Ali Muhsin'in de kendisini özlediğine ve karşısına çıkan ilk fırsattan istifadeye şitap etmiş olduğuna hükmetti. Hep ağır ağır ilerliyordu, nerede ise gözleri yaşaracaktı.” (ÖRİK, 2012: 101)

Enise'nin annesi Madam Blanş, Hayrettin Bey ile tam kırk iki yıl önce Fransa'dan onların evine mürebbiye olarak geldiği vakit tanımış ve onunla evlenmiştir.

4.2 Anne - Çocuk

Nahid Sırrı Örik romanlarında anne çocuk ilişkisine sıkça yer vermiştir. Bu ilişki türünde kin, sevgi, nefret bir arada işlenmiştir.

4.2.1 Anne - Kız Çocuk

Kıskanmak, Yıldız Olmak Kolay Mı?, Tersine Giden Yol, Kozmopolitler romanlarında anne kız çocuk arasındaki ilişkiler mesafelidir. *Gece Olmadan*'da

anne kız ilişkisi daha samimidir. *Sultan Hamid Düşerken*'de ise, anne kız çocuk arasındaki ilişki daha fazla kine dayalıdır.

Kıskanmak'ta, Halit'in anne ve babası onu Maden Mühendisliği eğitimi için Almanya'ya gönderir. Halit yaz tatili döneminde İstanbul'a geldiğinde eğitim aldığı Belçika'da kadın kılığında gittiği bir baloda arkadaşlarının kendisini tanımadığını etrafında bulunan kızlara anlatır. Bunun üzerine Halit'in etrafındaki yetişkin kızlar onun tekrar kadın kılığına girmesi için ısrar ederler. Annesinin de ısrarları üzerine Halit kadın kılığına girer. O, kadın kılığına girdiğinde annesi içinde gizlediği duyguyu artık açığa vurarak oğluna sarılıp onu öper ve kız kardeşinin de neden onun gibi güzel olmadığını söyler:

“Bir müddet nazlandıktan sonra Halit muvafakat etmiş ve küçük hanımların en uzun boylusu bir maşlaha bürünüp elbisesini kendisine ariyet vermişti. Bu, gülkurusu rengin de bir elbise idi. Başına işlenmeli bir tül başörtü bulmuşlar, konudan komşudan tedarik edilen iğreti saçlarla adeta bir peruka yapmışlardı. Ve gülkurusu rengindeki bu elbise, beyaz bir maşlah ve başındaki iğreti saçlarla delikanlı o kadar kıza ve müstesna bir kıza benzemişti ki, içinde yıllardan beri gizlediği teessürü anneleri Mediha Hanım artık açığa vurmuş, birden coşan bir muhabbet ve gururla oğlunu kucaklayıp öperken, “Ah benim güzel evladım! Ne olurdu, zavallı Seniha da sana benzeseydi!” deyivermişti.” (Örik, 2012: 55,56)

O zamana kadar ağabeyinin etrafında donuk bir tebessümle dolaşan Seniha, annesinin sözlerini duyunca birden rengi sapsarı olur ve oradan kaçar. Seniha bütün ısrarlara rağmen tam üç saat odasından çıkmaz. O günden sonra annesiyle Seniha arasında bu konu bir daha açılmaz. Seniha artık annesinin kendisinden öğrendiğini, kendisini hiç sevmediğini düşünerek ona bir daha sarılmaz. O annesinin de kendi çirkinliğinden emin olduğunu artık bilmektedir.

Seniha'nın Avrupa'da tahsil gören ağabeyi staj devresini geçirmek için iki yıl daha orada kalır. Ailesinin gönderdiği para Halit'e yetmez. Bunun üzerine anne ve babası evde kıymetli ne varsa hepsini satarak Halit'e para gönderir. Satılan bu eşyalar Seniha'ya çeyiz olabilecek şeylerdir. O, bütün bunlara rağmen sesini

çıkarmayarak anne ve babasının kendisini sevmelerini istemeye hakkı olmadığını düşünür. Onlar Halit'i Seniha'dan daha çok sever ancak Seniha bu yüzden onlara karşı kin beslemez. Anne ve babası kızlarını sevmedikleri gibi yol masrafı olur diye tahsiline de önem vermezler. Seniha yol masrafı yüzünden okula gönderilmediğini bildiği halde buna itiraz etmez. Seniha'nın anne ve babası tahsiliyle hemen hiç meşgul olmadıkları halde o kendi kendine okuyup çalışarak birçok şey öğrenir, hatta kendini idare edecek kadar Fransızca konuşmaya başlar.

Seniha'ya bir gün köşk komşularından Cemil Şevket talip olur. Fakat anne ve babası kızlarına çeyiz ve düğün masraflarına girişecek halde değildirler. Zira Seniha için çeyiz masrafına girerlerse Halit'e ilave harçlık gönderemeyeceklerini düşünürler. Bu yüzden anne ve babası Seniha'yı Cemil Şevket'e vermez.

Halit'in Avrupa'dan döndüğü günlerde Seniha'ya başka bir kısmet çıkar. Seniha'nın anne ve babası bu yeni kısmette hiçbir kusur ve kabahat bulmaya çalışmazlar. Halil Kamil ismini taşıyan ve nezaretlerin birinde müfettiş olan bu adam için Seniha'nın anne ve babası tamamıyla mükemmel şeyler söylerler. Annesi, Seniha'ya hemen o gece alınan kararı bildirir:

“Paşa baban kimlere sordu ise hep methetmişler. Her hususta mükemmel bir adammış. Günün birinde müsteşar olması ihtimali bile varmış. İki kere heyet-i teftişîye reisine vekâlet de etmiş. Bu beye varmanı biz pek münasip bulduk.” (Örik, 2012: 60)

Halil Kamil eşinden boşanmış ve dört çocukludur. Seniha dört çocuğa birden analık etmek zorunda kalacaktır. Bu dört çocuk babası ve yaşı büyük adama kız vermek için fazla masrafa girişmek ve mükemmel çeyiz hazırlamak mecburiyeti yoktur. Seniha annesine evlenmek istemediğini söyler. Annesinin birden gözleri açılır ve öfkelenerek kızına tuhaf olduğunu, evlenmeyip de ne yapacağını söyler. Bunun üzerine Seniha annesine vaktiyle Cemil Şevket'i beğenmediklerini ona layık bulmadıklarını hatırlatır. Annesi utanır gibi olur ve Seniha tekrar kocaya

varmayacağını ona söyler. O, omuz silkerek odadan çıkar, kapıyı kızının üstüne kapatır. Mediha Hanım kızının tavırlarından dolayı şüphe duyar ve onu göz hapsine alır. Birkaç ay süren takip sonucu bir ipucu elde edemez. Bu durum Seniha ile annesi arasındaki sevgi bağının daha da gevşemesine sebep olur:

“...Seniha'nın hem müteffir hem yorgun bir sesle söylediği bu cümleyi nasıl, ne çeşit, ne gibi sebeplerden doğmuş bir ıstırabın söyletmekte olduğu, bu red cevabı verilirken Mediha'nın hiç hatırına gelmemiştir. Sonra da feci bir şüphe içine burğu gibi girmiş fakat kadın bu şüpheden ne kocasına ne de oğluna bahsetmeye cesaret etmeyerek sade kızını birkaç ay mütemadi bir göz hapsine almış, onun her sözünden, her hareketinden manalar çıkararak bir ipucu keşfetmeye çalışmıştı. Ancak gayritabiî hiçbir şey, şüphelerine kuvvet verecek hiçbir hal fark edememiştir.” (ÖRİK, 2012; 62)

Mükerrem'in annesi Şaziye Hanım Halit'in kızına talip olduğunu öğrenince bu teklifi kızına danışmadan hemen kabul eder. Seniha ağabeyi evlendikten sonra İstanbul'a dönüp mektep hocalığı yapmak ve orada yaşamak ister. Mükerrem Seniha'nın gitmesine razı olmaz, tek başına kalmaktan çekindiği için onu bu fikrinden caydırır. Mükerrem annesini yanına alabilirse de bunu istemez çünkü Şaziye Hanım huysuz bir kadındır ve damadı ile geçinemez.

Yıldız Olmak Kolay Mı?'da, Selma daktilo eğitimi aldıktan sonra Türkiye Ticaret şirketinde daktilocu olarak işe başlar. Selma'nın patronu Ali İlhami Bey bir gün hasta olduğunu, iş yerine gelemeyeceğini Selma'nın daktilosuyla gelmesini, ona mektuplar yazdırması gerektiğini söyleyerek kendisini evine çağırır. Bunun üzerine Selma makinesiyle patronunun evine gider. O zamana kadar Selma'nın aklına kötü bir şey gelmez. O, patronunun evine gittiğinde likör ve pastalarla donatılmış bir masayla karşılaşır ancak aklına kötü bir şey gelmediği için masaya oturmayı red etmez. Patronu Selma'ya gösterişli bir yüzük hediye etmek ister ancak o, bu yüzüğü kabul etmeyerek kapıya doğru yönelir. Bunun üzerine Ali İlhami Bey ona, annesine hiç çekmediğini söyler. O günden sonra Selma işten ayrılır. O

başından geçen bu olayı annesine anlattığı vakit Hayriye Hanım yüzüne bir tokat yemiş gibi kızarak kızının üstüne yürür.

Hayriye Hanım kızından habersiz Selma'nın çalıştığı iş yerinden dokuz günlük emeğinin karşılığını almak için evden çıkar. Yolda Kemani Celal ile karşılaşır. Kemani Celal ertesi gün onlara giderek Selma'nın sesini dinler, beğenir ve çok çalışması gerektiğini söyler. Bunun üzerine Hayriye Hanım ağlar. Selma annesinin yanına giderek boynuna sarılır ve saçlarını okşayarak onu öper. O annesini derin bir sevgiyle sever çünkü hayatta annesinden başka kimsesi yoktur. Ancak Selma'nın annesine karşı hürmeti ve takdiri yoktur. Selma annesinin zaaflarıyla hareket etmez. O annesini büyük zaaflarıyla ve günahlarıyla sever. Selma'nın içinde annesine karşı kin, nefret ve merhamet olmak üzere garip bir sevgi vardır. Hasan Arif de Selma'nın sesini dinledikten sonra Kemani Celal ile hemen derslere başlanmasına karar verir. Hayriye Hanım artık kızından habersiz gelen bütün yardımları kabul eder.

Hasan Arif, Selma'yı istemeye gider. O gittikten sonra Hayriye Hanım hemen Selma'ya her şey anlatmak ve bir plan yapmaları gerektiğini söylemek için Kemani Celal'in evine gider. Hayriye Hanım, Hasan Arif'in Selma ile evlendikten sonra kızını ondan ayırarak kendisini harap ve küçük bir evde tek başına bırakması ihtimalini düşünür. Hayriye Hanıma göre Selma, Hasan Arif ile yıldız olmak ve annesinden ayrılmamak şartı ile evlenecektir. Hayriye Hanım kızının zengin bir kocaya varmasını ister. O kızının komşu oğlu Cevat Servet ile münasebetini bilir ve uzaktan uzağa bunu takip eder. Ancak Hayriye Hanım kızıyla bu konu üzerine açık ve kesin konuşmaya cesaret edemez. O kızının Cevat Servet ile beraber olmasını istemez. Bu arada Hayriye Hanım, Kemani Celal'in eşi Nazmiye Hanımın ahlâkı hakkında kızını uyarır. Selma ise Nazmiye Hanımı akıllı ve bilgili bir kadın olarak

görür ve her şeyi annesinden ziyade ona anlatır. Son hazırlıklardan sonra Selma'nın artık sahne alacağı gün yaklaşır. Hayriye Hanım derin bir heyecan, sevinç ve gurur içinde kızıyla beraber provalara gider. Bir taraftan da Hayriye Hanım kızına Hasan Arif'le konuşmasını, onun metresi olması için ısrar etmesini gerekirse bu durumu kabul etmesi için mecbur bırakması gerektiğini söyler. Annesi kızına bu sözleri büyük bir gurur içinde söylemektedir. Hasan Arif ise Hayriye Hanımı tercih etmediği gibi kızını da red eder.

Anne kız birbirlerine çok bağlı olmakla beraber aynı zamanda tartışmadan da duramazlar. Hayriye Hanım Selma'yı yaralamak için her türlü fırsatı kullandığı gibi kızı da artık annesine darbe vurmaktan çekinmez. Selma ilk defa yıldız olarak İstanbul halkının huzuruna çıkar. Seyirciler Selma'nın sesini çok beğenir. Hayriye Hanım gözleri dolarak kızını izler. Selma gecenin sonunda patronu ile gider. Senelerce hararetle aşk saatlerinin birbirini takip ettiği geceleri artık geride bırakan Hayriye Hanım, geceyi patronuyla geçirmiş olan kızına karşı en ufak bir öfke bile duymaz.

Selma yedi gece boyunca üst üste sahne alır ancak rutubetli bahçede soğuk alarak hastalanır ve o hali ile sahneye çıkmaya devam eder. Annesi kızının hasta olduğunu fark etmez. Selma ise bir annenin bu kadar dikkatsiz oluşuna üzülür. Selma, Ihlamur'daki eve döndüğü geceden sonra on dört gün daha yaşar ve yakalandığı zatürreeden ölür:

“Üsküp'ün en büyük derebeyi ailelerinden birinin son erkek uzvu olan Şehsüvar Beyin kızı Selma Şehsüvar, Ihlamur'daki eve döndüğü geceden sonra on dört gün daha yaşadı ve son şarkı söylediği geceden bir iki gece evvel almış olacağı soğuk yüzünden tutulduğu zatürreeden öldü.” (Örik, 2009:209)

Hayriye Hanım kızının ölümüyle birden bire çöker. O artık yüzüne hiç boya sürmez ve sık sık gelip kendisini ziyarete gelen Hasan Arif'ten para bile istemez.

Tersine Giden Yol'da, Ürgüplü Kemal Efendi ile evlenen Lili, kocasının en yakın yardımcısı olup hesapları bizzat kendisi tutmaktadır. Babası Ferenc Holland memleketinde öldüğünden annesiyle kambur kız kardeşini yanına getirmiş, fakat onları beslemeye asla yanaşmayarak anneyi aşçı sıfatıyla mutfağa sokmuş, kambur kız kardeşini ise çocuklara dadı yapmıştır.

Gece Olmadan romanında, eski Osmanlı ordusunun miralaylığı kadar yükselmiş mühtedi bir Alman'ın kızı olan Güzide Hanımın mavi ve kirpiksiz gözleri dolarak kızı Semiha'ya Ali Hayrettin Beyin ölümü ile ilgili sitem eder. Güzide Hanım kızına altmışlık, göbekli, dazlak kafalı bir adamın karısı olacağını düşünmek sevinciyle kendisini kaybettiğini söyler. Semiha otuz yaşını geçmesine rağmen hala annesinin hükmü altındadır.

Hayrettin Beyin ayrılma kararını ölümünden evvel karısına haber verip vermediğini olup bilmedikleri için başsağlığı dilemeye sadece Güzide Hanımın gitmesi anne ve kızı arasında kararlaştırılır. Hayrettin Beyin eşi Mehlika Hanım eğer her şeyi biliyorsa Güzide Hanım şahsen hiçbir şey bilmediğine yeminler ederek dönecek ve artık onunda yüz yüze gelmeyecekti. Fakat kadın hiçbir şey bilmiyorsa Güzide Hanım kızının biraz rahatsız olduğu için beraber gelemediğini söyleyerek onun namına da taziyede bulunacaktı. O, eve döndükten sonra kızına yine sitem dolu sözlerle Hayrettin Bey ile evlenme işini ciddiye almış olsa ölümünden sonra kalan mirası kendisinin yiyeceğini, bütün emeğinin boşa gittiğini söyler. Semiha, annesinin bu sitemlerine karşı hiçbir şey söylememeyi tercih ederek susar:

“İşi daha ciddiye alsaydın, daha planlı hareket etseydin, daha sadık, daha âşık görünseydin bu mirası şimdi sen yiyecektin; Mehlika Hanımefendi'ye de hava almak düşecekti. Ama ben ilk günden itibaren, aman kızım, bu işi sürüncemede bırakma, demir tavında dövülür; henüz sevdasının ateşli devresi geçmeden karısından bu adamı ayırt, diye kendim söyledim,

kendim işittim. Boş yere dilimde tüy bitti. İşte iki buçuk senelik bir gayret, bir fedakârlık başıboşuna gitti, havalara uçtu!” (ÖRİK, 2012: 19)

Semiha Anakara’da çalıştığı dönemlerde Jozef Tudela ile evlenme kararı alır. O planın bir parçası olarak Ankara’daki işinden istifa eder ve İstanbul’a döner. Ancak babası mühtedi olmasına rağmen Müslüman olan ve kendini halis Türk sayan Güzide Hanım, bu evliliğe gönülsüz rıza gösterir. Güzide Hanım razı olmadan önce de kızına bu evliliğin sakıncaları hakkında uzun nutuklar verir. Semiha İstanbul’a döndükten sonra Jozef ile altı gün boyunca gece telefon görüşmeleri yapar. Daha sonra Jozef onu bir daha aramaz. Semiha iyice meraklanır ve santrale gidip Jozef’in mağazasını arar. O Jozef’in küçük damadından onun evvelki gece öldüğünü, dün gömülmüş olduğunu öğrenir. Bu ani ölüm Semiha’ya pek şüpheli gelir ve durumu annesine anlatarak Ankara’ya gideceğini, bu ölümle ilgileneceğini söyler. Güzide Hanım oğlunu kızına daima tercih etmiş bulunmakla beraber kızını da seven bir annedir ve kızını yalnız yollamayacağını kendisinin de onunla geleceğini söyler. Ancak Semiha annesinin bu düşüncesini red eder yalnız gitmek istediğini söyleyerek ertesi gün Ankara’ya hareket eder:

“Güzide Hanımın kaşları çatılmış, düşünceden alnı buruşmuştu. ‘Öyle ise ben de beraber gelirim, seni yalnız yollamam’ dedi.”

“Hayır, anne, yalnız gitmem lazım. Seninle beraber olmak hareketlerimi ancak güçleştirebilir.”

“Evet, ama ben burada meraktan çıldırırım. Mademki bunlar bu derece cüretli mahlûklar, sana da bir şey yaparlar.”

“Semiha, ‘Bana ne yapacaklar, ne yapabilirler?’ dedi.”

“Güzide Hanım, ‘Ne bileyim ben? Belli ki, Allahtan korkmaz, müthiş şekilde cüretkâr mahlûklar!’ diye söylendi.”

“Semiha dedi ki: ‘Benim kılıma dokunamazlar. Yanlarına misafir inecek değilim ya. Onların daha geldiğimi duymalarından önce ben lazım gelen teşebbüslerde bulunur, onları kısıvrak yakalatırım.’”

“Ve ertesi gün trenle Ankara’ya hareket etti.” (ÖRİK, 2012: 169)

Adnan Harun, Jozef Tudela’nın kiracısı olduğu dönemlerde evin küçük kızı Jozefin Adnan’a âşık olur. Madam Rebeka kızının Adnan Harun’a olan aşkının farkındadır. Rebeka bir gün Adnan Harun’la evde yalnız kaldıkları sırada kızı

Jozefin'in ona âşık olduğunu, bu yüzden gündün güne içine kapandığını, bu aşkın imkânsızlığını, kızının duygularına Adnan karşılık verse bile dinleri ayrı iki insanın birleşmelerinden bir hayır gelemeyeceğini söyleyerek nazikçe onun evden ayrılmasını ister. Bu konuşmadan sonra Adnan, Tudela ailesinin yanından taşınır.

Jozef Tudela, Yahudi mahallesinden Yenişehir'e taşınmayı ister. Ancak kocasının bu kararından memnun olmayan Rebeka, dertleşmek, ona açılmak için kızı Jozefin'in evine Yenişehir'e gider. Rebeka, küçük kızıyla konuşur ve onlara komşu geleceklerini söyler. Jozefin annesinin bu sitemini hiç fark etmemiş görünür ve onun anlattıklarını sadece dinler. Madam Rebeka kızının yorum yapmamasına sinirlenerek Jozef'in Yahudi mahallesinden taşınmak istemesinin nedeni olarak Semiha'yı gösterir. Rebeka kızına babasının Semiha'ya tutkun olduğunu söyler. Jozefin, Semiha ile oldukça samimi olduğu için annesi kendisiyle el birliği etmesi gereken Jozefin'e güvenmez, onun düşmanına yakalandığını, onu adeta sevdiğini açıkça görür. Rebeka kocasıyla ilgili endişelerini kızına anlattığında Jozefin annesine endişelerinin yersiz olduğunu, bu maceraları anlamıyormuş gibi davranması gerektiğini söyler. Bunun üzerine Rebeka Jozefin'e kızarak şunları söyler:

“Madam Rebeka yemenili, fakir saçlı ufarak başını salladı: ‘Kocamın maceralarını, ihanetlerini hiç anlamıyor gibi davranmak için senin nasihatlerine, yol göstermelerine ihtiyacım yok, kızım. Şunu da iyi bil: Baban beni ilk defa aldatacak değildir. Arada bir yaptığı kaçamaklardan, gittikçe sıkılaştan İstanbul seyahatlerindeki marifetlerden ayrıca tam on bir yıldan beri Ermeni mahallesinde bir de metresi vardır.’ “ (ÖRİK, 2012: 111-112)

Rebeka kocasını zehirleyip öldürdüğü vakit Roza ve Jozefin annelerinden şüphelenirler. Ancak bu durumu kimseyle paylaşmazlar. Madam Rebeka'nın tutuklandığı gün Roza ve Jozefin bakışarak ağır bir yükten kurtulduklarına adeta sevinirler. Madam Rebeka Tudela polislerle gittiğinde iki kızı birden merhamet içinde sarsılarak, onu belki darağacına kadar götürecek bir yola ilk adımını atmış

bulunan analarına koşmak, onu kucaklamak isterler. Ancak Madam Rebeka kocasını öldürdüğü elleriyle iki kızının yüzünü okşamakla beraber kendisine sarılmalarına müsaade etmez.

Sultan Hamid Düşerken'de, İzzet Hanımı hanımefendi mevkiine getiren şey Nimet'i dünyaya getirmiş olmasıdır. Fakat İzzet Hanım kızı Nimet'e karşı kine benzeyen hisler besler, ona emir verememekten, hayatına ve hareketlerine hükmedememekten dolayı ıstırap çeker. O, kocasının her şeyi kızıyla paylaşmasından, kendisine bir şey söylememesinden dolayı Nimet'i kıskanır.

Nimet, Abdüllatif Paşanın oğlu Sedat Bey ile nişanı bozduktan bir müddet sonra Abdüllatif Paşanın karısı Mediha Hanım Nimet'le görüşmek için yalıya gider. Mediha Hanım Nimet'e oğlunun ısrarlarından dolayı geldiğini söyler. Sedat'ın İstanbul'u kendi isteğiyle terk ederek uzak yerlere gideceğini, Nimet'in de bu yolda fedakârlıkta bulunup bulunmayacağını sorar. O pek nazik bir eda ile bu teklifi red eder. Bunun üzerine Mediha Hanım ona ebediyen uzaklarda kalmayacaklarını söyler. Nimet sinirlenerek nişanın bozulduğu zamandan itibaren başka bir taliple evlenme kararı aldığını bu kararın anne ve babasının da onayladığını Mediha Hanıma söyler.

Nimet'in bu sözleri üzerine İzzet Hanım böyle bir karardan haberdar olmamasına rağmen haberdar olmuş gibi tavır alarak bir yabancı karşısında küçük düşmemek uğruna sesini çıkarmaz. Annesi, Mediha Hanım gittikten sonra kocasıyla kızının kendisine bir yabancı gözüyle baktığını düşünerek kızına birkaç defa bu adamın kim olduğunu sorar:

“...Ve dünyada kendinden bedbaht bir kadın bulunamayacağını, kocasıyla tek evladının kendisine bir yabancı nazarıyla baktıklarını, evladının mevcudiyeti için en mühim olan meselede değil reyî alınmak, haber bile verilmediğini, sesi en alçak perdelerden en yüksek hadlere kadar inip çıkarak ve gözlerinden yaşlar akıtarak bazen mırıldandı, yerine göre de haykırdı.” (Örik, 2010:109)

Nimet omuzlarını silkerek annesine böyle birinin olmadığını söyler fakat İzzet Hanım bir türlü susmak bilmez. Nimet annesinin susmamasından dolayı sinirlenir ve kendisine her kabahatin bir cezası olduğunu söyler. İzzet Hanımın bu sözlerinden dolayı dehşetten gözyaşları kurur.

Nimet annesinin Kâhya Hilmi Efendi ile olan münasebetini çocukluktan yeni çıktığı dönemde bir tesadüf sonucu öğrenmiştir ve bu yüzden annesini affetmez. Nimet, ona adeta bir düşman gözüyle bakar ve kin duyar. O, İzzet Hanıma anne gözüyle değil de kâhya Hilmi Efendinin karısı gözüyle bakar.

Mehmet Şahabettin Paşa öldükten sonra Nimet, İzzet Hanımın odasına elinde bir vasiyetname ile gider. İzzet Hanımın içi kızına karşı bir an samimi bir nefret ile burkudur. Sonra bu nefret yerini merakı bırakır. Paşa tüm servetini kızına bırakmıştır. İzzet Hanım bunu öğrendikten sonra bir an Nimet'in üzerine hücum ederek elindeki zarfı alıp yırtmayı düşünür ancak kızıyla başa çıkmayacağını anlar ve bu düşüncesinden vazgeçer. Annesi, kızına istenmediği takdirde beş on gün geçtikten sonra gidebileceğini söyler. Nimet birden sarsılır ve annesini kollarına almak, daha ölüsü henüz yıkanan babasının yasını beraber tutmak için onun kollarına atılmak ister. İzzet Hanım kocasının ölümünden sonra kızı Nimet'in yanında yaşayarak başköşede bir heykel gibi sessiz ve hareketsiz kalıp ihtiyarlığı ve ölümü bekler.

Kozmopolitler'de, Enise Hanım kızı Suzan'ın çok sessiz, çok ciddi bir kız olduğunu ve kendisini hiç üzmediğini Prens Müzeyyen Hanıma anlatır.

Enise Hanım, annesine Mısırlı Prens Suzan'ı oğlu Cevat'a istediğini söyleyerek Madam Blanş şaşırmasına ve heyecanlanmasına neden olur. Çünkü yaşlı kadının paraya karşı derin bir aşkı vardır. O, kızının Prens Cevat'a hayran olduğunu bilir. Ertesi gün Suzan annesi ve anneannesiyle kahvaltıda otururken Enise Hanım

kızına bakarak dudaklarının üzerinde ve şakaklarında hafif tüyler başlamış olduğunu fark ederek, kızına kendi güzelliğinden hiçbir şey vermediğini düşünür. Madam Blanş söze girerek Suzan'a Müzeyyen Hanımın kendisini oğluna istediğini söyler. Suzan ilk zamanlar bu evliliği kabul etmez ve dışarı çıkar. Enise Hanımın kızının bu teklifi red etmesini ister. O kızının Cevat'a varmayı hemen kabul etmemiş olduğundan dolayı kendisine karşı adeta minnet duyar. Ancak Suzan iki saat sonra eve döner ve annesine değil de Madam Blanş'a bu evliliği kabul ettiğini söyler. Enise Hanım kızının bu teklifi kabul edeceğini bilir. Madam Blanş karşısındaki kadını kızına iyi bir kısmet bulmaktan sevinen bir anneye benzemediğini görür.

Prensen Müzeyyen Hanımın Enise Hanıma evliliği ve Ali Muhsin Bey ile ilgili sorular sorması Madam Blanş'ın dikkatinden kaçmaz. O, Mısırlı Prensesin Ali Muhsin Beyi tanıdığına emin olduğunu ve dikkatli olması gerektiğini kızına söyler. Ancak Enise, annesinin bu sözlerine kulak asmaz. Madam Blanş kızına, halası Şayan Hanımın yanında giderek Mısırlı Prenses hakkında bilgi alacağını söyler.

4.2.2 Anne – Erkek Çocuk

Nahid Sırrı Örik'in romanlarında erkek çocuklar, anneleri tarafından daha çok sevilir. Anlatıcı erkek kahramanları her zaman birinci planda anlatır. Yazar romanlarında erkek kahramanlara bayan özelliği verir. Onun romanlarında erkek kahramanlar her zaman bayan kahramanlardan daha güzeldir. *Kıskanmak* romanında anne erkek çocuğuna her türlü imkânı vererek onun iyi yerlere gelmesini sağlar. *Tersine Giden Yol*'da ise üvey anne erkek çocuk ilişkisi daha çok çocuğun üvey annesinden dolayı babasıyla tartışmalarına sebep olmaktadır. *Gece Olmadan* romanında anne erkek çocuk ilişkisi daha mesafelidir. *Kozmopolitler* romanında ise erkek çocuk ilişkisi samimi bir şekilde işlenir.

Kıskanmak romanında, Halit eğitim yıllarının tatil dönemlerinde babası ile annesini görmek üzere İstanbul'a gelmeyi birçok naz ve niyazlardan sonra kabul eder. Anne ve babası Halit'i kızları Seniha'dan daha çok severler. Halit, anne ve babasının dilinden hiç düşmez. Cemal Paşa ve Mediha Hanım oğulları Halit'in eğitimi için elde avuçta ne varsa satarlar parayı da Halit'e cep harçlığı olarak gönderirler. Anlatıcı anne ve babanın evdeki eşyaları neden sattıklarını şu şekilde açıklar:

“Babaları Cemal Paşa tekaüt edince eve giren paranın miktarı birden bire azalmıştı. Ve Avrupa'da devlet hesabına maden mühendisliği tahsil ettikten sonra da uzun bir staj devresi geçirmek üzere daha iki yıl orada kalan Halit'in bu müddet zarfında aldığı tahsisat nedense az sayılarak, kendisine her ay para göndermek usulüne devam edilmiş, bu usule daha iki yıl riayet olunmuştu... Bunun için de eldeki birkaç parça irat satılmış ve daha sonra köşkte kıymetli ne varsa hepsi çarşı yolunu tutmuştu.” (Örik, 2012: 56-57)

Halit, okulu bitirtip Avrupa'dan döndükten sonra yüksek bir maaşla çalışır. Mediha Hanım ölüm döşeğinde bile gözleri hep Halit'in yüzünde, elleri onun elinde parmaklarının son kuvvetiyle hep oğlunun parmaklarını, ellerini sararak can verir.

Nuriye Hanımın oğlu Nüzhet ise haylaz, bir o kadar da tembel, yirmisine bastığı halde hala ortaokuldan diploma alamayan şımarık ve çok yakışıklı biridir. Mükerrerem ile Seniha onlara gittiğinde Nüzhet'i şezlonga yatar gibi yerleşen annesinin ayağı önünde alçak bir tabureye oturmuş, başını onun dizlerine koymuş ve uzun, simsiyah saçlarını annesinin mor renkteki tuvaleti üzerine yaymış halde bulurlar. Nuriye Hanım, bu denli yakışıklı bir gencin annesi olduğu için kadınlara ve erkeklere karşı ayrı ayrı gurur duyar.

Nuriye Hanım oğlunun Mükerrerem ile olan münasebetini kıskanmaya başlar. Annesi oğlunun kalbinde kendisinden başka bir kadının yer almasına asla tahammül edemez, bunu kendi hukukuna ve şahsiyetine karşı adeta bir tecavüz sayar. Nüzhet'in hayattaki ustalığı annesinin canını sıkmamak, onu daima

pohpohlamak, bir dediğini iki etmemektir. O oğlunun Mükerrerem ile Kapuz'da geçirdiği her gecenin sabahında eve döndüğü vakit ellerini tutar, yüzünü uzun uzun okşayarak renginin solduğunu, hasta olup olmadığı kendisine sorar. Nuriye, nazlı ve kıymetli oğlunun kendine ne kadar düşkün olduğunu bilir, onu Mükerrerem'den uzaklaştırmak için bu yolu dener. Nuriye Hanım oğlunun kusurlarını bir yetenek olarak görür, uygun olmayan davranışlarını masum birer çocukluk olarak kabul ederdi.

Halit, Nüzhet ile Mükerrerem'in ilişkisini öğrenir ve Nüzhet'i öldürür. Nuriye Hanım ise sevgili evladının matemiyile bir zamanlar adeta aklını yitirir ve uzun bir müddet Çamlıca'da eski ve ücra bir köşke nefisini hapsederek dışarı adım atmaz.

Tersine Giden Yol'da, Seza Hanım, Hasip Paşa ile evlendikten sonra para harcamanın zevkine alışır. Cezmi Almanya'dan yaz tatilini geçirmek üzere yanlarına geldiği zaman Seza artık zenginliğe tamamen alışmıştır. Cezmi köşke gittiği vakit peri padişahının oğlu gibi genç ve güzel bir halde gider. Seza Hanım bu güzelliğe aldırmamış onu bir düşman olarak görmüştür. O, paşanın ölümüyle bu büyük servetin ikiye bölünmesinden, bu servetin büyük bir kısmının Cezmi'ye, bir yabancıya gitmesine razı olmamaktadır.

Seza Hanım, Cezmi'nin Almanya'ya dönmesine yakın ona oyun oynayarak bütün suçu ona yüklemek üzere söylemiş olduğu oyunu kendisi düşünür, baba ile oğlu birbirlerini bir daha hiç görmeyecek hale sokmayı ister. O, Cezmi'nin hayatına felaketler getirir. Seza, kocasının servetini aldıktan sonra Cezmi'ye avukatı aracılığıyla küçük bir miktar para teklif eder. Seza'nın kendisine avukat yollayıp tekliflerde bulunmaya kalkışı servetten ancak bir miktarının kaçırılmış olduğunu, her şeyin üzerine henüz oturulmadığını gösterir. Cezmi babasının tüm servetini üç bin lira için terk ederek Seza'nın avukatı ile gönderdiği teklifi kabul eder.

Seza ile Cezmi on yıla yaklaşan bir müddet sonra noter odasında ilk defa karşı karşıya gelirler. O, Cezmi'nin kalbinde kendisi için derin bir kin olduğunun farkındadır. Bununla beraber o, aradan geçen onca zaman sonra hala genç ve güzel olduğunu sevilmeye layık olduğunu Cezmi'ye ispat etmeyi hırs edinir ve o gün her zamankinden daha fazla aynanın karşısında kalır. Ancak Cezmi, kafasını kaldırıp Seza Hanıma bakmaz. Cezmi bitkin ve ihtiyarlamış bir haldedir. Seza hayatını mahvetmiş olduğu Cezmi'ye karşı az da olsa merhamet, vicdan azabı duyar ancak bu azap bir anlıktır.

Cezmi babasının öldüğünü duyduğu zaman onu son defa görmek ister ancak üvey annesine karşı çok derin kin beslediğinden dolayı onun bulunduğu bir eve girmeye ve belki kendisiyle karşılaşmaya tahammül edemeyeceğini hisseder. O kadar ki eğer Seza, babası daha toprağa verilmeden onunla maziyi konuşmak istediğini bildiren en küçük bir harekette bulunursa Cezmi onu öldürmeye kalkışabilecektir.

Gece Olmadan'da, Güzide Hanım daima kızından çok oğlunu sevmiştir. Madam Rebeka oğlu Moiz'in ölümüyle pek sarsılır. Gelini Jaklin ise kocasının ölümünden bir süre sonra evlenerek Edirne'ye gider. Ancak Jaklin Edirne'ye gittiğinde oğlu Josef'i Tudela ailesine bırakarak onu götürmez. Jaklin Edirne'den Tudela ailesine sürekli mektup yazar. Oğluna da muntazam hediyeler, kendi eliyle yaptığı yün hırkalar, yün çoraplar ayrıca Edirne'nin bademlerinden, sabunlarından yollar.

Kozmopolitler'de, Müzeyyen Hanım oğlu Cevat'ı, Ali Muhsin Bey ve ailesinden intikam almak için kullanır. Onun Enise Hanımın kızı Suzan'ı oğluna istemesi de intikamının bir parçasıdır. Ancak Cevat, annesinin bu oyunundan haberdar değildir. Annesi Suzan'ı isteyeceğini söyleyince Cevat bu evliliğe

yanaşmaz fakat annesinin ısrarları üzerine onunla evlenmeyi kabul etmeye mecbur kalır. O, oğlunun Suzan'a karşı en ufak bir yakınlık beslemediğini bilir. Cevat, bir babası olsa ve bu servet babasına ait bulunsa annesine karşı gelebileceğini düşünür. Müzeyyen Hanım bununla birlikte oğluna karşı daima sevgi ve bağlılık göstermiş, evladına iyi bakmak için pek çok sıkıntıya, pek çok fedakârlığa katlanmıştır.

Müzeyyen Hanım, Suzan ile oğlunu evlendirmekten vazgeçerek iki gün sonra İtalya'ya kaçmayı planlar. Cevat eve gelince annesi onunla konuşur ve bu evliliğin gerçekleşmeyeceğini, iki gün sonra yurt dışına kaçacaklarını söyler. O, annesinin bu kararına şaşırarak nedenini sorar ve bu durumda kendisinin zavallı bir kukla olduğunu söyler. Müzeyyen Hanım, Suzan'la ikisinin evlenemeyeceğini oğluna anlatır. Delikanlı Nüfus tezkeresinde adı yazılı olan adamın çocuğu olmadığını anlar. Ali Muhsin Beyin oğlu olduğunu anlayan Cevat, annesine bağırarak bu korkunç evliliği neden gerçekleştirmek istediğini sormak ister fakat bunu yapamaz:

“Peki, mademki ben hakikatte Ali Muhsin Beyin oğluyum, bu korkunç izdivacı neden düşündünüz? Nasıl düşünebildiniz? Diye bağırarak ve bağıra bağıra annesinin üstüne hücum etmek ihtiyacını hissetti. Fakat sonrası? Böyle bir hareketi annesi hiçbir zaman affetmezdi.” (ÖRİK, 2012: 113)

4.3 Baba – Çocuk

Anlatıcı baba çocuk ilişkisini üç romanda işlemiştir. *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken* romanlarında baba çocuk ilişkisine sıklıkla rastlanırken, *Kıskanmak*, *Kozmopolitler* romanında bu ilişki daha az yer alır.

4.3.1 Baba – Kız Çocuk

Nahid Sırrı Örik'in *Kıskanmak* romanında baba kız ilişkisi gayet mesafeli olmakla beraber baba, kızını pek önemsemez. Bu romanda Mükerrerem'in babası o, on beş yaşındayken ölür. Bu yüzden Mükerrerem ile babasının ilişkisi üzerinde

durulmamıştır. *Yıldız Olmak Kolay Mı?* romanında da Selma çok küçük yaşta babasını kaybettiği için baba kız ilişkisi üzerinde durulmaz. *Tersine Giden Yol*'da baba kız ilişkisi gayet mesafeli bir şekilde görülür. *Gece Olmadan* romanında daha çok baba ile küçük kız ilişkisi üzerinde durulur. *Sultan Hamid Düşerken*'de baba kız ilişkisini çok geniş ve olumlu bir şekilde işlemiştir. *Kozmopolitler*'de baba kız ilişkisi daha az görülür.

Tersine Giden Yol'da, Hayrettin Paşa babası tarafından kovulan Cezmi'yi affetmesi için ağabeyinin yanına gider. Paşa oğlunu affederse Hayrettin Paşa kızı Hamdune'yi Cezmi ile evlendirecektir. Esasında Hayrettin Paşa, babası öldükten sonra Cezmi'ye kalacak olan serveti için kızını onunla ile evlendirmeyi planlamaktadır. Anne ve babasının bu fikrini Hamdune bilmez. Ancak Hasip Paşa oğlunu affetmeyerek onu red eder ve mirastan mahrum bırakır. Hayrettin Paşa kızının Cezmi'yi küçüklükten beri sevdiğini bilir. Yeğenine servet kalmayacağını anlayan Hayrettin Paşa kızını ona vermez. Cezmi'ye kızını vermek için en büyük imkânın kaybedilmiş olması onu üzer. Paşa kızının bu kadar çirkin olmasına içten içe hiddet duyarak kızar. O kızını beğenmez, karısına çok benzeyen kızının güzel olabileceğini kabul etmez. Kızlarını Cezmi ile evlendirmekten vazgeçen Hayrettin Paşa ve Feride Hanım artık Hamdune'nin yanında Cezmi konusunu açmazlar. Hayrettin Paşa bir müddet sonra kızını Sinoplu bir bahriye yüzbaşısı olan Haluk Bey ile evlendirir.

Gece Olmadan'da, Jozef Tudela küçük kızını diğer iki evladından daha çok sever. O, Jozefin'i hakikatten çok sever, onu çok akıllı ve bilgili, Beyoğlu'nun kibar ve zarif bir matmazelinden benzeterek üç çocuğu arasında ancak onunla iftihar eder. Jozef Tudela sık sık küçük kızına, Yenişehir'e yemeğe gider yahut da kızını ve damadını alarak şehirde gezer. Jozef ne karısını ne de büyük kızı Roza ile

kocasını bu yerlere götürmeye layık görmez. Jozefin ise annesinden ziyade babasını daha çok sever. Zaman zaman annesinin, babası hakkında kendisine dert yanmasından dolayı rahatsız olarak annesinden onu rahat bırakması gerektiğini söyler.

Sultan Hamid Düşerken'de, Mehmet Şahabettin Paşanın ilk eşinden olan oğlu öldükten on beş yıl sonra kızı Nimet dünyaya gelir. Paşa Nimet'in doğmasına çocuklar gibi sevinir. O, kızını bir erkek evlat gibi yetiştirir.

Mehmet Şahabettin Paşa Meclis-i Vükela toplantısından döndüğü zaman kızı Nimet ile yalnız kalmak, olanları haber vermek, onunla dertleşmek ihtiyacındadır. Paşa, kızının da büyük bir merak içinde olduğundan emindir. Şahabettin Paşa kızıyla her şey paylaşır onun zekâsına ve fikirlerine önem verir. O, birçok şeyi karısından saklayarak gizlice kızına danışır. Baba kız paşanın yıllardan beri uyuduğu odaya giderler. O, kızı ile dertleşerek mecliste olan biten ne varsa ona anlatır. Babasının yorgun ve halsiz sesi, hayatta yalnız babasını seven Nimet Hanımın kalbini merhamet ile doldurur. Nimet babasına hürmette hiç kusur etmez.

Paşa kızını rızası olmadan sarayın emriyle Abdülatif Paşanın oğlu Sedat Bey'e verir. İhtiyar vezir sevgili kızını yıllarca hiç kimseye layık görmemiştir. Nimet hürriyet ilanını hemen ertesi günü Sedat Bey ile olan nişanı bozar. Babası kızının nişanı bozmasından dolayı çok memnundur. Nimet nişanı bozarak babasına karşı büyük bir fedakârlıkta bulunmamış, geleceği mahvolmuş bir kocayı istemediği için bu şekilde davranmıştır.

Bir müddet sonra Paşa vazife başındayken ölür. Mehmet Şahabettin Paşa, kızı yirmi bir yaşına bastığı zaman kendisine vasiyetnamesini vererek bütün servetini ona bırakır. Nimet babasının matemini çok şiddetli yaşar. Bu durum uzun

bir müddet böyle gider. Daha sonra babası için döktüğü yaşlar birden bire diner, Nimet siyasi hayatın heyecan ve ihtiraslarına kendisini kaptırır.

Kozmopolitler'de, Ali Muhsin Bey karısıyla kızının Fransa'ya kaynanasının memleketine gitmelerine izin vermez. O kızının artık kocaya varacak kadar büyüdüğünü, Türkçe kitaplar okuyup lisanını geliştirmesini ister. Muhsin Bey eski bir kazasker oğlu olduğunu her şeye rağmen unutmaz, kızının orada bir frenkle evlenmesini istemez.

4.3.2 Baba – Erkek Çocuk

Anlatıcı baba erkek çocuk ilişkisini *Tersine Giden Yol, Gece Olmadan, Sultan Hamid Düşerken* romanında işlemiştir.

Tersine Giden Yol romanında, baba erkek çocuk ilişkisi olumsuz bir şekilde işlenmiştir. *Tersine Giden Yol*'da, Cezmi babası tarafından konaktan kovulduktan sonra amcası Hayrettin Paşanın evine sığınır. Hasip Paşa Cezmi ile ebediyen yüz yüze gelmek istemez. O Cezmi'yi affetmek bir tarafa cenazesinde bulunmaktan bile menetmiştir. Hüseyin Hasip Paşa kardeşi Hayrettin Paşadan onu Ankara'ya göndermesini ister. Hâlbuki Hasip Paşa oğlunun Avrupa'da bir diploma alamayacağını anlar ve onu İstanbul'a getirdikten sonra Hariciye'ye sokmak ister.

Cezmi Ankara'ya gider. Orada amcasının yardımıyla iş bularak çalışır ancak buna rağmen maddi açıdan sıkıntı çeker. O, babasının belki yakında ölümü üzerine Seza'nın tüm mirası kaçıracağını henüz aklına getirmemişken, en az yüz bin liralık bir servete kavuşacağını düşünür. Cezmi, babasının kendisini hangi sebeple evden kovmuş olduğunu unuttur ve babasına seslenerek girmiş olduğu durumu mırıldanır. Babası çoğu zaman oğlu olduğunu unuttur onu lanet etmek için bile hatırlamaz.

Hayrettin Paşa ağabeyinin yanına giderek Cezmi'nin İstanbul'a gelip kendisinden af dilemek ve Hamdune ile evlenmek istediğini söyler. Paşa Cezmi'nin, Hamdune'yi ancak kendisini yumuşatırsa alacağını, bütün davanın miras davası olduğunu ona parasının hiç geçmeyeceğini kardeşine söyler. Hasip Paşanın oğluna karşı gazabı hep aynı şiddetle devam eder:

“Evet, şu dediğine balmumu koy. O oğlan senin kızını ancak beni yumuşatabilirsen, yola getirebilirsen alır! ‘Razı edemedim’ dediğin anda nikâh memurluğunun kapısından girmiş bulunsa bile döner. Senin de bu rezile evladını vermeye razı oluğun, bunu isteyişin aynı sevda yüzündendir. Bunlar beyhude emekler efendi, boş hesaplar! Cezmi'ye meteliğim kalmayacak, müstakbel torunlarınıza beş param geçmeyecek!” (Örik, 2010: 81)

Hamdune Cezmi'ye mektup gönderir. Cezmi bu mektubu açmadan aklına babasının öldüğü düşüncesi gelir. O mektubu okuduğunda babasına nüzul indiğini, hiç konuşmadığını, ellerinin kollarının hareket etmediğini ancak zekâsına sahip bulunduğunu ve karısına kin dolu gözlerle baktığını öğrenir. Mektubu okuduktan sonra Cezmi'yi derin bir heyecan sarar. Cezmi hemen İstanbul'a gidip babasının bankadaki parasına el koymaya karar verir. O, çalıştığı şirketin avukatına müracaat ederek yapabilecek şeyleri öğrenir. Avukatın söylediği işler Cezmi'ye kolay gibi gelir. Ancak Cezmi o gece bütün bunları hayal eder fakat sabaha karşı tüm heyecanı, cesareti, azalarak İstanbul'a gitmekten vazgeçer. Cezmi'nin amacı, babasının ölümünden sonra hissesini alabilmek ve Ankara'dan kurtulabilmek, İstanbul'da serbest olmak, arada bir Avrupa'ya gidip yaşamaktır. Cezmi, babasının Şişli'deki konakta hasta yattığını başına memurlar getirip emir vererek konağı ve köşkü karısına sattığını duyar. O, bu haberi aldığı anda bir kere daha üzüldüğü sinirlenir fakat mücadele için gereken kuvveti yine kendinde bulamaz. Cezmi aynı zamanda bunun acı bir hakikat olduğunu fark edemez. Onun içinde hala bir ümit gizli gizli yaşamakta devam eder.

Cezmi İstanbul'a Galata başmüdürlüğüne Almanca tercümanı olarak gider. Ancak İstanbul'da doğup büyüdüğü yerde şimdi yalnızdır. Cezmi bir süre sonra genel müdürlük binasında kendisine verilen işten istifa ederek Ankara'ya gidip tekrar iş aramaya karar verir. O, son defa olarak Şişli'ye gitmek, babasının içinde hasta yattığı konağın önünden geçmek, ona veda etmek ister. Senelerdir ayak atmamış bulunduğu konağın karşısındaki kaldırımdan dudaklarında acı bir tebessüm geçer. O en üst katta sağ tarafta iki pencereye bakar. Panjurları yarı inik olan bu oda babasının odasıdır. Cezmi bu evden ayrılalı tam dokuz yıl geçmiştir. O babasının şimdi seksen yaşını geçtiğini hesaplayarak bir an geçmiş seneler içinde gururla hatırlanacak tek bir gününün olmadığını düşünür. Cezmi, babasına bir an öfkelenerek oğlunun tahsil işini neden ciddiye olmadığını, hemen hemen torunu yaşında bir kız ile neden evlendiğini, onları aynı çatı altında neden yaşattığını ve bu ahlakta olanların, babalık yükünü bir bahane bulup taşımak istemeyen adamların, evlatlarını iyi yetiştiremeyen, kendi kabahatlerini de onlara yükleyen insanların baba olmamaları gerektiğini düşünür. Cezmi sonra bu düşünceden sıyrılarak bunun kader olduğuna karar verir ve üçüncü katta sağ tarafta panjurları yarı inik odaya bir kere daha bakarak oradan ayrılır.

Cezmi Şişli'den ayrıldıktan sonra Ürgüplü Kemal Efendi ile karşılaşır. Ürgüplü Kemal Efendi Ayvalık taraflarında kurmuş olduğu fabrikayı büyüterek Kayseri'de ikinci ve daha büyük bir fabrika kurmuştur. O, Cezmi'ye Kayseri'deki ayakkabı fabrikasında Almanca tercümanlığı yapması için aylık yüz elli liralık iş teklifinde bulunur. Cezmi ise bu teklifi memnuniyetle kabul eder. Cezmi'nin bir gün sonra işe başlaması için Kayseri'ye hareket etmesi gerekir. Ancak Cezmi ilk önce Ankara'ya oradan da Kayseri'ye geçmek için bavulunu hazırlarken tesadüf sonucu eline aldığı gazeteden babasının öldüğünü haber alır. O, bu haberi alır almaz

babasını ölüm döşeginde görmek için İstanbul'da bir gün daha kalmaya karar vererek hemen Şişli'nin yolunu tutar. Cezmi babası tarafından kovularak çıktığı bu yere ölümünden istifade ediyor gibi o eve girmeye kendinde kudret bulamaz. Cenazede bulunmamış olan Cezmi, babası toprağa verildikten sonra mezarının kenarında bütün hayatının muhasebesini yapar:

“Cenazede bulunmamış olan Cezmi, bu sabah erkenden Fatih'e gitmiş, mezarlıkta babasının altında ilk geceyi geçirdiği –ve belki bir taştan daima mahrum kalacak- toprak yığınının kenarında bütün hayatının muhasebesini yapmış, sonu gelmez ve dayanılmayacak derecede acı düşüncelere dalmıştı.” (Örik, 2010: 327)

Cezmi babasının ölüm haberini okuduğunda veya mezarının başında hiç gözyaşı dökmez. O bu hayatı ne kadar ağır ödediğini ve baba himayesinden mahrum kalır kalmaz ne kadar aciz olduğunu düşünür.

Gece Olmadan'da, Moiz Tudela'nın ölümü babası Jozef'in üzerinde yıkıcı bir etki yaratmaz. Jozef Tudela, oğlunun son günlerde benzi atmış, yüzü buruşup saçları dökülmüş ve gözlerinde fer kalmamış, adeta orta yaşlı insanlara dönen halinden utanır.

Sultan Hamid Düşerken'de, Şefik Edirne şehrindeki camilerin birinde çok iffetli ve dindar bilinen bir imamın oğludur. Bu fakir adam tüm fakirliğine rağmen oğlunun zabıt olmak arzusuna karşı koymayarak birçok fedakârlıklara katlanır. Babası öldükten sonra arkasında bıraktığı eşi ve iki kızı onun çok az olan aylığıyla, bu aylığa ilaveten Şefik'in yolladığı para ile kimseye muhtaç olmadan geçinmeye çalışırlar.

Şefik, Nimet'le evlendikten sonra kendisine haremde verilen iç içe iki büyük odanın duvarında bir başköşeye annesi ve kız kardeşlerinin fotoğrafları bulunmadığı için ölmeden önce çekilmiş olan babasının fotoğrafını asar. Bu fotoğraf, Şahabettin Paşa üzerinde duran vezir üniformalı fotoğrafının altında adeta

eziliyor, bir hayli gülünç bir durum alıyordu. Nimet bu fotoğrafın asılışını ertesi sabah görür, onun kim olduğunu anlar fakat kocasına fotoğrafı asılı duran adamın kim olduğunu sorar. Şefik gülümseyerek karısına babası olduğunu söyler. Nimet, kocasının sözlerindeki mahcup edadan cesaretlenerik iki gün sonra Şefik'e, babasının resminin illa asılı durması icap ediyorsa, çerçeveyi değiştirmek istediğini söyler. Şefik birkaç gün sonra babasının resmini yeni ve itinalı bir çerçeve içine koyarak kendi misafirlerini kabul etmesi için ayrılmış salonun duvarına asar.

4.4 Kardeş

Nahid Sırrı Örik *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan* romanlarında kardeş ilişkisini işlemektedir. Bu ilişkiler kıskançlık ve merhamet üzerine kurulmuştur. Anlatıcı, ağabey kız kardeş, ağabey erkek kardeş ve kız kardeşlerin birbiriyle olan ilişkilerini işlemiştir. *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol* romanlarında ağabeyiler kıskanılan, kardeşler ise kıskanan taraf olmaktadır.

Kıskanmak'ta, kıskançlık Seniha'nın ağabeyine karşı yüreğinde ilk beliren, kendisini ilk duyuran ve hemen her gün daha fazla gelişip büyüyen bir his olur. Halit ile Seniha arasında sekiz yaş vardır ve Seniha onu kıskanmadığı hiçbir anı bilmez. Seniha'nın hayal meyal hatırladığı çocukluk yıllarında Halit ile kendisini görenler, Seniha'nın kara kuru, Halit'in ise beyaz, sarı saçlı ve mavi gözlü oluşlarına bakarak Halit'in kız Seniha'nın da oğlan olması gerektiğini söylerler.

Çirkinlerin sevilmemeye ve güzeller için daima feda edilmeye mahkûm bulduklarını Seniha küçük yaşta anlar. O, on beş on altı yaşlarına geldiği vakit de güzelleşmemiştir. Ancak ağabeyi Halit, ahbaplarının paylaşamadıkları bir delikanlı olur. Halit Almanya'dan yaz tatillerinde geldiği vakit, başka zamanlarda Seniha'ya manasız, tatsız, tuzsuz bir çocuk gözüyle bakan, ona göre muamele eden kızlar samimi birer dost olurlar. Seniha bunun farkındadır ancak hiçbir şey anlamamış

gibi görünerek hepsine karşı aynı resmi ve çekingen muamelesini hiçbir zaman değiştirmmez. Seniha'nın anne ve babası da Halit'e karşı ayrı bir sevgi beslerler.

Seniha ağabeyinden kendisine karşı en küçük fedakârlığın bile istenmeyeceğini, fedakârlıkların yalnız ve sadece kendisinden istendiğini bilir. Lakin o hiçbir zaman bu duruma ses çıkarmaz. Halit ise Avrupa'dan kardeşine güzel ve kıymetli bir hediye bile almış değildir. Seniha ağabeyi Halit yüzünden sevdiği genç ile evlenemez. Çünkü Halit'e harçlık gönderileceğinden Seniha'ya çeyiz parası ayrılmaz.

Anne ve babaları öldükten sonra Seniha ağabeyine tamamen muhtaç kalır. Halit ile Seniha Şişli'de Bulgar mezarlığına yakın bir yerde bir ev tutarlar. Halit iş yerinden çıkar çıkmaz Beyoğlu gecelerine gidip eğlenirken kız kardeşi Seniha kırlar ortasında birkaç yılını kitap okuyarak geçirir. Halit'in bazen bazen parası kalmadığında veyahut hasta olduğunda eğlenceye gitmeyerek eve geldiği günler de olur. Fakat Halit o gecelerde de, ya yemek yer yemez uyur veyahut da hasta olduğundan kız kardeşini sabaha kadar kendisine hizmet ettirmek için uyutmaz. Yaşı artık otuzu bulan kız kardeşini kocaya vermek Halit'in aklına bile gelmezdi. O, bir erkeğin kız kardeşine tamamen bağlanabileceğine ihtimal vermeyerek onu çirkin ve her cazibeden tamamen uzak görür. Seniha ağabeyinin çılgın eğlence saatlerinden sonra uyumak üzere evine döndüğü gecelerin ertesi günleri onun kahvaltısını hazırlayarak götürdükçe, çok kere kendisini daha uyanmamış bulur. O bazen ağabeyinin başucunda durarak onun eğlence gecelerinde yaşadıklarını kinle düşünür:

“...Ve bazen başucunda bir dakika durur, Halit'in yarı açık kalmış dudaklarının ancak birkaç saat evvel verdikleri ve aldıkları buseleri kinle, kıskançlıkla, hicapla, nefretle hem de ihtirasla düşünürdü. Ve yüz erkeğin kollarından geçmiş, erkeğin ve zevkin her çeşidini görmüş kadınları belki çıldırabilen bu erkek vücudundan aldıkları zevkleri düşünür düşünür, bunları düşünmek vaziyet ve mecburiyetinde kala kala, Seniha'nın tahteşuurunda

belki çok karışık ve çok gizli buhranlar da olurdu. Ve belki ağabeyine kininin en kuvvetli sebeplerinden biri, ihtimal ki unutmak istediği bu buhranlara istemeyerek dahi olsa düşünmesine böyle sebebiyet veriydi.” (Örik, 2012: 65)

Seniha ile Halit senlerce beraber ve yapayalnız yaşadıkları halde geçirdikleri yıllar ağabeyi ve kardeşin samimi olmalarını sağlamaz. Seniha ağabeyinin evde olduğu zamanlarda odasından pek çıkmaz.

Halit, Mükerrerem ile evlendiği zaman Seniha ağabeyinin nikâhı için İstanbul’a gelmez. Halit’in evlenmesi Seniha’nın yüreğinde ona olan kını daha da alevlendirir. Mükerrerem’in Halit’e karşı aşk beslediği günler Seniha için azaplı geçer. Mükerrerem iki kardeş arasındaki samimiyetsizliği ilk günden beri fark eder. O, ağabey kardeş ilişkisini bu şekilde kabul eder ve bu işi daha fazla kurcalamaya gerek duymaz. Seniha, Halit’in saadetine, genç ve güzel bir kadın tarafından sevilmesine şahit olmak istemez. O, ağabeyinin aldatılmasını sabırsızlıkla bekler.

Zonguldak’a taşındıktan sonra Seniha ağabeyinin, Mükerrerem tarafından aldatılmasını görmek için tam iki ay boyunca bekler. O, Nüzhet ile Mükerrerem’in buluşmasına, sezdirmeden yardım eder. Seniha, ağabeyinin yakında aldatılan bir koca olacağını düşünürken dudaklarına durup dururken bir tebessüm gelir. O, Mükerrerem’in ağabeyini Nüzhet ile aldattığını bilir ancak bu durumu bilmezlikten gelir. Seniha Halit’e karısının onu aldattığını söylemeye karar vererek bu darbenin ağabeyine başkası tarafından indirilmesine razı olamaz. O Halit ile konuşunca ağabeyinin gururundan yaralanması onun için yeterlidir.

Halit karısının sevgilisi Nüzhet’i öldürür. Seniha ağabeyinin Nüzhet’i öldürdüğünü ve karakolda olduğunu duyunca gençleşip güzelleşir. Karakola giden Seniha ağabeyi ile demir parmaklıklar arasından o zavallı yüze doya doya ve ruhundan güle güle bakarak bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sorar. Ağabeyine hemen avukat bulan Seniha ona ifade verirken Halit’in Nüzhet’i öldürmesinin

tamamıyla bir yanlış anlaşılardan ibaret olduğunu, Mükerrerem ile Halit'in o gece tartıştığını kendisinin de ağabeyini eve getirmek için yazıhanesine gittiğini söyler. Halit Seniha'nın mahkemedeki ifadesinin de etkisiyle yedi buçuk yıl hapse mahkûm edilir. O kız kardeşiyle kendi aleyhinde ifade verdiği için bir daha görüşmez:

“Seniha'nın müstantik ve mahkeme huzurundaki sözleri de yedi buçuk sene yemesinde müteessir olmuş, bundan dolayı Halit, kız kardeşi ile ne muhakeme esnasında ne de o Zonguldak'tan ayrılıp Amasra'ya giderken görüşüp konuşmak istememişti.” (Örik, 2012: 178)

Halit'in çaresiz ve bitkin halini gören Seniha ağabeyinin hapisanedeki durumunu düşündükçe büyük bir haz alır. O, üç yılı aşkın bir zaman Polathane'de, Amasra'da olduğu kadar olaysız ve zevksiz bir hayat geçirerek ağabeyinden hiç mektup almaz, kendi de bir şey yazmaz. Ancak Zonguldak'ta dava vekilliği eden İsmail Kazım isminde birine mektup yazarak Halit hakkında bilgi alır. Seniha, İsmail Kazım'a mektup yazarak, anne ve babalarından kalan Erenköy'deki köşkte Halit'in hissesini de satın almak istediğini, bunu ağabeyine bildirmesini ister. O bu mektubu kalbi sevinçten ve saadetten çarparak yazar çünkü yıllardan beri Halit'e köşkü satın almak teklifini bildirmek onun hayal ettiği şeydir. Seniha Halit'in hapishaneden çıktığında onu feci halde görmek zevkinden kendisini mahrum etmeyerek Zonguldak'a gitmek üzere hareket eder. Halit'in hasta olma ihtimali Seniha'nın aklına gelince hakikatten endişe duyar.

Seniha'nın yüreğinin gizli yerlerinde kardeşlik duygusu kalmaktadır ancak bu duyguyu başka duygular, ihtiraslar bastırır. Seniha Halit'in elinden köşkü yok pahasına almak, karlı bir iş yapmak hevesinde değildir. O, ağabeyinin hakkını yemek, onu ezmek ister. Seniha Zonguldak'ta eskiden oturdukları evin önüne giderek vaktiyle Halit'in o eve kendinden emin bir edayla gelip gittiğini

hatırladığında bir an olsun ağabeyine karşı merhamet duyar ancak bu duygu çok fazla sürmez.

Halit'in eski arkadaşları ona Balya şirketinde iş bulurlar. Halit hapisshaneden çıkar çıkmaz vapura binerek Balya'ya gider. Halit kız kardeşinin teklifini kabul etmediği gibi ona avukatla bir selam yollamayı bile hatırına getirmez. Aslında Seniha'nın aklının bir köşesinde ağabeyini dünya gözüyle görme hasreti vardır. O Halit'in içinde bulunduğu vapura uzun uzun ve gittikçe artan bir kinle bakarak artık ağabeyinin kendisinden evvel öldüğünü öğrenirse kıskançlık ateşinin biraz olsun dineceğini düşünür:

“Kıskançlık ateşi, saldırılarını, sarışlarını ve kemirışlerini senelerce unuttum sandığı kıskançlık ateşleri ihtiyar kızın bütün benliğini yeniden almış, tamamıyla kaplayıp sarmıştı. Ve Seniha artık bunun hep bu şekilde son nefesine kadar süreceğini çok iyi biliyordu. Ancak ağabeyi kendinden evvel ölürse, ağabeyinin kendinden evvel toprağa verildiğini öğrenirse belki de biraz sükûn bulacak, kendisi iyi kötü yaşarken toprakta toprak olmuş bir ölüyü artık belki de pek kıskanmayacaktı...” (Örik, 2012; 222)

Tersine Giden Yol'da, Hayrettin Paşa her şeyini, her zaman kıskanmış olduğu ağabeyinin karısı ile olan saadetini ödemeye başladığını öğrenince büyük bir mutluluk duyar. Paşa o kadar mutlu olur ki nefisini suçlu çıkarmamak için kendince bahaneler bulur.

Hayrettin Paşa, ağabeyinin Cezmi'yi kovduğu gibi eşi Seza'nın da kovulmuş olma ihtimali üzerinde hiç durmaz. O, Hasip Paşa'dan bu derece kati ve azimli bir hareket beklemez. Hayrettin Paşa, ağabeyinin Şişli'deki konağına gitmek üzere yola çıkar. O, Hüseyin Hasip Paşanın evine gittiğinde onu geçirdiği müthiş sarsıntıdan dolayı çökmüş olarak bulmaz. Hasip Paşa kardeşine Cezmi'nin Seza Hanıma zorla sahip olmak istediğini gözleriyle görmüş gibi farklı bir şekilde anlatır. Anlatıcı Hüseyin Hasip Paşanın hikâyesini şu şekilde anlatır:

“Saat üçe doğru, Serklidoryan'da adeta veçhile satranç oynamak üzere Beyoğlu'na inmiş. Fakat daha oyunun başında iken bütün vücudunda hafif bir

kırgınlık hissederek ayrılmış, bir kira arabasına binip Şişli'ye dönmüştü. Evde merdivenleri çıkmış, pembe salona doğru sofada yürümüştü. İşte buradan itibaren de hikâyenin tertip edilmiş, lüzum gereğince tadilata, pek esaslı tadilata, uğramış kısmı başlıyor, yani pembe salonun geniş kanepesinde karısı ile o alçak oğlanı yan yana ve Seza'nın başı oğlanın omzuna bırakılmış, kolu da beline sarılmış bir halde görmüş olmuyordu. Bilakis daha pembe salona doğru ilerlerken içeride gürültüler duyuyor, içeriye girince ise zavallı kadını, Cezmi olacak o erzelin kollarından kurtulmaya çabalar ve kendisine, "Bırak beni, yoksa bağırır, herkesi başına toplarım. Utanmıyor musun, Allah'tan korkmuyor musun, vicdansız!" diye haykırır buluyordu. Bunun üzerine de, derhal kendisi ırz düşmanı herifi lanetler edip odadan, evden çıkarıyordu." (Örik, 2010: 16)

Hayrettin Paşa bu masalı bir şey söylememek için dudakları kısılmış bir halde dinlemek zorunda kalır. Paşa bütün bu sözlerin tek kelimesine inanmadığını bu şekilde dinleyerek belli eder.

Hasip Paşanın tüm servetini karısına devredeceğini söylemesi üzerine kardeşi sinirlenir ve artık bir daha hiç yüz yüze gelmeyeceklerine kanaat getirerek ağabeyini uzun yıllar kıskandığı ve hiç istifade edemediği servetini tükürüklerle onun yüzüne fırlatmak ister. Hayrettin Paşa, Hasip Paşanın servetinde kendisinin de payının olduğunu, ağabeyinin servetini rüşvet ve zulüm ile topladığını düşünür. Hasip Paşa kardeşinden meclis idaresinde görev aldığını gizlediği için Hayrettin Paşa ona karşı büyük bir kin duyar.

Hayrettin Paşa bir hastalık sonucunda Emirgan'daki yalısında ölür. O hastalığı ağırlaşınca ağabeyine onu son defa dünya gözüyle görmek için haber yollar. Ancak Hasip Paşa evden çıkamayacak, yataktan kalkamayacak kadar hasta olduğunu ve gelemeyeceğini haber verir. Bu haber üzerine paşa çok üzülür ve gözlerinden yaşlar süzülür.

Hayrettin paşa ölmeden önce ağabeyinin servetinin hiç değilse yarısının onun hakkı olduğunu düşünerek hukuki işlem başlatır. Fakat dava daha başlamadan önce Paşa zatürree olup ölür.

Gece Olmadan'da, Semiha, Hayrettin Beyin ölümünü kardeşi Adnan Harun'a anlatır. Adnan ise ablasının bu adamla münasebetini bilir. O ablasının randevu evlerinde çalıştığından da haberdardır. Adnan Semiha'ya Ankara'ya gitmesini orada bir müddet kalmasını, kendisine illa ki bir kısmetinin çıkacağını, Ankara'da kadınların az, paralı erkeklerin çok olduğunu söyler. Semiha ile Jozef Tudela, Adnan Harun sayesinde tanışır. Adnan kız kardeşi için Hariciye'de pek mükemmel bir vazife bulur Semiha bu görevde pek çok erkeğin alamadığı bir maaş alacaktır.

Madam Rebeka'nın üvey kardeşi olan Ester, ablasına yaranmaya çalışmasına rağmen, onu her zaman şiddetlice kıskanmış ve hatta bir zamanlar kocası Jozef'i elinden almaya bile yeltenmiştir. Rebeka'nın kocasını zehirleyerek öldürdüğünü Ester, Necla'ya söyler. Ester ablasını, onun saadetini, servetini, kendinden genç ve yakışıklı, hem de artık pek zengin kocasını, evlat, torun sahibi oluşunu, velhasıl her şeyini, her şeyini bütün ömrü boyu muhakkak ki, kıskanır ve kendisinden gördüğü her lütuf bu kıskançlığı büsbütün şahlandırır, alevlendirir. Ester ablasını ele verişini, Jozef Tudela'nın vaktiyle kendisini sevmesi ancak ablası Rebeka'nın türlü tehditleri sonucu ondan vazgeçmesine bağlar.

4.5 Yakın Akraba

Nahid Sırrı Örik'in romanlarında yakın akraba ilişkilerine de rastlanmaktadır. Gelin - kaynana, gelin - görümce, elti, amca - yeğen, amca - çocukları, yenge - yeğen, yenge -kayınbirader vb. ilişkiler dikkat çeker. Yakın akraba ilişkileri *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Kozmopolitler* romanlarında işlenmiştir.

4.5.1 Amca Çocukları

Nahid Sırrı Örik amca çocukları ilişkisini *Tersine Giden Yol, Gece Olmadan* romanlarında işlemiştir. Bu ilişki türü aşk ve menfaate dayalıdır.

Tersine Giden Yol'da, Hamdune çocukluğundan beri Cezmi'ye âşıktır. Onun kalbinde Cezmi'nin bulunmadığı hiçbir zaman yoktur. Bu durum iki amca çocuğunun birbiriyle karşılaşmasından itibaren başlamışsa da Cezmi'nin bu aşktan hiçbir zaman haberi olmaz.

Cezmi'nin Almanya dönüşünde Seza Hanımla adının çıkması sonucunda Hamdune'nin amcazadesine karşı beslediği gizli aşkı nefrete ve kine dönüşür. Ancak Cezmi baba evinden kovulduktan sonra amcasının evinde kalması onun nefret ve kinini merhamete bırakır. O, Ankara'ya gideceği vakit fakir bir hayata girmek üzere bulunmasına rağmen Hamdune'ye lavanta kutusu hediye alır. Hamdune bu hediyeyi aldıktan sonra çok duygulanır ve Cezmi'nin yalıda geçirdiği son gece kendince bir karar alarak annesinden cep harçlığı olarak aldığı paraları amcazadesine vermek ister. Ancak bir türlü baş başa kalamadıkları için Hamdune parayı ona veremez ve arkasından yollamaya karar verir. Bunun üzerine o, Cezmi'ye mektup yazarak yüz kırk lirasının olduğunu parça parça veya tam olarak kendisine gönderebileceğini, her zaman emrinde olduğunu yazar. Ancak Cezmi, kendisinin bankaya tayin edilmesinden dolayı Hamdune'nin böyle bir teklifte bulunduğunu zanneder.

Cezmi onun mektubuna cevap yazmaz ancak Hamdune çok vefalı bir kızdır. Cezmi'ye ikinci mektubu yazarak Seza Hanımın tüm serveti almak için türlü yollar denediğini bir an önce tedbir alması gerektiğini söyler. O, Hamdune'nin mektubunu birkaç defa okuyarak satırlardan türlü manalar çıkartır. Cezmi, onunla evlendiği takdirde babasının kendisine karşı yumuşayacağını düşünür. O, Hamdune'nin de

böyle bir teklif karşısında kendini pek mutlu hissedeceğinden emindir. Cezmi İstanbul'a gidip amcasının yardımını isterken aynı zamanda Hamdune'yi de istemeyi düşünür. O bunları düşünürken birden aklına Hamdune'nin çirkin oluşu gelir. Ancak genç kızın sevgisi, ahlakı, zekâsı Cezmi'ye, onun fiziksel çirkinliğini unutturabilecektir.

Cezmi, amcasına mektup yazarak İstanbul'a geleceğini bildirir. O, Emirgan'daki yalıya gidince Hamdune için büyük bir mutluluk olur. Ancak amcası Cezmi'ye babasının onu affetmeyeceğini ve kendisini red ettiğini söyleyerek Cezmi'nin o geceyi neşesiz ve düşünceli geçirmesine neden olur. Cezmi ertesi sabah neşeli bir halde uyanır çünkü adeta evde kalmış bir genç kızın kocası olmak mecburiyetini atlatmış bulunmaktadır.

Cezmi Emirgan'da kaldığı son gece yemekten sonra Hamdune ile baş başa kalma fırsatı bulur. O, Cezmi'ye piyano çalmak isterken amca çocuklarının elleri kâğıtlar arasında birleşir. Bu vaziyet bir dakika boyunca sürer ve genç kızın yüreği duracakmış gibi olur. O esnada Feride Hanım ve Hayrettin Paşa içeri girerek kızlarını odadan latifeli bir eda ile uzaklaştırırlar. Onun çocukluktan beri içinde yaşayan aşkı Cezmi'nin boş olan kalbini doldurabilirdi. Cezmi ilk defa olarak amcazadesini hoş ve sevimli bulur. O, gitme kararını amcasına ve yengesine bildirdiği zaman Hamdune de odada bulunmaktadır. O içinde kopan fırtınaları belli ettirmeden bir iki defa söze karışarak, gülererek kahvaltı yapar. Hamdune Cezmi'yi uğurlarken bir daha dönmeyecek olan yabancı adama elini uzatmayarak veda eder. Cezmi gittikten sonra Hamdune, anne ve babasına vaziyeti çaktırmadan odasına çıkar, kapıyı sürgüler ve başını iki elinin arasına alarak uzun uzun düşünmeye başlar. O her şeyi tamamıyla anlamıştır. Cezmi, miras hissesini Seza'nın elinden kurtarabilmek için amcasından yardım ister. Onlar hisseleri kurtardıkları, kendisini

babasıyla barıştırdıkları halde Cezmi Hamdune ile evlenme fedakârlığını gösterecekti. Hamdune odasından iki saat boyunca çıkmayarak bunları düşünür ve sonra süslenerek anne ve babasının yanına inerek bir daha Cezmi konusunu açmamak üzere kapatır.

Son görüşmelerinden beş yıl sonra Cezmi İstanbul'a temelli döner. Cezmi'nin birden aklına Hamdune gelir ve onun evlenip evlenmediğini merak eder. Esasında o amcazadesi ile evlenmek niyetindedir. Cezmi artık Hamdune'den güzel olmasını beklemez, ondan sadece şefkat ister. Cezmi amcası öldüğü zaman bile onu hatırlamamış, bir mektup bile yollamamıştır. Cezmi Emirgan'a gidip hemen o gün ondan evlenmelerini istemeye karar verir ve ikinci ziyaretinde nişan yüzüklerini getireceğini hesap eder.

Ancak Hamdune, Cezmi'nin son defa yalıya gelip gitmesinden sonra babasının rızasıyla bahriye yüzbaşısıyla evlenir. Cezmi bunu öğrenince bir kez daha hayal kırıklığına uğrar.

Gece Olmadan'da, Adnan Harun, Ali Hayrettin Bey sayesinde Ankara'da Hariciyede çalışmaya başlar. Ancak Adnan'ın henüz kalacak bir yeri olmadığı için amcazadesinin evinde kalır. Bankaların birinde memur olan Ali Mümtaz, bu dairede gayet çirkin fakat pek zeki ve hayli bilgili bir kadın olan karısı Münevver ve dokuz yaşında olan yaramaz ve sevimli yavruları Ayten'le birlikte otururlar. Adnan'a ancak aynı zamanda yemek odası da olan salonu verirler. Adnan her ay amcazadesine kaldığı odanın kirasını verir.

Akraba misafirlerini ağırlamayı kendileri için bir vazife sayarak Ali Mümtaz'la Münevver ilk günden itibaren akşam yemeklerini apartmanda yemezler, Adnan'ı mutlaka şehrin iki müzikli lokantasından birine götürürler. Her sefer de pek büyük bir aksilik olarak cüzdanlarını evde unutmuş bulunurlar veya lokantada

bozdurulmayacak kadar büyük para ile gelirler. Her seferinde eve dönülür dönülmez borç iade edilmek şartıyla Adnan hesabı öder. Adnan artık amcazadesinin yanında kalmamaya karar verir ve derhal gazeteye bir oda istediği hakkında ilan verir.

4.5.2 Gelin Görümce

Bu ilişki türüne *Kıskanmak*, *Gece Olmadan* romanında rastlanır. Gelin görümce ilişkisi bir takım çıkarılara dayalıdır. Bu ilişki türünde sinsilik ve merhamet yer alır.

Kıskanmak'ta, Seniha ile Mükerrerem Ankara istasyonunda tanışırlar. Mükerrerem'in görümcesinden hiçbir şikâyeti olmaz. Seniha'nın hali, tavrı çok kibar ve zariftir. Seniha ile Mükerrerem evin idaresine ait her şeyle aynı derecede meşgul olurlar ve her yere beraber giderler. Onunla, görümcesi arasında ufak tefek kırgınlıklar hariç esaslı bir tartışma olmamıştır. Bu kırgınlıkları da ilk önce Mükerrerem unuttur ve bunlardan Seniha'nın kalbinde daima izler kalabileceği ihtimali onun aklına hiç gelmez. O, görümcesinin kendisini bir kardeş gibi sevdiğinden emindir. Ankara'da Mükerrerem gribe yakalanınca Seniha ona bir anne gibi gecelerce uyumadan, hiç yorulmadan, tiksinden bakar. Halit hastaneden karısına bakması için bir hemşire getirtir. Ancak Seniha bu hemşireyi geveze ve tembel bulduğu için geri gönderir. O, Mükerrerem'e o kadar canla başla bakar ki Mükerrerem doktorun tahmin ettiği müddetten daha evvel iyileşir.

Mükerrerem vaktiyle komşu kızlarının bir görümcenin üç kaynanaya bedel olduğunu, hayatının zindan olacağını söylediklerini düşündükçe gülmek ister ve onların görümcesiyle ne kadar iyi geçindiklerini görmelerini ister. Seniha, Mükerrerem'in Halit'i aldattığını bilir ancak buna müdahale etmez bilakis ona yardım eder. Mükerrerem bir gün Nüzhet'le tartışır ve eve gelir. O, kapıyı kendisine açan

görümcesinin omzuna başını koyarak hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Seniha onu yavaşça kanepeye oturtturarak bir müddet onun ağlamasına müsaade eder. Mükerrerrem ağlamayı bıraktıktan sonra başını kaldırır ve görümcesinin ellerini tutarak gözlerine bakar. Mükerrerrem ona bir şey söyleyeceğini, ondan akıl istediğini kendisine söyler. Fakat Seniha onun bir şey anlatmasına izin vermez. Çünkü Seniha ona Nüzhet ile olan ilişkisinde akıl vermek istemez.

Halit, Mükerrerrem ile Nüzhet'in ilişkisini öğrenince Kapuz'a giderek orada Nüzhet'i öldürür ve hapishaneye girer. O ise görümcesine İstanbul'a gidip beraber yaşamayı teklif eder. Seniha, Mükerrerrem için iyi bir arkadaş olmakla beraber Mükerrerrem de kendi menfaati namına kocasının kız kardeşinden ayrılmak istemez. O vakte kadar Mükerrerrem'i hiç terslemeyen Seniha her şey açık açık söyleme kararı alarak onu tersler ve kendisiyle yaşamayacağını söyler. Bunun üzerine Mükerrerrem şaşırıp kalır. Seniha şimdiye kadar kendisine böyle bir ses tonuyla hiç hitap etmemiştir. O artık hiçbir şey söylemeyerek Seniha'nın yüzüne bakmadan odadan ayrılır.

Mükerrerrem birkaç gün sonra İstanbul'a annesinin yanına gider. Seniha ise Amasra'ya okul hocalığı yapmak için gider. Seniha Zonguldak'tan Amasra'ya döndüğü bir dönemde vapurda Mükerrerrem ile karşılaşır. Mükerrerrem, Ayten takma adını alarak zengin bir iş adamının metresi olmuş daha sonra bir barda konsomasyonluk yapmaktadır. Seniha ona zerre kadar acımaz.

Gece Olmadan da ise; Jaklin kiracıları olan Adnan Harun'la beraber olmaya başlar. Jozefin ise Adnan Harun'a âşıktır. O, bu ilişkiden dolayı tamamen değişir, bu değişimi Adnan bile fark eder. Çünkü kız kendisine karşı bütün münasebeti evde rast geldikçe soğuk bir baş selamına indirir. Jozefin bununla beraber yengesi Jaklin'le de münasebetine son verir. O, yengesiyle kavga bile etmez, genç kadının

annesiyile ve ablasıyla ettiği harplerde tamamıyla boş kalır. Sanki evde Jaklin isminde bir insan yokmuş gibi davranan Jozefin onunla göz göze gelmemeye dikkat eder. Jaklin ise Jozefin'in Fransızcasını iletmesine yardım etmiş, ona giyim ve süslenme dersleri vererek, kendisini Ankara'nın bir Yahudi kızı halinden kurtarıp, bir Beyoğlu matmazeli gibi olmasını sağlamış olduğunu unutmaktadır. Jaklin, Jozefin'in bu derece nankör olmasına şaşırıp kalır.

Adnan Harun Tudela'ların evinden taşındıktan sonra Jaklin onunla münasebetine son verir. Jozefin ise yengesinin Adnan'la ilişkisinin kesildiğini anladıktan sonra artık yengesine karşı bir düşmanlık hissetmez. Jozefin onunla konuşur, hatta artık saçlarını ona düzeltirmeye başlar, onunla şakalaşır, ailevi münasebetlerde rol alır.

4.5.3 Amca - Yeğen

Nahid Sırrı Örik'in *Tersine Giden Yol* romanında amca yeğen ilişkine rastlanılmaktadır. Amca yeğen ilişkisi bir takım menfaatler üzerine kuruludur.

Tersine Giden Yol'da, Cezmi babası tarafından evden kovulunca amcası Hayrettin Paşanın evine gider. Ancak bu durum paşayı ve karısı Feride Hanımı memnun etmez.

Hayrettin Paşa, ağabeyinin isteği üzerine yeğenini Ankara'ya gönderir. Amcası Ankara'da Cezmi'nin iş bulmasını kolaylaştırmak için İktisadi Milli Bankasının umum müdürü olan Refik Celalettin Beye tavsiye mektubu yazar. Hayrettin Paşa mektubunda yeğenini, iki dil bilen, kabiliyetli ve senelerce Almanya'da yüksek tahsil görmüş bir genç olarak tasvir eder. Refik Celalettin Bey bu mektubu okuduktan sonra Cezmi'yi bankada yüz otuz lira aylıkla Almanca mütercimi olarak işe alır.

Cezmi, işe başladıktan yedi gün sonra amcasına mektup yazarak onun yazmış olduğu mektubun hemen tesir ettiğini, bankada yüz otuz lira aylıkla işe başladığını yazar. O, bu mektubu amcasına sadece haber vermek için değil vaktiyle pek önemsemediği bu amcaya karşı kalbinde minnet hissettiği için yazmaktadır. Cezmi'nin mektubunu yazmasındaki ikinci amacı, herhangi bir vaziyette amcasına tekrar müracaat etmek içindir.

Hayrettin Paşa, karısına Cezmi'nin mektubunu yüksek sesle okumuş içinde minnet ve şükran cümlelerinin sıralandığı son satırlarda Feride Hanımın gözleri yaşarmıştır. Hayrettin Paşa Refik Celalettin Bey üzerindeki bu tesirini önceden tahmin etmemiştir. O niçin daha evvel bu eski dostluğa kendi için müracaat etmediğini düşünür. Hayrettin Paşa Cezmi'nin maaşının kendi maaşından fazla olmasını içten içe kıskanır. Anlatıcı paşanın yeğenini kıskanmasını şu şekilde anlatır:

“İtibarının Refik Celalettin Bey üzerindeki bu derecesine evvelden pek tahmin etmemişti. Adam bir sözünü işte iki etmemiş olduğuna göre niçin çok evvel bu eski dostluğa kendi hesabına müracaat etmemiş, bankada herhangi bir hizmete talip olmamıştı? Nice mütekait gibi kendisi de hafif bir iş deruhte etmiş bulunsa fena mı olurdu? İçinden Cezmi'yi adeta kıskanmıştı. Nerede ise kendisini, hakkını almakla itham edecekti.” (ÖRİK, 2010: 48)

Amcası yeğeninden bir kere mektup alıp cevabını yolladıktan sonra Cezmi'den hep minnettar mektuplarının geleceğini zanneder. Paşa, yeğenine yapmış olduğu bu iyiliği unutmaya niyetli değildir. Cezmi'nin ikinci mektubu gelmeyince amcası yeğenin bu derecede vefasız olmasını beklemez. Paşa, Feride Hanıma Cezmi'ye çok kırıldığını fakat yine de kendisine acıdığını onun için ne yapabileceğini anlatır.

Cezmi İstanbul'a giderek amcası ile beraber babasına miras davası açmak için avukatın yanına gider. Ancak Cezmi ile amcası davayı kazanıp kazanmayacakları belli olmadığı için vazgeçerler. Hayrettin Paşa yeğenin kendi

evlerinde kalmasından huzursuz olur. Paşa annesinin yerine gelmiş bir kadına hürmet etmemiş bir çapkının kendi karısına da aynı şeyi yapacağından dolayı huzursuzlaşır. Cezmi, amcasına ve yengesine Ankara'ya döneceği düşüncesinden bahsedince karı koca onun bu fikrine karşı koymazlar. O Ankara'ya gittikten bir müddet sonra amcasının ölüm haberinin gazetede okur. Ancak Cezmi'nin baş sağlığı için İstanbul'a gitmeye vakti olamaz. O, amcasının hangi hastalıktan ne gibi şartlar içinde öldüğünü merak bile etmez.

Hayrettin Paşa, ağabeyinin yanına gidip Cezmi'nin evlerinde kalmasına fazla müsaade edemeyeceğini evde genç kızının olduğunu söyler. Hasip Paşa içinden Cezmi'nin zevk sahibi olduğunu, oğlunun o kaşsız kirpiksiz sararıp solmuş anasına benzemiş olan zavallı kıza talip olmayacağını düşünür. Hasip Paşa kardeşine Feride Hanımı ve Hamdune'yi sorarak koca kış boyunca kızını neden onlara getirmediğini, Seza Hanım ile tiyatrolara, sinemalara gidebileceğini biraz dünya görüp gözünün açılmasında bir fenalık olmayacağını söyleyerek ona sitem eder.

4.5.4 Gelin – Kaynana

Gelin - kaynana ilişkisine *Gece Olmadan* romanında rastlanmaktadır.

Kocasının arkasından Jaklin'in günlerce ağlayarak kederinden bir müddet yiyip içmekten kesilmesi, zayıflayıp sararması Madam Rebeka'nın yüreğinde genç kadına karşı evvelce belki hiç duymamış olduğu bir sevgi, bir bağlılık oluşturur. Madam Rebeka'nın gelinine karşı sevgisi öyle büyür ki, büyük kızı Roza'nın herhangi bir sebepten dolayı onunla ilk giriştiği kavgada evladının tarafını tutacak yerde gelininin tarafını tutar. Rebeka kızı Roza'ya Jaklin'in artık kendisi için iki kızından da üstün olduğunu, ona tek evladından, oğlundan yadigâr kaldığını, herkesin baş tacı olması gerektiğini söyler.

Madam Rebeka gelinine karşı beslemeye başladığı bu sevgiye ve ona verdiği mevkiye rağmen, genç kadın hakkındaki eski kanaat ve hükmünü kökünden değiştirmiş değildi. Yani, onun ölmüş kocasının hatırasına karşı tam bir sadakat göstererek, son nefesine kadar Tudela ismini taşıyacağına, hatta birkaç yıl dul kalmaya katlanacağına ihtimal vermez.

Eğer içinden ölü yeni çıkmış olan bu evde Jaklin gece yarılarında sonra yine kiracı ziyaretlerine kalkışacak olursa, yıllarca tahammül edilmiş vaziyete artık göz yummamaya karar verir. Çünkü gelin hanımın bu rezaletlerine yıllarca zavallı Moiz'in hatırı için katlanmıştır.

Aradan geçen birkaç günün sonunda Jaklin'e Edirne damgalı mektuplar gelmeye başlar. Madam Rebeka hatırına gelen ihtimaller üzerinde durmaya henüz lüzum görmez, gelininin gece ziyaretlerinden kati şekilde vazgeçmiş olduğunu düşünür. Rebeka gelinine gelen mektubu ona manalı bir eda ile uzatır. Jaklin kaynanasına teyzesinin oğlu Jül Feraro ile evlenmek istediğini söyler. Rebeka ise bu durumu şöyle değerlendirir:

“Aç kızların, şıllıkların, bir erkekten, iki erkekten arta kalanların kısmetleri daima bol oluyor. Zavallı oğluma beş parasız yamandı, çeyizini bile adeta bize yaptırdı. Dul kalınca da, beş ay geçmeden yine koca, iş güç sahibi, mağaza sahibi, hem de yakışıklı koca buluyor. Üstelik kendisi çocuklu, herif ergen!” (ÖRİK, 2012; 89)

Jaklin Edirne'de iken kaynanasına mektup yazarak bir kızının olduğunu adını Rebeka koyduğunu söyler. Madam Rebeka bu hürmete pek inanmamış kendi hatırı için Jaklin'in böyle isim koymayacağını mutlaka eşinin bu ismi koyması için ısrar etmiş olduğunu düşünür. O, bir zamanlar kocasıyla bu eski gelin arasında bir münasebet bulunduğunu düşünerek gelinini şiddetle kıskanmıştır.

4.5.5 Yenge - Yeğen

Yenge yeğen ilişkisine *Tersine Giden Yol*'da rastlanılmaktadır. Anlatıcı Feride Hanım ve Cezmi'nin ilişkisini tamamen çıkar ilişkisinden, menfaat ilişkisinden uzak bir şekilde sevgiye dayalı olarak işlemiştir. Ancak Seza Hanım ve Hamdune arasındaki ilişkiyi ise kine dayalı olarak ele alınmıştır.

Tersine Giden Yol'da, Feride Hanım, Cezmi'nin onların evine sığınmasından pek memnun kalmaz. Çünkü o, genç kızının dile gelmesini istemez. Feride Hanım Cezmi'nin evlerinde olduğu akşam yemek yapmak için mutfığa girer, sofranın kurulmasına bizzat yardım eder. Akşam yemeğinden sonra yengesi ile Cezmi arasında bir tavla partisi yapılır ve bu parti Feride Hanımın zaferiyle son bulur. O, her zaman Cezmi'nin tarafını tutar çünkü Cezmi'ye dünyaya getirmedığı bir erkek evlat gözüyle bakmaktadır.

Hamdune, Cezmi'ye oynadığı oyundan dolayı Seza Hanıma karşı büyük bir kin duyar. O sevdiği adamın Seza tarafından çirkin oyunlara alet edildiğini anne ve babasından önce öğrenir. Fakat o, bu durumu bildiğini belli etmez. Hamdune, Seza ismini duyar duymaz kalbindeki kin coştukça coşar.

4.5.6 Yenge - Kayınbirader

Anlatıcı bu ilişki türünü *Tersine Giden Yol*'da işlemiştir. Yenge kayınbirader ilişkisinde iki taraf da birbirini sevmez, birbirinden hoşlanmaz.

Romanda Hayrettin Paşa ağabeyinin ikinci karısını pek beğenmez. Paşa yengesini iskelet gibi kupkuru, biraz da esmer bulur. Hayrettin Paşa ve karısı Feride Hanımın, Seza Hanıma karşı derin kinleri vardır. Çünkü Seza Hanım, Cezmi'nin

Avrupa'da olduğu zamanlarda onların konağa ve yalıya gelmemeleri için elinden geleni yapar. O, iki kardeşin arasına girer.

Hayrettin Paşa, yeğenin evden kovulmasının tek suçlusu olarak Seza'yı görür. Paşa, Seza'nın kocası tarafından büyük bir aşkla sevildiğinden tamamıyla emin olduğunu ve bunun sonucunda da baba oğla bu oyunu oynadığını bilir.

Hayrettin Paşa, ağabeyine tüm servetini Seza Hanıma verirse, Seza'nın koca derdini çekmeyeceğini, paranın tamamını alınca ona tekme atıp, onu ortada bırakacağını söyler:

“Hata ediyorsunuz birader! Kendi emniyetiniz ve rahatınız namına da büyük hata işliyor, yarınınız için korkunç ihtimaller hazırlıyorsunuz!” (Örik, 2010: 82)

Paşa yengesinin ölmekte inat edecek olan kocasını zehirleyebileceğini düşünür. Fakat o, daha sonra karısının da dediği gibi bu düşüncenin sadece romanlarda olabileceğini anlar.

4.5.7 Etiler

Elti ilişkisine *Tersine Giden Yol* romanında rastlanılmaktadır. Anlatıcı iki elti arasındaki ilişkiyi kin ve nefrete dayalı olarak işler.

Tersine Giden Yol'da, Hayrettin Paşanın karısı Feride Hanım pek namusludur. O, Seza Hanımdan nefret eder ve ona karşı derin kin duyardı. Feride Hanım Cezmi'nin evden kovulması ve babası tarafından red edilmesi rezaletinin tek sebebi olarak Seza Hanımı görür.

4.5.8 Anneanne – Torun

Anneanne - torun ilişkisi, kaynana - damat ilişkisine *Kozmopolitler* romanında rastlanılmaktadır.

Madam Blanş kızının damarlarındaki Türk kanını daha çok kendine uzak olarak affedemeyen ve torununa karşı daima gizli bir uzaklık hatta zaman zaman düşmanlık hisseder.

4.5.9 Damat – Kayınbaba

Jozef Tudela küçük kızı Jozefin'i Albreht Vitterman'a vereceği zaman ailece geleneksel pazarlık kısmına girerler. Jozef Tudela iki damat arasındaki farkları göz önüne alır. O, yeni damadı büyük damat kadar ucuza satın alınmayacağını anlar.

4.5.10 Gelin – Kayınbaba

Jozef Tudela, Jaklin'in evlenip yeni bir yuva kurmasından dolayı ona iki bin lira hediye eder. Jozef'in bu hareketinden karısı ve kızının haberi hiç bir zaman olmaz.

4.5.11 Kaynana – Damat

Madam Blanş kızı Enise'nin, Ali Muhsin Bey ile evlenmesini istemez. O, damadının işsiz kalmasından sonra adeta ona karşı düşman kesilir.

Bölüm 5

EVLİLİK

Evlilik, kadın ve erkeğin aile kurmak üzere kanunlara göre bir araya gelmesiyle karşılıklı sevgi ve saygı çerçevesinde kurulan bir bağıdır. Toplumu meydana getiren aile, evlilik oluşumunu sağlar. Evlenip yuva kurmak her toplumda olan bir özelliktir. Evlilik evrensel bir yaşam tarzı olmakla beraber, eşler arasındaki ilişki biçimidir:

“Evlilik aile birliğinin karakteristik özelliklerinden bir tanesidir. B. Malinoski bu iki kavram arasındaki farkı şöyle belirtmiştir. ‘Aile’ bir grup veya örgüt; ‘evlilik’ ise çocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılmış bir kontrattır.”⁶

Evlilik düşünürler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. “Bazılarına göre evlilik, bir kontrat, kurumlaşmış bir yol yahut da başlangıcı bir kontrat olan ilişkiler sistemidir. Bazılarına göre de hukuki olarak bir kadınla bir erkeği hukuki olarak birbirine bağlayan ilişkidir. Fakat ister hukuki bir ilişki ister bir kontrat olsun evliliğin ilginç tarafı üçlü bir tarafından bulunur. Böylelikle evlilik bir kadın bir erkek tarafından akdedilen fakat toplumun (devletin) doğrudan doğruya ilgilendiği ve üzerinde kontrol hakkı ve yetkisinin bulunduğu bir ilişki sistemidir.”⁷

Nahid Sırrı Örik’in romanlarında evlilik konusu genellikle sevgiye, çığara, mevkiye ve paraya dayalı olarak işlenir. Onun romanlarında evlilikler menfaat üzerine kuruludur ve hep mutsuzluklarla doludur. Belli bir zamandan sonra bu evlilikler yerini aldatmalara bırakır ve evliliklerin sonu hüsrarla biter.

⁶ **Birsan Gökçe**, “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme,” Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1 (Derleyen Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), Ankara T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1991, s.212.

⁷ **Nephan Saran** “Aile Hayatı ve Toplum,” “Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik ve Toplum” Bilim Serisi 5/3 (Derleyen Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1991, s.150.

5.1 Sevgiye Dayalı

Sevgiye dayalı ilişkiler *Kıskanmak*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Tersine Giden Yol* romanlarında karşımıza çıkar. Ancak bu konu romanların genelinde çok az işlenmiştir. Onun romanlarında karı koca arasındaki sevgi hiçbir zaman karşılıklı olmamıştır. Sevgiye dayalı ilişkilerde bir taraf diğer tarafa göre hep daha çok sevmiştir.

Kıskanmak'ta, Mükerrerem evliliğinin ilk dönemlerinde kocasına bağlanır. O Halit ile evlendiğinde mazisinde hiçbir erkek yoktur. Annesinin üzerinden ayrılmayan gözleri onun bir şey yapmasına müsaade etmemiştir. Halit ise onunla evlendiğinde artık yıpranmış ve bezmiş bir haldedir:

“Gençliğinin en hararetli ve şaşaalı yıllarına daha yeni girecek olan Mükerrerem’in kollarına bu koca artık yıpranmış ve bezmiş bir halde ve her yıl daha yorgun, daha bezgin düşeceği bir devrenin başında iken gelmiş bulunuyordu.” (Örik, 2012: 70)

Tersine Giden Yol'da; Hüseyin Hasip Paşa eşi öldükten sonra kendisinden yaşça küçük olan Seza Hanım ile evlenir ve onu çok sever. Paşa, Seza Hanımı dünyanın en iyi kalpli şefkatli, fedakâr kadını olarak görür.

Sultan Hamid Düşerken'de; Mehmet Şahabettin Paşanın ilk eşi olan Faize Hanım, paşanın çabuk ilerleyip kırk üç yaşında bir nezaret işgal etmesinde tesiri olmuş bir vezir kızıdır. Faize Hanım paşayı derin bir aşkla sever. Paşa ise Faize Hanıma saygı duyar onunla her şeyi paylaşarak fikirlerini sorar. Paşa ikinci eşi cariye olan Şayan Hanıma âşık olur ve onu nikâhına alır. Şayan Hanım çok genç olmasına rağmen çocukları olmaz.

5.2 ıkara Dayalı

Bu ilişki Őekli bir takım menfaatlere dayalıdır. Anlatıcı, *Kıskanmak*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Tersine Giden Yol* romanlarında çıkar ilişkilerini çok sık işlemiştir. Nahid Sırrı Örik romanlarında çıkara dayalı ilişkiler genellikle maddi endişelere dayalıdır.

Kıskanmak'ta, Mükerrerem yirmi yaşına baŐtıđı gün annesi kızının evde kaldığı korkusuyla dört gün baş ağrısıyla yatıp kalkar. Uzun zamandır yüzünü görmedikleri eski ahabları bir gün evlerine gider ve Ankara'da Ticaret Vekâleti mühendislerinden olan bir adamın evlenmek arzusu ile İstanbul'da bulunduğunu, yakın bir akrabası da olmadığı için aile dostu sıfatı ile kendisinin geldiğini söyler.

Mühendis Halit, evleneceği kızın güzel, namuslu olmasını temiz bir aileden gelmesini tek Şart olarak gösterir. Birkaç gün sonra Halit, İhlamur'a gider, genç kızı görüp beğenerek evlenmeye karar verir. Ancak bu evlilik kararı Mükerrerem'e hiç sorulmaz. Annesi Mükerrerem adına karar verir. Mükerrerem de Halit'ten tiksini memiŐ ancak evlenirken kalbi hiç arpmamıŐtır. Mükerrerem'in Halit'le izdivacı kararlaŐtırıldıktan sonra Şaziye bunu büyük bir gururla ve damadının maaŐını kendi de ayrıca üstüne ekleyerek bütün komŐulara söyler. KomŐuları tarafından en fazla üstünde durulan konu Halit'in bir kız kardeşinin olmasıdır. Seniha ise ağabeyinin düğünü için İstanbul'a gelmez. Mükerrerem görümcesiyle Ankara istasyonunda tanışır.

Tersine Giden Yol'da, Hasip Paşa eşi Seniye Hanımın ölümünden üç dört yıl sonra Seza Hanım ile evlenir. Hayreddin Paşa ağabeyinin bu eşini beğenmez. Hasip Paşa Seza Hanımın iyi kalpli olduğunu, herkesin kendi malına göz dikmiŐ olduğunu ve bütün servetini karısına vereceğini kardeşi Hayreddin Paşaya söyler. Hasip Paşanın oğlu Cezmi Almanya'da öğrenim görür ancak diploma alamadan döner.

Seza Hanım çok fakir bir ailenin kızıdır ve Hüseyin Hasip Paşa ile serveti için evlenir. Seza Hanım, Hasip Paşanın serveti için Cezmi'ye oyun oynayarak onun babası tarafından evden kovulup red edilmesine sebep olur. Hasip Paşa bir gün Beyoğlu'na iner. Seza Hanım da bunu fırsat bilerek Cezmi'ye yanaşır Cezmi de nefesine hâkim olamaz. Paşa eve döndüğünde gördüğü manzara karşısında şaşırır. Seza Hanımın başı Cezmi'nin omzunda, kolu ise beline sarılmış vaziyettedir. Paşa oğlunu hemen evden kovar. Hüseyin Hasip Paşa tek evladını rahat rahat genç karısına feda eder. Oğlu Cezmi'yi affetmez ancak karısı Seza Hanımı kolaylıkla savunur.

Cezmi ise Ankara'da kendine bir hayat kurma çabasındadır. Annesinin arkadaşı olan Şayan Hanımla ekspreste tanıştıktan sonra onunla beraber olur. Şayan Hanım işlerinden dolayı on beş günde bir İstanbul'a gider. Yine o dönemlerden bir gün Cezmi içkili iken onu Mahmure ile aldatır. Şayan Hanım bunu öğrenir ve Cezmi'yi terk eder. Cezmi iyice dağılır, işten atılır ve borç batağına düşer. Cezmi zor durumda olduğu bir dönemde Mahmure, ona evlenme teklif eder. Mahmure Cezmi'ye evlilik teklifi ederken, kendisini derin bir aşkla sevdiğini ve kaybettiği işten daha iyi bir işe onu koyacağını söyler:

“Cezmi'nin en koyu bir ümitsizliğe ve dehşete düşmüş bulunduğu ve cebinde artık ancak bir haftalık bir para kalmış olduğu sırada Mahmure karşısına çıkarak, kendisini derin ve çılgın bir aşkla sevdiğine dair yeminler etti ve kaybettiği iş ve mevkiden daha iyisine kendisini geçirmeyi taahhüt ederek izdivaç teklifinde bulundu.” (Örik, 2010: 153)

Cezmi için Mahmure ile evlenmek utanç verici bir durumdur ancak çaresizlik içinde bunu kabul eder. Mahmure ise bu izdivacı bir zafer olarak görür. Sultan Hamid dönemlerinden olan bir zatın gelini, Avrupa'da tahsil görmüş bir bankacının karısı olur. Mahmure, Cezmi'nin maddi durumunun düşüklüğünden, kazancının azlığından dolayı ona sadık bir eş kalacağını düşünmez ve beş yılın

sonunda ayrılırlar. O, Cezmi'den boşandıktan sonra Mukbil Kerim Bey ile evlenmiştir. Mukbil Kerim Bey Ankara'nın zenginlerindedir. O, karısının kendisiyle sadece çıkar ilişkisi üzerine evlendiğini, kendisine aşkla bağlı olmadığını anlar, fakat buna rağmen onu çok sever.

Sultan Hamid Düşerken'de, Şahabettin Paşa Maliye Nazırlığı yaptığı dönemde rüşvet almıştır. Bu durum Servetifünun gazetesinde yayımlanır. Paşa bu makaleyi okuduğunda rüşvet aldığını inkâr etmez ancak Nimet'in ısrarları üzerine gazeteye red mektubu yazar. Nimet babasının mektubunu alarak Çeşmifelek ile birlikte Servetifünun idarehanesine giderek orada Binbaşı Şefik Bey ile tanışır. O, Nimet'in güzelliğine ve zekâsına hayran kalır. Nimet hem babasını aklamaya çalışır, hem de olası bir tecavüz durumuna karşı Şefik Beyden yardım ister. O bu konuda kendilerine yardım edeceğini söyler. Nitekim de öyle olur Mehmet Şahabettin Paşanın şahsına, yalısına ve konağına en ufak bir tecavüz olmaz. Paşa Şefik Beye minnet duyar ve onu konağa davet eder.

O, konağa ikinci gidişinde paşadan kızını ister. Paşa bu durumu çok normal bir şekilde kızına söyler. Nimet çıkarları doğrultusunda hareket eder ve Şefik Beye onunla evlenebilmesi için iki şart sunar. Nimet ona bu şartları gerçekleştirdiği takdirde kendisiyle evleneceğini söyler. Birinci şartı babasının ayan heyetine alınması, ikinci şartı ise kendisinin mebus meclisine girmesidir. Şefik Bey bu iki şartı da gerçekleştirir. Anlatıcı Nimet'in Şefik Beye şart sunmasını şu şekilde anlatır:

“Bunu bir dakika düşünelim. Mesela evvela kendi vaziyeti daha emin ve daha şerefli olmalıdır... Yani kendisi mebus intihabadında mebus seçilmeli ve meclise girmelidir... Bu halde de başka bir şartım olacaktır. Mehmet Şahabettin Paşanın yüzünde hafif bir endişenin izleri belirdi ve zaten buruşuk yüzü daha çok buruştu. “ Bu ikinci şart pek manasız ve imkânsız bir şey olmasa!” diye düşündü. İkinci şartım, sizi teşekkür edecek olan ayan heyetine aldırması, yeni devir karşısında şüpheli bir adam vaziyetinden çıkarmasıdır.” (Örik, 2010: 122)

Paşa ayan heyetine alınır, Şefik Bey de mebus olur ve Nimet, onunla evlenmeyi kabul eder. Şefik'i bilenler onu çok ciddi, okumaya gayet düşkün, ilerlemek, muvaffak olmak hırsıyla yaşar bir adam olarak tasvir ederler. Bununla beraber Şefik'in hiçbir gönül macerası olmamıştır.

O, içgüveysi olarak Nimet'le evlenir. Düğün paşanın konağında olur. Şefik'in ailesi fakir olduğu için uygun düşmez diye düğüne çağrılmaz. Nimet bu durumu kendisine söylediğinde Şefik kabul eder çünkü gözü aşktan başka bir şey görmez. Nimet'le Şefik'in evlilikleri pek mutsuz olur.

5.2.1 Mevkiye Dayalı

Nahid Sırrı Örik'in *Sultan Hamid Düşerken, Yıldız Olmak Kolay Mı?* romanlarında ilişkiler mevkiye dayalıdır.

Yıldız Olmak Kolay Mı?'da; Hasan Arif, Selma ile tanıştıktan sonra ona aşık olur. Patronunun Selma'ya âşık olduğunu sadece Kemani Celal bilmektedir. Selma'nın evde bulunmadığı bir saatte Hasan Arif evlerine giderek Hayriye Hanıma kızı Selma ile evlenmek istediğini söyler:

“Hasan Arif yıldız olmak bahsine hiç temas etmeden, Allahın emri ve peygamberin kavliyle Selma Hanımı zevceliğe istemişti.” (Örik, 2009: 77)

Hasan Arif, Selma'yı nikâhlamak ve onu sahneye çıkartmamak ister. O gittikten sonra Hayriye Hanım hemen Kemani Celal'in evine giderek kızına durumu anlatır. Selma ise Kemani Celal'e, onun evlenme teklifini kabul etmeyeceğini ancak yıldız olmak istediğini söyler. Selma, Hasan Arif'ten bir şey beklemeksizin yıldız olup olamayacağını hocasına danışır ama bunun mümkün olamayacağını anlar ve gözleri dolar. Selma nereden bu işe bulaştığına, bu sevdaya nasıl kapıldığına isyan eder. O, daktilocu olarak ve mütevazı bir koca ile evlenmeyi hayal ederken şimdi yıldız olmak için patronunun metresi olmaya karar verir ve

onun evine giderek kararını kendisine açıklar. Ancak Hasan Arif, Selma'nın kararını kabul etmez. Selma'yı yıldız yapacağını fakat bunun için kendisinin metresi olmasına izin vermeyeceğini söyler. O, Kemani Celal'den ders almaya devam eder. Selma Şehsuvar'ın bir yıldız olarak ilk defa İstanbul halkının huzuruna çıktığı gecede Millet Bahçesi çok kalabalıktır. Hasan Arif bütün gece Selma'nın çıkacağı ana kadar meydanda görünmez. Selma sahnede mütevazı ve mahcup bir şekilde durmaktadır.

Sultan Hamid Düşerken'de, Şefik, karısının yönlendirmeleri doğrultusunda padişahın yanına gider ve kendisinin harbiye ve bahriye nazırlığına getirilmesini teklif eder. Ancak Şefik'in bu isteği padişah tarafından kabul edilmez. Şefik'in bu teklifi padişah tarafından red edildikten sonra o bu durumu karısına hemen gidip anlatacak gücü kendisinde bulamaz. Nimet ona Hareket Ordusuna katılmasını teklif eder. Nimet, karşısında politikadan ziyade aşka, aşkına yenilmiş, zihni onunla meşgul sayesinde mebus olmuş yarın bu uğurda kellesini vermesi mümkün olan adama bakar. Şefik bir an Nimet ile evlendiği için pişman olur ama ona bakınca güzelliğine dayanamaz, kendisine kin duyamaz. O kocasını kendi elleriyle padişaha karşı tavır alan Hareket Ordusuna gönderir. Ancak Şefik gittikten bir süre sonra Nimet kocasının yakalanacağını anlayarak onu gönderdiği için pişman olur:

“Genç kadın birden bire bütün soğğun vücuduna dolmuş olduğunu hissetti, iliklerine kadar üşüyüp titredi. Ellerini birbirlerine kilitleyerek, “Biçareyi kendi ayağı ile ölüme gönderdim!” diye mırıldandı.” (Örik, 2010: 260)

Nimet, Şefik yakalanınca kendi ismini de verir diye telaşlanır. Gen kadın eşyalarını alarak Rus bandıralı bir gemiye biner Odesa'ya kaçır. Bir yanda kocasını sevmeyen ancak sadece politik ve mevki çıkarlarını düşünen bir kadın, diğer yanda karısına âşık ve onu mutlu etmek için dediklerini yapan bir koca vardır.

5.2.2 Paraya Dayalı

Nahid Sırrı Örik'in *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Kozmopolitler* romanlarındaki ilişkiler paraya dayalıdır. Bu ilişkilerin paraya dayalı olmasındaki tek sebep karşı tarafın maddi açıdan çekmiş olduğu zorluklardan kaynaklanır.

Kıskanmak'ta, Mükerrerem'in babası öldükten sonra annesi Şaziye Hanım ile birlikte maddi zorluklar çeker. Onun tek çaresi zengin bir kocaya varmaktır. Mükerrerem ile annesinin evleri ahşap ve artık harap olmuş bir evdir. Bütün eşyalar satıldığı için evde eşya kalmaz. Şaziye Hanım, Mühendis Halit'in kızına talip olduğunu duyunca çok sevinir. O, damadının geleceği gün konu komşuya yalvararak eve koltuk kanepeler tedarik eder. O dönemde mühendislerin az olmasından dolayı Halit çalıştığı iş yerinden iyi maaş almaktadır. Mükerrerem Halit'le evlendikten sonra Ankara'ya yerleşir. Orada birçok eğlence yerlerinde hoş vakitler geçirir. Baba evindeyken sinemayı üç dört ayda bir gören Mükerrerem, şimdi koca evinde şehrin iki sinemasına gelen hiçbir filmi kaçırmaz, kocasıyla sürekli sinemalara gider. Mükerrerem için Halit ile evlenmeden önce evlerine gelen misafirlere bazen bir kahve ikram etmek bile şimdi kabul günleri düzenler hale gelmiştir.

Tersine Giden Yol'da, Cezmi'nin babası tarafından evden kovulması Hasip Paşayı dört taraftan sarmak için Seza'ya tam bir imkân verir. Seza Hanım işlediği hatadan dolayı affedildiği için kocasına minnet hissi duymuş olduğuna ve kendisine karşı aşkının tamamen büyüdüğüne, artık bütün ömrünü sadık bir eş gibi ona

adayacağına Hasip Paşayı ikna eder. Seza Hanım Cezmi'nin türlü tehditleri sonucunda başının dönüverdiğine yemin eder, uzun süren bir mücadele sonucunda durumu kurtarır. Bu plan Hasip Paşanın tüm servetini ele geçirmek içindir. Hasip Paşa bütün malını oğlundan kaçıırarak karısı Seza Hanıma devreder. Seza Hanım ise kocasının tüm servetini ele geçirdikten sonra onun bir an önce ölmesini bekler.

Gece Olmadan'da, İki yıl pavyonda çalışmış olan Semiha mebus olan Ali Hayrettin Bey ile zengin olduğu için iki buçuk yıl ilişki yaşar. Ancak Ali Hayrettin Bey Semiha ile evlenemedi kalp krizi geçirerek ölür.

Semiha Jozef Tudela ile gizli bir maceraya girmenin pek karlı olacağını düşünür. Çünkü Jozef Tudela Ankara'nın zengin yerlileri arasında üç büyük aileden biridir. Semiha Jozef'in zengin oluşundan dolayı onun evlenme teklifini karısından boşanması şartıyla kabul eder.

Kozmopolitler'de, Enise Hanım, Suzan'ın Mısırlı Prenses tarafından oğluna istenilmesiyle, bu evliliğin kızı için hakiki bir devlet kuşu olduğunu düşünür. Madam Blanş torununa bu dünyada her şeyin para olduğunu anlatır:

“Her şey para meselesidir Suzan. Seni temin ederim ki, her şey para meselesidir ve dünyada paradan başka inanılacak şey, güvenilecek kuvvet yoktur!” (ÖRİK, 2012: 82)

5.3 İhanet

Nahid Sırrı Örik'in romanlarında ihaneti yapan genellikle kadınlardır. Bu kadınların birçoğu eğitimsizlikten, kocalarının kendilerine karşı ilgisiz oluşlarından bu yola başvururlar. *Kıskanmak*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Sultan Hamid Düşerken*, *Kozmopolitler* romanlarında ihanet konusunu işlemiştir.

Kıskanmak'ta, Halit İstanbul gecelerinden sıkıldığından yanında daima bir bayanın bulunması için Mükerrerem ile evlenir. Halit Mükerrerem'den oldukça

büyüktür ancak zamanla eşine karşı ilgisi azalır. Aradaki yaş farkı, kocasını artık sevmeyen ve ahlaki yönü zayıf Mükerrerem'in Halit'i aldatması açısından kaçınılmaz olur. Mükerrerem Zonguldak'a taşınmadan önce Ankara'da geçirdikleri son zamanlarda Celal Ferit isminde bir hariciye memuru ile yakınlık kurarak aldatmaya çok yakınlaşır:

“... Bununla beraber hepsinin üstünde de Ankara'da geçirdikleri zamanın en sonunda tanıdığı Celal Ferit isminde bir hariciye memuru ile bir gün günahın adeta eşğine kadar gelmişlerdi. Fakat Celal Ferit de, o hoşlanmak ve heyecanlanmak gibi duygular veren bütün öteki ahbablar da, mutlaka otuzluk veya otuzu aşkın kimselerdi.” (Örik, 2012: 48)

Celal Ferit, Sultan Hamid nazırlarından Kemal Paşa isminde birinin oğludur. Onun Mükerrerem'e gösterdiği ilgi ilk zamanlar her bayana gösterdiğinden fazla olmaz. Celal Ferit sonradan tam anlamıyla Mükerrerem'e tutulur ve onu gerçekten sever. Halit Ankara'daki işinden istifa eder. Zonguldak'ta hissesi Belçikalıların elinde bulunan bir kömür şirketine başmühendis olarak tayin olunur.

Zonguldak'a taşınmaları aslında Mükerrerem'in de işine gelir. O, Zonguldak'ta hayır kurumları menfaatine düzenlenen baloda Nüzhet ile tanışır. O, Mükerrerem'i beğenir. Seniha ise bu durumun farkındadır. Kömür şirketinde haftada bir, bazen de iki haftada bir şirketin birinci sınıf mühendis ve memurlarına sinema filmi gösterilir. Nuriye'nin kocası vaktiyle mühim bir şahsiyet olduğu için onlar da davetlilerin en başında gelir. Halit Kilimli'de bulunan bir maden ocağında iyi bir mevkiye sahip olduğu için o da davetliler arasındadır. İki aile de her film gösteriminde bulunurlar. Şirket sinemasından hep beraber döndükleri akşam Nüzhet ile Mükerrerem dağ yolunda baş başa kalırlar. Nüzhet, onun elini tutar ve yarın kendisiyle çarşıda şekerci dükkânında buluşmak istediğini ona söyler. Mükerrerem, ertesi gün Nüzhet'le buluşmaya gitmemek için hiç sevmediği Fransız şirket müdürünün evine gitmeyi Halit'e teklif eder. Mükerrerem ile Seniha Fransız

şirket müdürünün evine gitmek için Halit'in iş yerine giderler. Çarşıda Nüzhet'i görürler, Nüzhet Mükerrerem'i beklemektedir. Mükerrerem onu görür ancak yanında Seniha olduğu için tedirginleşir. Seniha onun Nüzhet'le buluşmaya cesaret edemediğini anlar. Sonraki günlerde Seniha ve Mükerrerem otururlarken Ruyidil kalfa, kapıyı çalarak içeriye girer ve Mükerrerem'e, Nuriye Hanımın kendisini çağırdığını söyler. O, Seniha'ya Nuriye Hanımlara birlikte gitmeyi teklif edince Ruyidil kalfanın yüzünde bir memnuniyetsizlik belirir. Seniha Nuriye tarafından çağırılmadığı için Mükerrerem ile gitmek istemese de Seniha'nın ısrarları üzerine kararını değiştirir. Mükerrerem Ruyidil kalfa ile Nuriye Hanımın evine gittiğinde evde kimseler yoktur. Ruyidil kalfa, onu yukarıdaki odalardan birine yönlendirir. Mükerrerem'in bulunduğu odaya Nüzhet gelir ve onu kollarına alır. Nüzhet ile annesi, ona oyun oynamışlardır. Bu oyun sonucunda Mükerrerem Nüzhet ile birlikte olmaya başlar.

Nüzhet odadan dışarı çıkıp döndükten sonra yeni bir buluşma ayarlayarak Mükerrerem'i eve yollar. O, Nüzhet'in söylediği hiçbir şeye itiraz edemez. Onlar iki ay boyunca bu şekilde buluşurlar. Mükerrerem, ona her defasında daha âşık, daha hayran olur. Fakat Nüzhet bu ilişkiden sıkılmaya başlayınca ondan ayrılmanın yollarını arar. Annesi Nüzhet'e, Mükerrerem'den ayrılması için baskılar yapar. Aslında Nüzhet de ondan ayrılmak ister çünkü sıkılmıştır. Nüzhet, onu zor durumda bırakacak teklifler sunarak artık Kapuz'daki evde buluşmak istediğini kendisine söyler. O, Nüzhet'in bu isteğini red etmez. Nüzhet'in istekleri bununla da bitmez ve gece kalması için Mükerrerem'e ısrar ederek onu zor durumda bırakmaya çalışır. Mükerrerem buna karşı çıkar. Nüzhet bu teklifinde ısrar edince Mükerrerem onunla bu yüzden tartışır ve evine gider. Mükerrerem eve vardığında Seniha'nın omuzlarında

ağlamaya başlar. Olan biten her şeyi ona anlatmak ister. Ancak Seniha buna müsaade etmez çünkü ağabeyinin aldatılmasını istemektedir:

“Abla, sana pek mühim bir şey söyleyeceğim ve akıl danışacağım. Senin himayene ihtiyacım var. Ne dersen öyle hareket edeceğim, ne emredersen onu yapacağım. Fakat Seniha devam ettirmedi. Mükerrerem’in her şey anlatmak ihtiyacında bulunduğunu çoktan sezmişti. Hâlbuki bu münasebeti bilmiyor görünmesi gerekti. Kendisinden himaye ve nasihat isteyen bu genç kadına, “kardeşimi aldatmakta devam et, hiç çekinme!” diyemeyeceği gibi aksini söylemeye de asla hevesi yoktu. Gönül işlerinde şahsi tecrübeleri olmadığı için Mükerrerem’in “sen ne dersen öyle yapacağım” demesine kıymet vermişti. Vereceği nasihatleri genç kadının tutacağını, aralarında kim bilir neler geçen Nüzhet’le, kendisi bunu tavsiye ettiği takdirde mutlaka ayrılacağını sanmıştı. Fakat Mükerrerem bu tavsiye ve nasihati tutmasa bile hiç değilse tutmadığını sezdirmemek isteyecek, herhalde çok daha ihtiyatlı hareket edecek değil miydi? Ve bu tabi Seniha’nın hesaplarına uyamazdı. Onun için, yavaşça kanepeden kalktı, genç kadının yanından uzaklaştı, odanın ortasında kadar geldikten sonra tatlı, lakin kati bir sesle, “Bana hiçbir şey söyleme” dedi. “Bilirsin ki seni çok severim. Kederine ortak olurum. Lakin kin bu kederin nereden ve neden geldiğini öğrenmeye kendimde hak ve sıfat görmüyorum.” (Örik, 2012: 112- 113)

Nüzhet gece kalma teklifi Mükerrerem’e sunduğunda onun haftalarca karar veremeyeceğini düşünür ve bir süreliğine de olsa ondan kurtulduğu için sevinir. Ancak Mükerrerem, yardımcısı Şerife kadın ile beraber Nüzhet’e tezkire yollar. Tezkiresinde Halit’in Kilimli’ye gittiğini yarın gece Kapuz’a gelebileceğini söyler. Ertesi gece Seniha uyuduktan sonra Mükerrerem, Şerife kadının bekçiliği sayesinde Nüzhet’in gönderdiği iki adamıyla beraber Kapuz’a gider ve sabaha karşı eve döner. Nüzhet, Mükerrerem ile aralarında artık bir münasebet kalmadığına annesini inandırmaya çalışır. Nuriye buna inanmış gibi görünür ancak onların Kapuz’da bulduklarını bilir. Nuriye oğlunun gitgide Mükerrerem’e daha çok tutulacağından korkar, hatta Mükerrerem’in günün birinde Halit den boşanarak oğlu ile evlenme ihtimalini bile düşünür ancak hiç kimseyle bu mevzu hakkında konuşamaz. Bir gün Halit ile Mükerrerem Marçelinilere oturmaya giderler. Seniha onlarla gitmez ve evde tek başına kaldığı bir zamanda Nuriye onların evine giderek Seniha’ya Nüzhet ile Mükerrerem arasındaki münasebetin artık sonlanması gerektiğini, bunun için bir hafta

daha bekleyeceğini ancak Mükerrerrem oğlunun yakasını bırakmazsa Halit'e her şeyi anlatacağını söyler. Nuriye gittikten sonra Seniha bu darbenin ağabeyine başkaları tarafından vurulmasına razı olmayarak artık her şey Halit'e söylemenin zamanı geldiğini anlar:

“... Belki de dediğiniz gibidir. Lakin ne olursa olsun, eğer Mükerrerrem Hanım oğlumun yakasını bir hafta daha bırakmazsa Halit Beyle bir kere açıkça konuşacağım. Şayet o ‘karım her şeyi ile benim makbulümdür!’ derse, o zaman da başka bir çare düşünürüm.” (Örik, 2012: 133)

Seniha Halit'e Mükerrerrem'in kendisini Nüzhet ile aldattığını söyler. Seniha, Mükerrerrem'in Nüzhet'le Kapuz'da buluştuğunu ve bu münasebetin aylardır devam ettiğini ağabeyine anlatır. Halit yüreğinden değil de gururundan yaralanır. Mükerrerrem'in Kapuz'a gitmesi için Seniha ile Halit plan kurarlar. Halit birkaç günlüğüne ocaktan dönmeyeceğini söyler ve yazıhanede kalır. Mükerrerrem'in Kapuz'a gittiği gece Seniha ağabeyine haber verecektir.

Mükerrerrem, Halit'in evde olmadığını fırsat bilerek o gece Kapuz'a gider. Bu sırada Seniha, Mükerrerrem'in sadık adamı olan Şerife Hanımı Mükerrerrem'e bekçilik yaparken yakalar ve onu da alarak Halit'e haber vermeye gider. Mükerrerrem Kapuz'a gittiğinde evin kapısından taşlığa girdiği zaman yukarıdan sarhoş kadın kahkahaları duyarak beyninden vurulmuşa döner. Mükerrerrem işret masasını, iki sarhoş kadını ve o kadınların yanında bulunan Nüzhet ile iki arkadaşını görür. Nüzhet, Mükerrerrem'i görünce boynuna sarılan kızını iterek ayağa kalkar. O, Mükerrerrem ile olan ilişkisinden çok sıkılmıştır ve buna son vermek için Mükerrerrem'in Kapuz'a geleceği gece arkadaşlarını çağırarak ona oyun oynamıştır. Mükerrerrem Kapuz'u koşarak hıçkırığa ağlayarak terk eder.

Halit de Kapuz'a gelir. Nüzhet ile arkadaşlarını orada bulur. Bütün evi arar ancak Mükerrerrem'i bulamaz. Lakin Nüzhet, Mükerrerrem ile ilişkilerinin olduğunu

alay edercesine gülerek Halit'e söyler. Halit, Nüzhet'e rovelverle iki el ateş eder ve onu öldürür:

“Mademki böyledir, mademki yüksekte atıyorsun, dinle öyle ise! Evet, karınla aylardan beri münasebetteyim. Bu gece de kendisi ile burada buluştuk. Lakin baş başa, şairane ve âşıkane mülakatlardan bıkip usanmış olduğum için şu iki arkadaşıyla iki kadını da çağırıştım. Ancak kendilerini görünce, hanımefendi hazretlerinin haysiyet ve namusları galeyana ediverdi. Sizin gibi o da asabileşip çıktı gitti. Bu gece elim eline değmediği için zavallılık masumdur, günahsızdır. Sakın takdir filan etmeyiniz. Zaten bence... Ve Halit “zaten bence” sözüne kadar rovelveri sıkarak cebinde mütakallis duran elini rovelverle beraber birden çıkarmış, rovelverle beraber yükselterek birden bire ve iki el ateş edivermişti. Oğlan, yüzü kanlar içinde “aman!” diye bağırarak yer düştü.” (Örik, 2012: 150-152)

Halit, Nüzhet'i öldürdüğü için yedi bucuk yıl ceza yer. Mükerrerem ise kendisine yeni bir hayat kurmaya kararlıdır. Seniha, vaktiyle birkaç kere evlerine gelmiş olan valiye müracaat ederek bir mektep hocalığı ister. Amasra'ya mektep hocalığı yapmak üzere tayin edilir. Mükerrerem ise İstanbul'a giderek zengin bir iş adamı olan madenci Orhan Abdi'nin metresi olur.

Tersine Giden Yol da, Cezmi'nin yeni bir işe girmesini sağlayan beyefendi, Cezmi ile Mahmure'nin evlenmelerinden bir hafta sonra cebine güzel bir bilezik koyarak evlerine gider. Mahmure bu adama büyük ikramlarda bulunmaya cesaret edemez. Cezmi'yi işe soktuğu yerden attırmaması için Mahmure onunla birlikte olmaya razı olur.

Gece Olmadan da, bir gün mağazasından bir şey almaya gelen ve her halinden fakir olduğu belli olan Ermeni kadın, Jozef'in hoşuna gider. Yirmi beşinde görünen bu uzun boylu, gayet beyaz tenli, iri siyah gözlü ve pek koyu saçlı kadın, henüz yanmamış olup şehrin en bayındır kısmını teşkil eden Ermeni mahallesinin fakat en mütevazı bir taraftan da ufak bir evde yatalak annesi ve iki yaşındaki kız çocuğuyla birlikte oturur. Bu genç kadının ismi Maryam'dır. Jozef tıpkı bir eşya

satın alır gibi Maryam'la pazarlığa girer ve en ağır şartlarla onu kabul eder. Jozef Tudela karısı Rebeka'yı Maryam ile aldatır.

Maryam, Madam Rebaka için zaten yıllardan beri tehlike olmaktan çıkmıştır. Yaşlı kadın on bir yıllık mazisi olan bu maceradan ancak ilk zamanlar Maryam çocuk doğurursa diye korkar fakat korktuğu başına gelmez. Jozef, Maryam'e karısının, Rebaka'nın ikinci nüshası gözüyle bakar. Jozef Tudela, Semiha'nın geleceğini öğrendikten sonra Maryam'ı bırakır. O, Ermeni kadın için bankaya beş bin lira koyarak, oturduğu evi sekiz bin liraya satın alarak ve evin alt katına da iki dükkân yaptırarak ondan ayrılır.

Tudela ailesinin gelini Jaklin ise eve gelen genç ve yakışıklı kiracılarla ilişkiye girmeyi adet edinir. Jaklin evdeki kiracılardan Kemalettin Şadan Bey ile münasebet kurar. Ancak Jaklin'in bu münasebetlerini kocası Moiz bilir. Moiz Jaklin'i çok sever fakat hasta olduğu için karısının ilişkilerine ses çıkarmaz. Jaklin, Tudela ailesinin yeni kiracısı Adnan Harun'la geçirdiği geceden sonra Kemalettin Şadan Beyden ayrılır. Moiz Tudela ise Adnan Harun'u görür görmez Kemalettin Şadan Beyin yerini alacağından emin olur. Moiz, karısının Adnan ile kaçıp gideceğinden korkar. Ancak böyle bir durum yaşanmaz.

Vaktinden pek tez takatten düşmüş olan ve hastalığı gittikçe ağırlaşan Moiz'in, karısı Jaklin sevdaya doymak bilmez. Adnan, haftada dörde çıkan ziyaretlerin her geceye binmesi ihtimalini artık ciddi bir şekilde düşünmeye, düşündükçe de korkmaya başlar. Adnan, Tudela ailesinin yanından taşındıktan dört gün sonra Jaklin ile apartmanda buluşma kararı alırlar. Buluşma zamanı geldiğinde apartmana gitmek üzere hazırlanması icap eden Jaklin, işin ne kadar çetin bir dava ve ağır bir rezalet teşkil ettiğini birden anlar. Jaklin, evin kiracıları arasında en genç ve en yakışıklı olanını hizmetine tahsis etmek usulünü hemen beş yıldan beri

uygulayarak, bu evin dışında pek masum ve pek şerefli bir yüz ile dolaşmaktadır. Ancak Jaklin Tudela bu kadar tehlikeyi bu kadar zahmeti ve bu kadar ayıbı göze alamayarak, Adnan'dan vazgeçmeyi tek çıkar yol bulur.

Jaklin'in, Adnan Harun'dan ayrıldıktan sonraki beş aylık zaman dilimi tamamıyla olaysız geçer. Bu beş aylık zaman içinde Madam Jaklin'in Kemalettin Şadan Beye yaptığı gece ziyaretleri de, gittikçe daha isteksiz ve heyecansız olur. Bununla beraber evin yeni kiracısı olan Hüseyin Mazhar Beyle de ilişki kurar. Jaklin kocası Moiz'in tedavisi için Büyükkada'ya gitmeden bir gece önce Mazhar Beyin odasına vedalaşmaya gider. Jaklin yaklaşık iki saat onun odasında kalır. Kocası öldükten sonra Jaklin bir daha kimseyle ilişki kurmaz.

Sultan Hamid Düşerken'de; Mehmet Şahabettin Paşanın üçüncü eşi olan Çerkezli İzzet Hanım, paşanın kendisini hor ve basit görmesi, kendisiyle bir şey paylaşmaması, bütün ilgisini kızına vermesi, onunla ayrı odalarda yatması sonucunda Kâhya Hilmi Efendiye ilgi duymaya başlar.

İzzet Hanım, kâhyanın hırsızlıklarını öğrendiği andan itibaren, kendisi ile münasebet kurmayı reddederse bu hırsızlıkları paşaya haber vereceğini söyleyerek onu elde eder. Bu münasebet on sekiz yıl sürer. Kâhya Efendinin eşi Zeynep Hanım da bu münasebetten haberdardır. O, İzzet Hanım ile olan münasebetini eşine, oğlu ve kendisi için katlandığını açıklar. Esasında Hilmi Efendi eşi Zeynep Hanımı sever. O, İzzet Hanımla paşa öldükten sonra ona kalacak servet için beraberdir. Paşa öldüğü vakit Zeynep Hanımı bir korku sarar. İzzet Hanımın Kâhya Hilmi ile evlenebilme ihtimali Zeynep Hanımı o gece sabaha kadar uyutmaz ancak korktuğu gibi olmaz. Paşa tüm servetini kızına bırakır. O, vasiyetnamesinde İzzet Hanımın yeniden evlenmediği takdirde konakta ve yalıda kalabileceğini ayda kırk altın cep harçlığı alabileceğini vasiyet etmiştir. Nimet, kâhya ile annesinin münasebetlerini

bildiğinden babasının ölümünden birkaç gün sonra kâhyayı konaktan kovar. Zaten İzzet Hanıma servet kalmadığı için Kâhya Efendi gitmeyi kabul eder. Zeynep Hanım ise, İzzet Hanımdan helallik istemek için ertesi gün odasına çıkarak onunla helalleşir. Kâhya Hilmi Efendi ve ailesi İzmir'e yerleşir.

Kozmopolitler'de, Ali Muhsin Bey karısını Opera'da bir balet dansözünü olan Manga ile aldatır. O hayatında ilk defa olarak ciddi ve derin bir aşkla Manga'ya âşık olur. Ancak Muhsin Bey, Magda'yı yalnız bıraktığı takdirde kendisine sadakat göstermeyeceğini bilir. Karısı ile kızının yanından ayrıldıkları günden itibaren Ali Muhsin Beyin Magda'ya karşı olan aşkına soğukluk girer. Muhsin Bey bu dansözün kendisini yıprattığını hisseder ve ona karşı kin duyar.

5.4 Evlilik Dışı İlişkiler

Nahid Sırrı Örik, *Kıskanmak*, *Yıldız Olmak Kolay Mı?*, *Tersine Giden Yol*, *Gece Olmadan*, *Kozmopolitler* romanlarında evlilik dışı ilişkileri işlemiştir.

Kıskanmak'ta, Halit Almanya'da okuduğu sıralarda Seniha'ya iyi bir kısmet çıkar. Seniha'yı Erenköy'de uzaktan gören köşk komşularının oğlu Cemil Şevket beğenir. O köşk komşularının oğluna istenir. Seniha'nın anne ve babası onu Cemil Şevket'e vermezler. Ancak Seniha ve Cemil Şevket birbirlerine âşıktır. Cemil Şevket ne yapacaklarını konuşmak için Seniha'ya gece vaktinden sonra kendi köşklarinin çardaklarında buluşmayı teklif eder. Seniha o gece sabahın ilk ışıkları vurduktan sonra köşke gider. Genç kız sıcak ve karanlık bir yaz gecesinde sevdiği ile baş başa kalınca kendisine hâkim olamaz Cemil Şevket'le beraber olur:

“Cemil ne yapacaklarını tespit etmek üzere gece yarısından sonra kendi köşklarinin bahçesindeki çardakta buluşmasını rica ediyordu: İki köşkün bahçe duvarlarından kolayca geçmek mümkündü. Seniha teklifi kabulde bir mahzur görmemiş, konuşulacak sözlerden bir netice, bir hayır ummuştu. Ve o gece buluşması sabaha kadar sürmüş, sabahın ilk ışıkları ortalığı ağartırken köşküne bir hırsız gibi dönen genç kız, mazi ile hemen her alakası kesilmiş bulunan bir başka mahlûk olmuştu. Seniha, erkeklerle

kadınların birbirlerini uzaktan ve kafes arkasından gördükleri bir devrin kızı idi ve devir henüz o devirdi. Sıcak ve karanlık bir yaz gecesinde sevdiği erkekle yapayalnız kalınca vaziyetine hâkim olamamıştı.” (Örik, 2012: 185)

Cemil Şevket ise Seniha ile evlenmeyeceğine o gece karar verir ve bir daha onunla görüşmez. Zaten Cemil Şevket, Seniha’yı güzel olduğu için değil ağırbaşlı ve ciddi bulduğu için evlenmek istemektedir. Ancak Cemil Şevket’in Seniha ile ilgili düşünceleri tamamen değiştiğinden onunla ilişkisini kökten bittirmek için Erenköy’den uzaklaşır. Bu uzaklaşma Seniha’nın yüreğine nefret koyar. Genç kızın Cemil Şevket’e olan aşkı ölür.

Seniha’nın ikinci ilişkisinin hiçbir zerresi hafızasında kaybolmaz. Bunu tamamen şuurunu muhafaza ederek ve hareketlerine hâkim olarak yapar. Yine o günlerden bir gün hizmetçi kadın izinli olduğu için Seniha tek evdedir. Halit yanında çalıştığı bir hademeyi eve yollayarak bir iki gün daha gelmeyeceğini bir takım şeyler isteyerek hademe ile yollamasını kardeşinden ister. Bu hademe hiç çekingen ve saygılı biri değildir. Bir an Seniha’yı süzerek kendine çeker ve onu vücuduna sarar. Bir saat sonra Halit’in istedikleri hazırlanır. Seniha’nın adını bile bilmediği hademe gider. Seniha ömründe bir kerecik zevk sürdüğü odaya döner aynadan kendine bakarken gözyaşları ağır ağır iner:

“... Sokaktan hiç ses gelmiyor ve kırlar ortasındaki bomboş ev sessiz, sanki bir şeyler olmasını bekliyordu. Genç hademe şimdi adeta yıkanmıştı ve elbisenin en adi nevindeki kalın kumaşından ve yıkanması herhalde bir hayli gecikmiş vücudundan ağır ve garip bir koku gelerek Seniha’yı sarıyordu.”(Örik, 2012: 187)

Yıldız Olmak Kolay Mı?’da, Selma yıldız olma teklifini kabul ettikten sonra Kemani Celal Bey’in patronu Hasan Arif Bey ve Madam Eliza, onun sesini dinlemek için evine giderler. Selma’nın Celal Bey ile derslere başlamasına karar verilir. Hasan Arif ile Madam Eliza yirmi yıldır beraberler ancak evli değiller. Hasan Arif, Selma’ya aşık olur. O Selma’ya evlenme teklif eder. Hasan Arif,

Madam Eliza'yı evden kibar bir dille gönderir. Hasan Arif, Selma'nın onunla evleneceğini düşünür.

Selma'nın Ihlamur'da komşu oğlu olan Cemal Servet adında bir sevgilisi var. O bu oğlanı iki yıldan beri sever gözü ondan başkasını görmez. Selma'nın Cemal Servet'e olduğu gibi delikanlının da ona karşı büyük bir zaafi vardır. Cemal Servet hoş, iyi niyetli bir delikanlıdır. Cemal Servet sevgilisinin yıldız olmaya hazırlandığını duyduğu andan itibaren Selma'ya olan aşkı daha da hareketlenir.

Selma, Hasan Arif'in evlenme teklif ettiği kızın nikâhla alınmaz biri olduğu öğrendiğinde bu evlilikten vazgeçeceğini düşünerek, Cemal Servet'i bir gece vakti eve alır. Delikanlıyı iki saat odasında tutar. Selma bu durumu Hasan Arif'e söylemek için onun evine gider. Hasan Arif, Selma'nın yıldız olmak için metresi olma teklifini kabul etmez. Hasan Arif, Selma'nın nefsinin başkasına teslim ettiğini öğrenince onunla evlenmekten de vazgeçer fakat onu yıldız yapmaya kararlıdır. Bu kararı duyan Selma, Cemal Servet'i odasına aldığına pişman olur. Selma, Kemani Celal efendi ile çalışmaya devam eder, sahneye çıkmasına çok az kalmıştır. Beklenen gün gelir ve Selma sahneye çıkar. O sahnede şahane görünür. Selma'yı izlemeye patronu da gelir. Sahnesi sona erdikten Selma ile Hasan Arif bahçeden birlikte çıkar. O gece Selma, Hasan Arif'le birlikte olur ve onun evinde kalır. Hasan Arif sabahın ilk ışıklarına kadar Selma'yı izler. Selma ise yorgunluktan bitkin halde bir türlü uyanamaz:

“... Hâlbuki ihtiyarlığın eşiğine basmış olan Hasan Arif, Selma'nın kendisine ilk defa sahneye çıktığı ve şiddetle alkışlandığı zaman bir şükran takdimesi olarak teklif ve kabul ettirdiği bu gece sabaha kadar hiç uyumadı ve sabahın kalın perdelerden süzülen ışığı onu sevgilisinin hüsnünü hayran seyrederken buldu. Sabah ilerlediği halde geçirdiği çeşitli heyecanlardan harap olduğu için uyku Selma'ya çok geç gelmişti ve yorgunluktan bitkin genç kadın bir türlü uyanamıyordu.” (Örik, 2009: 189)

Hasan Arif, Selma'nın uyanmayacağını anlar ve onu öperek yataktan kalkar. Hasan Arif, Taksim meydanına giderek Selma'ya pırlanta bir yüzük alır. Hasan Arif eve geldiğinde Selma'yı uyanmış kahvaltı yaparken görür. Selma, Hasan Arif ile gece yaşadıklarından dolayı utanır. Hasan Arif ise ona aldığı yüzüğü verir. Cemal Servet ise Selma'nın o gece Hasan Arif ile beraber olduğunu anlar. Hayriye Hanım kızını soran Cemil Servet'e kızı Selma'nın nerede olduğunu bilmediğini söyler. Cemal Servet çıldırır ve Selma'yı terk eder.

Seniha Hikmet ise, Harbiye'de sahip bulunduğu büyük ve güzel apartmanın en üst katının dairesinde sevgilisi Cemil Mahmut'la geçirir. O, Cemil Mahmut'u kendi sevgisiyle beraber biraz da analık duygusuyla severdi:

“Cemil Mahmut, Seniha Hikmet'in içine biraz da analık hisleri karışarak ve henüz yirmisine varmamış ve liseyi bitirmemiş bir gençti. İçlerinde güneşin gurup saatindeki renkleri bulunan uzun ve gür sarı saçlarıyla gözlerinin menekşe rengini seyretmesini sever ve tek kılın kirletmediği bembeyaz göğsünü bazen hoyratlaşan ellerle okşamaktan hazzederdi. Onu daha ziyade pek geç ve yorgun yatacağı gecelerde, olsa olsa sabaha karşı beş dakikacık rahatsız edilmenin kedisine kifayet edeceği gecelerde evine kabul ederdi.” (Örik, 2009: 103)

Tersine Giden Yol da, Ankara barlarının birinde Macar şarkıları söyleyen, Macar dansları eden Lili adındaki dansöz Cezmi'yi görür ve beğenir. Lili hemen her gece Cezmi'ye bara gelmesi için ısrar eder, haftada iki kere de Cezmi'de kalır. Cezmi gönlünde ona karşı bir şey beslemez.

Cezmi Ankara'ya sürgün edildikten sonra babasının kendisini affetmesi için bir kaç kez İstanbul'a amcasının yanına gider. Yine böyle bir ziyaret için İstanbul'a gittiği vakit Ankara'ya dönüş yolunda ekspresin lokanta vagonunda annesinin arkadaşı olduğu söyleyen Şayan Hanımın yeğeni Mahmure ve okul arkadaşı Şehnaz Hanım ile tanışır. Cezmi, Tunuslu Ahmet Paşanın kızı olan Şayan Hanım ile pek sohbet eder. Ertesi gece Şayan Hanımla yemeğe çıkmak için sözleşirler. Yemekten sonra Cezmi'nin kaldığı apartmana giderek geceyi beraber geçirirler. Geceleri,

ikisinin de ömür boyu bir daha hiç unutamayacakları kadar güzel geçer. Cezmi kendini birden bire bütün dert ve kederlerden arınmış, adeta annesinin kollarında nazlandırılan bir ocuk gibi güvende ve mutlu hisseder.

şayan Hanım sürekli İstanbul Ankara arasında seyahat eder. Bu sırada Cezmi, Lili'den kurtulmanın yollarını aramaya koyulur. Lili, Cezmi'nin geldiğini ancak iki gün sonra öğrenir, onunla telefonda görüşür ve buluşma kararı alırlar. Cezmi, bu görüşmeden sonra ondan ayrılır. şayan Hanım Cezmi'nin tüm borçlarını der. Cezmi'nin oturduğu apartmanın kirasını da tamamıyla üzerine alır. Cezmi, şayan Hanıma bağlanır. O, Cezmi ile evlenmeyi düşünür ve evlilik planları yapar. Cezmi şayan Hanımın yanında adeta her şeyi unuttur hatta bir sabah amcasının ölümünü gazetede öğrendiği halde şayan Hanımın kendisine vermiş olduğu huzurdan dolayı amcasının hangi hastalıktan, ne gibi şartlarda öldüğünü bile merak etmez. şayan Hanım'ın aşkı Cezmi'ye mirastan men edilmenin korkusunu bile unutturur.

Bu sırada vagonda şayan Hanımın yanında bulunan Mahmure o günden beri Cezmi'yi gözüne kestirir. O, Cezmi'yi elde etmenin yollarını arar. şayan Hanımın İstanbul'da olduğu bir dönemde Mahmure, Cezmi'nin yanında çalışan kadını elde eder o gece kendisini bir ahbaplarına yollayarak Cezmi'yi bekler. Cezmi ise gece geç saatte biraz da içmiş bir halde evin yolunu tutar. Cezmi, Mahmure'nin yeminlerine kanarak onun arzularına karşı koyamaz. Bu aldatmalar birbirini takip eder. Mahmure olup biteni ölene kadar sır olarak saklayacağının teminatını Cezmi'ye verir.

şayan Hanım, Cezmi ile evlenmeye karar alır onu İstanbul'a götürmeye gelir. Cezmi, şayan Hanımın Ankara'ya gelmesiyle Mahmure'yi tamamıyla unuttur. O bu duruma katlanmaz ve olup biten her şeyi şayan Hanıma bir zafer edasıyla

anlatır. Şayan Hanım bu durumu Cezmi'ye sorar ancak o küçük ve suçlu bir çocuk gibi başını önüne eğer. O, Cezmi ile ilk yemek yedikleri mekâna gitmeyi ister. Eve döndüklerinde Şayan Hanım onu sevdiğini kulağına fısıldar. Cezmi her şeyi hallettiklerini düşünür ancak bu, son defa aynı yastığa baş koyma olur. Şayan Hanım ertesi gün Cezmi'ye hemen o akşam İstanbul'a gitmesi gerektiğini söyler. Cezmi'ye dün gece son gece olduğunu artık onu bıraktığını söyler. Bunun üzerine Cezmi şaşırır, bağırır, çağırır, isyan eder bu münakaşa saatlerce sürer. Fakat Şayan Hanımı kalması için ve yahut kendisini götürmesi için ikna edemez. Şayan Hanım gittikten sonra Cezmi bankadan atılır. Hem işini hem de Şayan Hanımı kaybetmesi Cezmi'yi sarsar. İşsiz geçen günler Cezmi'nin borçlanmasına sebep olur. Cezmi dünya ile kendi arasında hâsıl olmuş boşluğun sonsuzluğundan ürker, artık hiçbir kadını Şayan Hanım kadar ciddi sevmeyeceğinden emin olur.

Gece Olmadan'da, Kemalettin Şadan Bey, Jaklin tarafından terk edildikten sonra, evin küçük kızı Jozefin'e göz diker. Kemalettin Bey, onu bir hayli esmer ve zayıf olduğu için fazla beğenmemekle beraber medeni durumundan dolayı kendisine pek fazla bir şey sunamayacağını bilir. O, Jozefin'le bir maceraya girişmenin kötü olmayacağını düşünür. Kemalettin Bey fırsat kollayarak genç kızla ilk yalnız kaldığı dakikada taarruza geçer. Ancak Jozefin kendisini onun ellerinden kurtararak kendisini red eder.

Kozmopolitler'de, Ali Muhsin Bey, Müzeyyen Hanımı Kumkapı'daki barakadan kaçırarak kendisine Beyoğlu'nda bir oda tutar. Ancak o, Müzeyyen Hanımın hamile kaldığını anlayınca soluğu Avrupa'da alır, onu yüz üstü bırakır.

Cevat daha önce Enise'ye ondan hoşlandığını söylemiştir. Enise Hanım da ondan hoşlanır. Fakat o, Cevat'tan yaş olarak büyük olduğu için bunu kendisine yakıştıramayarak ona söylemez. Enise, genç çocukla sokakta tesadüfen

karşılaşırlar. O, Cevat'la Maslak yolunda araba ile gezerlerken, genç çocuk onu kollarına alarak dakikalarca dudaklarından öper. Enise ile Cevat ertesi gün tekrar buluşma kararı alırlar.

Ali Muhsin Bey Magda'dan kurtulmanın yollarını arar. Magda ise bir gece pek heyecanlı eve gelerek teyzesinin hasta olduğunu yarın onu ziyarete kasabaya gideceğini orada üç gün kalacağını, müsaade ederse hemen yarın gideceğini bile Muhsin Bey'e bir çırpıda anlatır. Muhsin Bey Magda'nın bu durumundan şüphelenmez ve gitme isteğini kabul eder. Ertesi sabah Magda'nın operadan arkadaşı Muhsin Bey'in yanına gider. O, Muhsin Bey'e metresinin söylediği kasabada hiçbir akrabasının olmadığını, operada başrol oyuncusu olabilmek için onu Kont Velternik ile aldattığını söyler. O, metresi tarafından aldatıldığını öğrenince hemen bulunduğu şehirden hareket etmek için ani bir karar verir. Bir buçuk gün içinde tüm hazırlıklarını tamamlayarak Kopenhag'dan ayrılarak Paris'e gider. Muhsin Bey'in Magda ile macerası kendisine çok pahalıya mal olmuştur.

SONUÇ

Araştırma kapsamında Nahid Sırrı Örik'in altı romanı aile açısından değerlendirilmiştir. Romanlarda aileye ait bütün unsurlar sınıflandırılarak incelenmiştir. Nahid Sırrı Örik romanlarında üst sınıf aileleri ele alarak hem bireysel hem de toplumsal sorunlara değinmiştir. Yazar romanlarında sonu hüsrarla biten aileleri işlemiştir.

Karı koca ilişkileri genellikle kopuk olmakla beraber sağlam temellere dayanmamaktadır. Eşler arasında iletişimsizlik söz konusudur. Kadınlar kocaları tarafından ya aldatılırlar ya da pek ilgi görmediklerinden dolayı onlar kocalarını aldatırlar. Yazarın romanlarında kocalar eşlerini genellikle ikinci plana atarak onlarla bir şey paylaşmazlar.

Yazarın romanlarında anne çocuk ilişkilerine bakıldığında genellikle kıskançlık, sevgi ve kin hisleri üzerine kuruludur. Anne kız ilişkisinde kız çocuklar, erkek çocuklara göre daha az sevilir. Yazar romanlarında anne kız çocuk ilişkisi samimi bir şekilde işlememiştir. Romanların genelinde anneler kızlarını şanslarından, güzelliklerinden, onlara hükmedemediklerinden dolayı kıskanırlar. Bu ilişki türünde göz önünde olan erkek çocuklardır. Romanlarında anneler erkek evlatlarını bir kız çocuğu gibi görür ve severler.

Örik, romanlarında baba çocuk ilişkisini, anne çocuk ilişkisine göre daha az işlemiştir. Yazarın sadece üç romanında baba çocuk ilişkisine rastlanmaktadır. Yazar, *Gece Olmadan* ve *Sultan Hamid Düşerken* romanlarında baba kız ilişkisine değinmiştir. Bu ilişki türü sevgiye dayalı olmakla beraber babaların kızlarıyla dertleşmeleri, onları diğer aile fertlerinden daha farklı ve üstün görmeleri ön plana çıkmaktadır. Ancak *Tersine Giden Yol* romanında baba oğul arasındaki ilişki

nefrete dayalıdır. Baba oğlunu red ederek evden kovar ve onun sefil bir hayat yaşamasına sebep olur.

Yazar romanlarında kardeş ilişkilerini kıskançlık, öç alma ve merhamet duyguları üzerine kurmuştur. Romanda kardeş ilişkilerinin bozuk olmasının nedeni para, mevki ve sevgiden kaynaklanır. Örik romanlarında kıskançlık duygusuna geniş yer vermiştir.

Romanlardaki yakın akraba ilişkilerine bakıldığında daha çok kıskançlık ve sahiplenme hisleri göze çarpmaktadır. Yazarın romanlarında yakın akraba ilişkilerinde samimiyezsizlik söz konusudur.

Nahid Sırrı Örik'in romanlarında evlilikler genellikle ihanetle sonuçlanır. Yazar romanlarında evlilikleri bir kaçış noktası olarak yansıtır. Kadın kahramanlar baba evinde geçim sıkıntısı çektiklerinden evlilik onlar için bir kurtuluş yoludur. Örik'in romanlarında evlilikler görücü usulü olmakla beraber genellikle hüsrarla sonuçlanır. Çünkü bu evlilikler mevkiye, çıkara ve paraya dayalıdır.

Yazarın romanlarında olay örgüsünü meydana getiren vakalar geriye dönüşlerle ve birbirleriyle bağlantılı bir şekilde anlatılmaktadır. Olayların tamamı yazarın bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

Cumhuriyet Dönemi yazarlarından Nahid Sırrı Örik hiçbir akıma bağlı kalmayarak birçok eser vermiştir. Son yıllarda özellikle *Kıskanmak* ve *Sultan Hamid Düşerken* adlı romanlarının film haline getirilmesinden sonra dikkatleri üzerine çeken yazar, edebiyat dünyasının tartışmasız farklı kalemlerinden biridir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Kenan (1995), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.

ÇERİ, Bahriye (2001), *Tarih ve Roman Boğazkesen Üzerine Yazılar*, Can Yayınları, İstanbul.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2006), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitapevi, 23. Basım, İstanbul.

DÜNDAR, Hülya (2009), *Nahid Sırrı Örik'in Romanlarında Narsisist Entrikalar*, Doktora Tezi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

ENGİNÜN, İnci (2006), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, 7.Basım, İstanbul.

ESEN, Nükhet (1997), *Türk Romanlarında Aile Kurumu 1870- 1970*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 3. Basım, İstanbul.

EVİN, Ö. Ahmet (2004), *Türk Romanının Kökenleri ve Gelişimi*, Agora Yayınları, 1. Basım, İstanbul.

İLERİ, Selim (1997), *Cemil Şevket Bey, Aynalı Dolaba İki El Revolver*, Oğlak Yayıncılık, 2.Basım, İstanbul.

KAPLAN, Mehmet (2006), *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, 8. Basım, İstanbul.

KIBRIS, İbrahim (2004), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, 2. Basım, Ankara.

KOCABIYIK, Özlem (2006) Nahid Sırrı Örik'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı ve Tema, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

KUDRET, Cevdet (1965), *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyete 1859 – 1910)*, Varlık Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

NARLI, Mehmet (2007), *Roman Ne Anlatır Cumhuriyet Dönemi 1920 – 2000*, Akçağ Yayınları, 1. Basım, Ankara.

MORAN, Berna (1998), *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*, İletişim Yayıncılık, 7. Basım, İstanbul.

NACİ, Fethi (1990), *Yüz Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme*, Gerçek Yayınevi, 2.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2012), *Kıskanmak*, Oğlak Yayınları, 6.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2009), *Yıldız Olmak Kolay Mı?*, Oğlak Yayınları, 2.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2010), *Tersine Giden Yol*, Oğlak Yayınları, 1.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2012), *Gece Olmadan*, Oğlak Yayınları, 1.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2010), *Sultan Hamid Düşerken*, Oğlak Yayınları, 7.Basım, İstanbul.

ÖRİK, Nahid Sırrı (2012), *Kozmopolitler*, Oğlak Yayınları, 1.Basım, İstanbul.

SOYLU, Özge (2001), Nahid Sırrı Örik *Kıskanmak* ve Psikanaliz, Yüksek Lisans Tezi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

TANPINAR, *Ahmet Hamdi* (2006), *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Yapı kredi Kültür Sanatı Yayıncılık, 6. Basım, İstanbul.

YILMAZ, Ayfer (2006), *Nahit Sırrı Örik, Hayatı- Sanatı- Eserleri*, Ürün Yayınları, 1.Basım, Ankara.

